

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา

พระครูสมุทรโชติ จิระมโม และคณะ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณพัฒนาบุคลากร
เพื่อประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา

พระครูสมุทรโชติ จิระมโ
พระมหาวิเศษ ปณฺณวชิโร
พระอธิวัฒน์ รตนวณฺโณ
อุเทน ลาพิงค์
ทรงศักดิ์ พรหมดี
โผน นามณี

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณพัฒนาบุคลากร
เพื่อประเมินผลและการพัฒนาหลักสูตร
ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

ASSESSMENT OF CURRICULUM ON MASTER OF ARTS IN THE PROGRAM
OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY (REVISED CURRICULUM 2016),
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY, LANNA CAMPUS

PHRAKHUSAMU THANACHOT CIRADHAMMO

PHRAMAHA VISET PANYAVAJIRO

PHRA ATHIWAT RATANAVANNO

UTEN LAPING

SONGSAKDI PROMDEE

PHON NAMANEE

THIS RESEARCH REPORT WAS FUNDED FROM PERSONEL DEVELOPMENT
BUDGET FOR EVALUATION AND CURRICULUM DEVELOPMENT ON MASTER OF
ARTS IN THE PROGRAMM OF BUDDHISM AND PHILOSOPHY
GRADUATE SCHOOL

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY; LANNA CAMPUS

B.E. 2020

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ผู้วิจัย พระครูสมุทรโชติ จิระมโฆ และคณะ

ปี 2563

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตร 2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร 3) เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร 4) เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร และ 5) เพื่อประเมินผลกระทบของหลักสูตร โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน รวมจำนวน 40 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และประเด็นสนทนา กลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า :

1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายวิชาต่างๆ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายวิชาบังคับที่มีความเหมาะสมมาก คือรายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เห็นว่ารายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัย

2. ด้านปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3) ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (ผู้บริหาร อาจารย์และนักศึกษา) มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้

4) ด้านผลผลิต หลักสูตรมีผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด การมีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีคุณธรรมในวิชาชีพ

5. ด้านผลกระทบ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำสำคัญ การประเมินหลักสูตร, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, พุทธศาสนาและปรัชญา

Abstract

Title	Assessment of Curriculum on Master of Arts in the Program of Buddhism and Philosophy (Revised Curriculum 2016), Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus
Researcher	Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo and colleagues
Year	2020

The objectives of this research were 1) to assess the context of curriculum, 2) to assess input of curriculum, 3) to assess process of curriculum, 4) to assess productivity of curriculum, and 5) to assess impact of curriculum by using the CIPP Model. The sample group used in the research consisted of 40 people including 5 administrators and instructors, 15 current students, 15 graduate students and 5 employers of graduate students. The research instruments included interviews, questionnaires and points of group discussion. The data were analyzed using percentage, mean, standard deviation and content analysis

The results of the research showed that:

1) In the context of curriculum, the objectives of the curriculum were appropriate and the structure of curriculum was consistent with the objectives of curriculum. As for each subject, it was overall appropriate at a high level. The compulsory course, research methodology, was very appropriate for it was seen as a subject that encouraged students to have abilities in development and research.

2) In the context of input, the media used in learning management was overall at a high level and each item was at the highest level. Teachers gave advice to adjust appropriate learning behaviors. As for classroom environment, there was a variety of media and materials that were conducive to learning.

3) In the context of process, learning management was overall at the high level and each item was at the highest level. Students had participated in planning and organizing learning activities. Learning was interesting and covered the program of Buddhism and Philosophy. Regarding the measurement and assessment of learning management, it was overall at a high level and each item was at the highest

level. In assessment of the working group (administrators, teachers and students), there were clear indicators of the desirable quality criteria and there was effectiveness in learning management.

4) In the context of productivity, the curriculum yielded productivity overall at the highest level and each item was at the highest level in terms of cognition and specialization in Buddhism and philosophy as well as virtue in the profession.

5) In the context of individual impact, Applying the knowledge and experience gained to use in work was overall and in each item at the highest level. The ability to apply Buddhist and philosophical concepts and theories and experience in writing thesis helped develop the ability to perform tasks.

Keywords: Assessment of Curriculum, Master of Arts, Buddhism and Philosophy

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยนี้ เป็นโครงการวิจัยเพื่อประกอบในการศึกษาและประเมินหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ซึ่งสำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างดียิ่งจากคณะบุคคลหลายฝ่าย ในการสนับสนุนงบประมาณ ให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยปรับปรุงแก้ไขงานวิจัยให้สมบูรณ์

ขอขอบพระคุณพระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย, ผศ.ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และขออนุโมทนา ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินณะราศรี ที่เมตตาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบงานวิจัย ขอขอบพระคุณพระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร. รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ล้านนา ขออนุโมทนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ขอขอบพระคุณ/อนุโมทนาคณาจารย์ที่ร่วมในการทำงานวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ (ธรรมวัฒน์ศิริ) ดร.อุเทน ลาพิงค์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพณนามณี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย และนักศึกษาปริญญาโท ที่ช่วยให้ข้อมูลทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณบูรพาจารย์ที่สร้างสถาบันแห่งนี้ คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากงานวิจัยนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณของพระรัตนตรัย บิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม
คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
ประกาศคุุณูปการ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 หลักสูตร	8
2.2 การประเมินหลักสูตร	16
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
3.1 ขอบเขตการวิจัย	37
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	39
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	47
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาและมหำบัณฑิต	
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท	52
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า	62
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ	64
ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต	68
ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ	69
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	75
5.1 สรุปผลการวิจัย	75
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	77
5.3 ข้อเสนอแนะ	83
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	91
ประวัติผู้วิจัย	148

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ขอบเขตการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำแนกตามผู้ให้ข้อมูล	38
4.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา	50
4.2 ข้อมูลพื้นฐานของมหาบัณฑิต	52
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	53
4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	56
4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา	61
4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	63
4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้	65
4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้	66
4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต	68
4.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน	69
4.11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต)	70
4.12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	71
4.13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา	72
ข-1 โครงสร้างหลักสูตร	97
ข-2 ความหมายของเลขประจำวิชา	98
ข-3 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/1	103
ข-4 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/2	103
ข-5 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/1	103
ข-6 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/2	104
ข-7 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/1	104

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
2.8 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/2	104
2.9 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/1	105
2.10 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/2	105

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่	
1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	4
2.1 ประเภทและความสัมพันธ์ของ Stufflebeam ต่อสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่จริง	26

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษามีภารกิจหลักประการหนึ่ง คือการผลิตบัณฑิตโดยเปิดสอนทั้งหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต และบัณฑิตศึกษา ซึ่งระดับบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นการพัฒนานักวิชาการ และนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ โดยกระบวนการวิจัยเพื่อให้สามารถบุกเบิกแสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ รวมถึงความเป็นไปได้ในการสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่องการเชื่อมต่ออย่างต่อเนื่อง และบูรณาการกับศาสตร์ที่ตนเองมีความเชี่ยวชาญและศาสตร์อื่นๆ ที่มีคุณภาพทางวิชาการ วิชาชีพและจริยธรรม แต่ละหลักสูตรจะกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ มีการประเมินหลักสูตรเพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้เมื่อดำเนินการแล้ว บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ จากนั้นนำผลที่ได้มาพิจารณาว่ามีมาตรฐาน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลหรือไม่เกี่ยวกับคุณภาพของหลักสูตร โดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมิน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, หน้า 1)

หลักสูตรมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ทำให้จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามความมุ่งหมาย และยังเป็นแนวทางในการวางแผนงานวิชาการ เป็นเครื่องมือในการควบคุมมาตรฐานการศึกษา เป็นสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมาย ขอบข่ายของเนื้อหา แนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนการสอน ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการประเมินตนเองตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประกันคุณภาพภายในทุกปีการศึกษา ทั้งระดับหลักสูตร ระดับคณะ ระดับสถาบัน ตามลำดับ โดยสถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินและส่งผลการประเมินให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ทราบผ่านระบบฐานข้อมูลด้านการประกันคุณภาพ (CHE QA Online) ทั้งนี้ คณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในระดับหลักสูตร 1 ชุด อาจประเมินได้มากกว่าหนึ่งหลักสูตร หากเป็นหลักสูตรในสาขาวิชาเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560, หน้า 3)

ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ประกอบด้วยมาตรฐาน 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิต มาตรฐานด้านการบริหารจัดการการอุดมศึกษา และมาตรฐานด้านการสร้างและพัฒนาสังคมฐานความรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานย่อยทั้ง 3 ด้านนี้อยู่ในมาตรฐานการศึกษาของชาติที่ประกอบด้วยมาตรฐานย่อย 3 มาตรฐานเช่นกัน คือ

มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ แต่ละมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการอุดมศึกษา จะมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับมาตรฐานย่อยของมาตรฐานการศึกษาของชาติ เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560, หน้า 15)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ถือเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญ เหมือนเป็นกฎหมายปฏิบัติการศึกษา เนื่องจากสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาในทุกมิติ ตลอดถึงด้านหลักสูตรการศึกษา เพราะว่าหลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหา สาระ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐาน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ เจตคติ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีประสิทธิภาพ ตามมาตรา 32/1 ได้กล่าวถึงการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ ว่า “การวิจัย และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อให้การพัฒนาประเทศเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก, หน้า 50)

การประเมินหลักสูตรเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร เพราะการประเมินหลักสูตร ทำให้เห็นคุณค่าและผลผลิตที่ได้รับจากการใช้หลักสูตรว่า สามารถจะนำไปปรับใช้ได้ดีเพียงใด ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมายสูงสุดด้านการศึกษาและการผลิตบุคลากรให้เหมาะสม เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการเรียนการสอนและเพิ่มประสิทธิภาพของมหำบัณฑิต สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมิน การปรับปรุงหลักสูตรตามรอบระยะเวลาที่กำหนด ปริญาโท ต้องไม่เกิน 5 ปี (จะต้องปรับปรุงให้เสร็จและอนุมัติ/ให้ความเห็นชอบโดยสภามหาวิทยาลัย/สถาบัน เพื่อให้หลักสูตรใช้งานในปีที่ 6) (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560, หน้า 50)

หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เปิดการเรียนการสอนมาตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ปัจจุบันใช้หลักสูตร 2559 มีปรัชญาของหลักสูตรว่า “พัฒนามนุษย์ตามแนวพุทธปรัชญาศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้บริการความรู้คู่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมผลิตมหาบัณฑิตทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง สังคม และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข” นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ในชีวิตและการทำงานได้เป็นอย่างดี ในการบริหารหลักสูตรในวงรอบที่กำหนดนั้นมีข้อดี ข้อควรพัฒนาอย่างไร จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการประเมินหลักสูตรดังกล่าว เพื่อพิจารณาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีเจตจำนงที่จะทำการประเมินหลักสูตร เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นและความต้องการ

1.2 คำถามวิจัย

1.2.1 บริบทของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา เป็นอย่างไร

1.2.2 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรในด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นอย่างไร

1.2.3 กระบวนการของหลักสูตร ในด้านการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ เป็นอย่างไร

1.2.4 ผลผลิตของหลักสูตร ในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร เป็นอย่างไร

1.2.5 ผลกระทบของหลักสูตร ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับมหาบัณฑิตภายหลังการจบการศึกษา เกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา

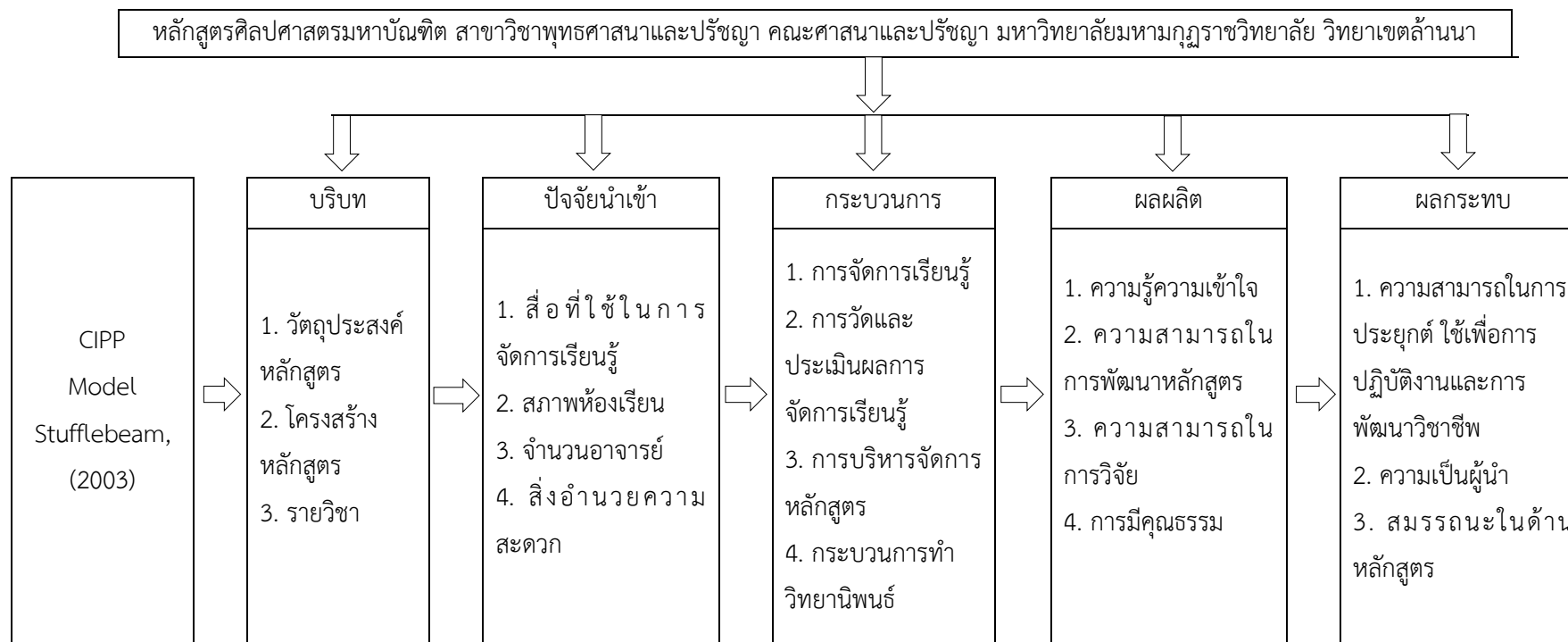
1.2.2 เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรในด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก

1.2.3 เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร ในด้านการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์

1.2.4 เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร ในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร

1.2.5 เพื่อประเมินผลกระทบของหลักสูตร ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับมหาบัณฑิตภายหลังการจบการศึกษา เกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

1.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งสิ้น จำนวน 40 รูป/คน จำแนกได้ดังนี้

1.1 ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 5 รูป/คน

1.2 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

1.3 มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

1.4 ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย มีทั้งสิ้น 40 รูป/คน จำแนกได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 5 รูป/คน

2.2 นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

2.3 มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 15 รูป/คน

2.4 ผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน

3. ขอบเขตด้านการประเมิน

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPPI Model ประกอบด้วย 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร และรายวิชา 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการวิจัย

และการมีคุณธรรม 5) การประเมินด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รหัส 25481861109191

การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการศึกษาผลการใช้หลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และรวบรวม ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง ความคิดเห็นของผู้เรียน ผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักศึกษา อาจารย์ผู้สอนมหาบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิต ในภาพรวมด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model (Stufflebeam, 2003)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา หมายถึง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เลขที่ 103 วัดเจติยหลวงวรวิหาร ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เปิดทำการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)

การประเมินด้านบริบท หมายถึง การประเมินความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมุ่งประเมินความชัดเจนด้านวัตถุประสงค์และความเหมาะสมในการนำหลักสูตรไปใช้

ปัจจัยนำเข้า หมายถึง การประเมินโครงสร้างหลักสูตร เนื้อหา สื่อการเรียนการสอน คุณลักษณะของอาจารย์และคุณลักษณะของนักศึกษา

กระบวนการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นเพื่อประเมินหลักสูตรเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติการ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์

ผลผลิต หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น เพื่อประเมินหลักสูตรเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร

ผลกระทบ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น เพื่อประเมินหลักสูตรเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงบริบทของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา ที่สะท้อนให้เห็นผลการใช้หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สำหรับคณะกรรมการบริหารหลักสูตร สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

1.7.2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรในด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้บริหารหลักสูตร และอาจารย์ในคณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่จะใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.7.3 ทำให้ทราบถึงกระบวนการของหลักสูตร ในด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ สำหรับคณะศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในการประกันคุณภาพการศึกษาและรองรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

1.7.4 ทำให้ทราบถึงผลผลิตของหลักสูตร ในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร

1.7.5 ทำให้ทราบถึงประเมินผลกระทบของหลักสูตร ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับมหาบัณฑิต ภายหลังการจบการศึกษา เกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 หลักสูตร
- 2.2 การประเมินหลักสูตร
- 2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตร

การจัดการศึกษาในประเทศใด ๆ จะไม่ถูกนำไปปฏิบัติตามที่กำหนดไว้หากไม่มีหลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษา การให้ความรู้ หมายถึง การให้การศึกษา ความรู้ การปลูกฝังทัศนคติและค่านิยม การเสริมสร้างความดีงาม และพัฒนานักศึกษาทุกๆด้าน ในทิศทางที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าว ได้มีนักการศึกษาให้ความหมาย ดังนี้

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

หลักสูตรเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ทำให้ปรัชญาหรือความมุ่งหมายทางการศึกษาบรรลุผลสำเร็จ เพราะหลักสูตรเป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาอีกทั้งเป็นการกำหนดแนวทางในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ นักศึกษามีความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยมในอันที่จะนำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญไพบูลย์ในทุกๆ ด้าน ได้มีผู้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ในทำนองเดียวกัน ดังนี้

สุเทพ อ่วมเจริญ (2557, หน้า 20) กล่าวว่า หลักสูตร (Curriculum) ” หมายถึง ศาสตร์ที่เรียนรู้เพื่อนำไปกำหนดวิธีทางที่นำไปสู่การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเพื่อการเรียนรู้ จัดกลุ่มได้เป็น 5 กลุ่ม ดังนี้ 1) หลักสูตรเป็นผลผลิตในรูปแบบ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือมัลติมีเดีย เป็นต้น 2) หลักสูตรเป็นโปรแกรมการศึกษา โดยปกติเขียนในรูปแบบหลักสูตรรายวิชา การจัดลำดับของมาตรฐานในการเรียนรู้ตามหลักสูตร 3) หลักสูตรเป็นความตั้งใจเพื่อการเรียนรู้ จะบอกจุดหมายเนื้อหาสาระ มโนทัศน์ หลักการทั่วไป และผลการเรียนรู้ 4) หลักสูตรเป็นประสบการณ์ของผู้เรียน มีกิจกรรม ทั้งที่มีการวางแผนและไม่ได้วางแผนไว้ 5) หลักสูตรแฝง ไม่ได้เป็นหลักสูตรโดยตรง แต่จะ

เป็นสิ่งใดหรืออะไรก็ตาม ที่ผู้เรียนเรียนรู้ที่ไม่ได้วางแผนไว้ หรือถึงแม้จะไม่ได้เป็นความคาดหวังไว้ แต่เป็นไปได้

มารุต พัฒผล (2562, หน้า 1) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์ทางการศึกษา ทั้งหมดที่สถานศึกษาวางแผนและจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ และได้กล่าวสรุปดังนี้ 1) หลักสูตร คือ รายวิชาหรือความรู้ต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน 2) หลักสูตร คือ แผนการจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจัดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน 3) หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์การเรียนรู้ที่สถานศึกษาจัดให้กับผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

ออมสิน จตุพร และอมรรัตน์ วัฒนาธร (2557, หน้า 174) ได้รวบรวมความหมายของหลักสูตร ไว้ดังนี้ 1) หลักสูตรคือแผน (Curriculum as a plan) หลักสูตรเป็นเอกสารที่กำหนดแนวปฏิบัติที่ทำให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร เน้นแนวคิดพื้นฐานเชิงพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) แนวคิดประสิทธิภาพทางสังคม (Social efficiency) และการบริหารจัดการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific management) โดยมีลำดับการดำเนินงานตั้งแต่การวางแผน การนำไปใช้ การประเมินผลอย่างเป็นระบบ 2) หลักสูตร คือประสบการณ์ (Curriculum as experiences) เป็นประสบการณ์ทั้งในและนอกโรงเรียนตามที่กำหนดไว้แล้วเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตร 3) หลักสูตรคือสาขาความรู้ที่ศึกษา (Curriculum as a field of study) หลักสูตรลักษณะนี้เน้นความรู้ทางทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาสาระทางวิชาการ 4) หลักสูตรคือ เนื้อหาวิชาที่เรียน (Curriculum as course content) หลักสูตรลักษณะนี้เน้นรายวิชาหรือกลุ่มวิชาที่เรียน ไม่มีแนวคิดพื้นฐานใด โดยเฉพาะที่ใช้ในการอธิบายหลักสูตรนั้น

ทรงศักดิ์ พรหมดี และคณะ (2558, หน้า 7) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึงเอกสารที่กำหนดถึงโครงสร้างให้การศึกษาโดยมีการระบุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รายวิชา องค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ตลอดจนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้

สมจิตรา เรืองศรี และคณะ (2560, หน้า 67) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าผลประเมินหลักสูตรด้านคุณภาพของบัณฑิต ผลการวิจัยพบว่าคุณภาพของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ตามการประเมินของบัณฑิตทั้งในภาพรวมและรายด้านทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิตใน

ภาพรวมและคุณภาพของบัณฑิตทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านทักษะทางปัญญาอยู่ในระดับมาก ผลงานวิจัยของบัณฑิตมีการตีพิมพ์เผยแพร่

วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560, หน้า 1192) กล่าวว่าหลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสถานศึกษาจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทรรศนะคติ และพฤติกรรมตามที่กำหนดในจุดมุ่งหมายของการศึกษา โดยปฏิบัติให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตรตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

โอลิวา (Oliva, 1992 p. 8-9) ได้ให้ความหมาย ดังนี้ 1) การให้นิยามโดยยึดจุดประสงค์ หลักสูตร จึงมีภาระหน้าที่ที่จะทำให้ผู้เรียนควรจะเป็นอย่างไรหรือมีลักษณะอย่างไร หลักสูตรแนวคิดนี้จึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นวิธีการ ที่นำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย 2) การให้นิยามโดยยึดบริบทหรือสภาพแวดล้อม เป็นการอธิบายถึงลักษณะทั่วไปของหลักสูตร แล้วแต่ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรมีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น หลักสูตรที่ยึดเนื้อหาวิชา หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหลักสูตรเพื่อการปฏิรูปสังคม 3) การให้นิยามโดยยึดวิธีดำเนินการหรือยุทธศาสตร์ ในเชิงวิธีดำเนินการที่เป็นกระบวนการ ยุทธศาสตร์หรือเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น หลักสูตร คือ กระบวนการแก้ปัญหา หลักสูตร คือ การทำงานกลุ่ม หลักสูตร คือ การเรียนรู้รายบุคคล หลักสูตร คือ โครงการหรือแผนการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น

โซเวลล์ (Sowell, 1996, p. 5) ได้กล่าวถึง หลักสูตร คือ การสอนอะไรให้กับผู้เรียน ซึ่งมีความหมายที่กว้างขวาง รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร ทักษะ และทัศนคติ เป็นวิธีการคิด ประสบการณ์ที่ถูกกำหนดไว้ เป็นแผนการจัดสภาพการเรียนรู้

บ็อบบิท (Bobbitt, 1981, P. 42) และ มาเรียม นิลพันธุ์ (2555, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสอดคล้องกันว่า หลักสูตร หมายถึง เอกสารที่เป็นข้อกำหนดมวลประสบการณ์ของผู้เรียนที่โรงเรียนหรือสถานศึกษาจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านร่างกาย สังคม ปัญญา และจิตใจ มีพัฒนาการความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ได้ดีและมีความเจริญก้าวหน้าไปในแนวทางที่หลักสูตรต้องการ โดยมีองค์ประกอบหลักในการออกแบบหลักสูตรที่ไม่แตกต่างกัน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง กิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลและวัสดุหลักสูตร มีกลวิธีการปฏิบัติที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรต้องการ ดังนั้น หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจหรือหลักสำคัญของการจัดการศึกษา

เซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, P.6) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่า “เป็นแผนสำหรับจัดโอกาสการเรียนรู้ให้แก่บุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่วางไว้โรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ” ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ทาบา (Taba, 1962, P.10) หลักสูตรก็คือ แผนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายเฉพาะ การเลือกและการ จัดเนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล ในทำนองเดียวกันว่า

หลักสูตร หมายถึง แผน หรือแผนการเรียนรู้ (Plan for Learning) โครงการ หรือมวลประสบการณ์ ที่โรงเรียนจัดขึ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ มีการออกแบบหลากหลาย แต่มีองค์ประกอบหลักที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย โครงสร้างกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผล และ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะ เจตคติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต นำความรู้ไปสู่ การปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ศาสตร์ด้านหลักสูตรมีรากฐานมาจากปรัชญา ประวัติศาสตร์ แนวคิด ทฤษฎี และมวลประสบการณ์ ที่เป็นเนื้อหาสาระสำคัญ กิจกรรมต่างๆ จากนักศึกษาด้านหลักสูตรของ สังคมนั้นๆ หลักสูตรจะมีลักษณะเป็นสหวิทยาการ ที่ออกแบบขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย ซึ่งเกิดจาก กระบวนการวิพากษ์ที่ได้รับอิทธิพลทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในบริบทของความ ต้องการของสังคม ส่งผลให้หลักสูตรมีลักษณะทางวิชาการเฉพาะตัว ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

องค์ประกอบของหลักสูตรทำให้ผู้ใช้หลักสูตรทราบแนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่าง สอดคล้องและเหมาะสมกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร องค์ประกอบหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และส่งผลถึงลักษณะ โครงสร้าง รูปแบบของหลักสูตรว่าจะเป็นอย่างไร โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมาย (Objectives) ได้แก่ ความตั้งใจหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น ในตัวผู้ที่จะผ่านหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสำคัญเพราะเป็นตัวกำหนดทิศทางและ ขอบเขตในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน เนื้อหาวิชา (Content) ได้แก่ เนื้อหาประสบการณ์การเรียนรู้ ต่างๆ ที่คาดว่าจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยดำเนินการตั้งแต่การเลือก เนื้อหาและประสบการณ์ การเรียงลำดับเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งการกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม การ นำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum Implementation) ได้แก่ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ซึ่ง ประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ การจัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและสิ่งแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ใน การเรียน จำนวนครูและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ) การดำเนินการสอนให้เกิดผล เพื่ออำนวยความสะดวก อาจารย์ นักศึกษา สามารถสอนและเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด ส่วนการ ประเมินผล (Evaluation) ในการพัฒนาหลักสูตรที่ดีต้องใคร่ครวญอย่างละเอียดถึงองค์ประกอบของ หลักสูตร อันประกอบด้วยส่วนต่างๆ ที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริวรรณ ศรีพหล (2545, หน้า 99) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล โดย สอดคล้องกับ มาเรียม นิลพันธุ์ (2555, หน้า 12) ก็ได้นิยามของหลักสูตรว่านอกจากจะชี้ให้เห็นว่ามี สาระสำคัญอะไรและความหมายอย่างไรแล้ว ยังชี้ให้เห็นว่าจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็น

อะไรบ้างสำหรับหลักสูตรก็เช่นเดียวกันจะต้องมีองค์ประกอบครบครันหาไม่แล้วผู้ใช้หลักสูตรจะไม่สามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างได้ผล

ขณะที่ วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560, หน้า 1191) องค์ประกอบของหลักสูตร ต้องประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอนและการประเมินผล องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร ตามแนวคิดของโบแชมพ์ (Beauchamp, 1968 : 108) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรในเชิงระบบ คือส่วนที่ป้อนเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลลัพธ์ที่ได้ (Output) ในส่วนของทาบ (Taba, 1962, P. 10) ได้เสนอองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรไม่ว่าจะสร้างขึ้นในลักษณะใด ย่อมประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นผลส่วนรวมที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน หลังจากเรียนจบหลักสูตรไปแล้ว 2) โครงสร้างเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ทักษะและความสามารถที่ต้องการให้มี รวมทั้งประสบการณ์ที่ต้องการให้ได้รับ เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ครบกระบวนการและมีประสิทธิภาพ 3) กิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอนและสื่อ เพื่อให้แนวทางในการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) การวัดและการประเมินผล เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพและเพิ่มประสิทธิภาพของหลักสูตรก่อนและหลังการนำไปใช้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตรตามทัศนะการศึกษาได้นิยามไว้ ต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน โดยองค์ประกอบของหลักสูตรที่สำคัญ มี 4 ส่วน ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) การประเมินผล

2.1.3 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนแผนแม่บทหรือหัวเครื่องจักรของการศึกษาที่ถือเป็นแก่นสำคัญในการวางแผนการจัดการศึกษา เป็นตัวบ่งชี้ในการกำหนดทิศทางด้านการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้างเจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนให้เกิดทักษะในด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพในทุกๆ มิติ สอดคล้องกับ มาร์ต พัทธผล (2562, หน้า 4-5) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรว่า หลักสูตรมีความสำคัญหลายประการทั้งต่อสังคมและประเทศชาติ บุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เรียน ดังต่อไปนี้ 1) หลักสูตรมีความสำคัญต่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นเครื่องมือพัฒนาคุณภาพของประชากรในอนาคตว่าควรมีความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างไร 2) หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในฐานะที่เป็นหลักหรือหัวใจของการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรได้กำหนดเป้าหมายของการศึกษา เนื้อหาสาระ แนวการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การบริหารจัดการ การประกันคุณภาพ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายใช้ เป็นแนวทางการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าประสงค์ของหลักสูตร 3) หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้บริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นกรอบการกำหนดนโยบายทางการศึกษาให้สอดคล้อง

กับเป้าประสงค์ของหลักสูตร ตลอดจนการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด และการส่งเสริมและควบคุมคุณภาพการศึกษา 4) หลักสูตรมีความสำคัญต่อผู้สอนในฐานะที่เป็นเครื่องมือชี้แนะแนวทางการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรจะทำให้ผู้สอนทราบเกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระแนวทางการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผล ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้หลักสูตรยังช่วยทำให้ผู้สอนตัดสินใจดำเนินการต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการที่จะส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน ตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 5) หลักสูตรมีความสำคัญที่มีต่อผู้เรียนและผู้ปกครอง ในฐานะที่ช่วยทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการเข้ารับการศึกษ เช่น เนื้อหาสาระ ระยะเวลา ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์เมื่อสำเร็จการศึกษา เป็นต้น อีกทั้งยังช่วยในการวางแผนการเรียนตลอดหลักสูตรและการศึกษาต่อได้อย่างเป็นระบบ 6) หลักสูตรมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นเครื่องมือ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในชุมชน ให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ซึ่งแต่ละชุมชนอาจมีความต้องการที่แตกต่างกัน

ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 20-22) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรมีความสำคัญต่อการศึกษาส่วนร่วม นั่นคือหลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดเจตนารมณ์หรือเป้าประสงค์ของการศึกษาของชาติไปแปลงเป็นการกระทำขั้นพื้นฐานในโรงเรียนหรือสถานศึกษา ถ้าจะกล่าวว่าหลักสูตรคือหัวใจทางการศึกษาก็คงไม่ผิด เพราะถ้าปราศจากหลักสูตรเสียแล้วการศึกษาก็ย่อมดำเนินไม่ได้ และหลักสูตรยังมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน สามารถสรุปได้ว่าหลักสูตรมีความสำคัญดังนี้ 1) เป็นเอกสารของทางราชการ เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้ปฏิบัติตามและเข้าใจตรงกัน 2) เป็นแผนการปฏิบัติงานของครูในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 3) เป็นมาตรฐานในการจัดการศึกษาระดับต่างๆ 4) เป็นแนวทางในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม และพัฒนาการของผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา 5) เป็นเครื่องกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนเพื่อให้ได้รับประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ชุมชนและสังคม 6) เป็นตัวกำหนดลักษณะและรูปแบบของสังคมในอนาคต และเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญก้าวหน้าของประเทศ 7) เป็นแผนการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานตามนโยบายของการจัดการศึกษา

วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560, หน้า 1191) พบว่าหลักสูตรมีความสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นเอกสาร แผนการหรือโครงการจัดการศึกษาที่ระบุแนวทางการจัดประมวลประสบการณ์ และกำหนดทิศทางการจัดการศึกษาให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

รวีวรรณ ต๊ะถื่น และคณะ (2558, หน้า 234-235) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่าด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่แหล่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา และวิธีการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การจัดการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาดูงานด้านหลักสูตร จากสถานศึกษาและหน่วยงานต่างๆ การประชุม อบรม ศึกษาดูงาน ด้านหลักสูตร และแผนงานในการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละปีการศึกษา ด้านการกำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา ได้แก่ แผนการนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร ตลอดปีการศึกษา การประชุมวางแผน เกี่ยวกับการนิเทศงานด้านหลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา

กุลจิรา คำมูล และธรินธร นามวรรณ (2561, หน้า 112-129) หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวทางการจัดการศึกษาโดยภาพรวมในระดับประเทศ เป็นกรอบในการจัดทำหลักสูตรในระดับสถานศึกษา และมีความสำคัญต่อการนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดกับผู้เรียนโดยตรงในระดับชั้นเรียน หลักสูตรมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนในสังคม ให้มีคุณลักษณะที่สังคมคาดหวัง หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่จะทำให้การจัดการศึกษาบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงาม ของบุคคลสามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็นการสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

สรุปได้ว่าความสำคัญของหลักสูตร นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งเปรียบเสมือนแกนสนามแม่เหล็กที่ยึดเหนี่ยว ครอบคลุมแต่ละส่วนของหลักสูตรไว้ ประกอบด้วย เอกสารของทางราชการ จึงเปรียบเสมือน คำสั่ง หรือ ข้อบังคับ เป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษา เป็นแผนการดำเนินงานของนักบริหารการศึกษา เป็นเครื่องชี้นำทางในการปฏิบัติงาน เป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนา เครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ

2.1.4 การพัฒนาหลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญในการยกระดับการศึกษาของประเทศ นับว่าเป็นภารกิจสำคัญยิ่ง สำหรับผู้ที่รับผิดชอบและมีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมองให้ลึกถึงความสำคัญและทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศชาติ ตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร โดยเริ่มตั้งแต่การ

วางแผนเพื่อการพัฒนา วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง ที่สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาสาระของหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร เป็นต้น สอดคล้องกับ วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560 หน้า 1189-1203) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นพลวัต สามารถปรับให้เข้ากับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นกิจกรรมต่อเนื่องที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ตามสภาพแวดล้อมทางสังคมที่กำลังพัฒนา โดยเน้นกระบวนการวิจัยเพื่อให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอน เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ต่างๆ มีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในลักษณะของการพัฒนาหลักสูตร จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นเหมือนพิมพ์เขียว (Blue Print) ที่จะดำเนินการต่อไป ถ้าเราได้พิมพ์เขียวที่ชัดเจนมากเท่าใด ก็จะเป็นข้อบ่งชี้ต่อการพัฒนาหลักสูตรได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น”

เบญจพร เหล่าวงษ์ และ บัญชา เกียรติจรุงพันธ์ (2559, หน้า 91) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสำหรับพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต ของ Torrance พบว่าข้อมูลพื้นฐานทั้งด้านหลักสูตร ธรรมชาติและความต้องการผู้เรียน สื่อและแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนบริบทของสถานศึกษา จากนั้นนำข้อมูลมากำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา ฯลฯ ของหลักสูตร เป็นเอกสารฉบับร่าง นำเอกสารหลักสูตรฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ทั้งยังได้ทดลองใช้หลักสูตรฯ กับกลุ่มทดลองก่อนหลักสูตรไปใช้จริงทำให้คณะผู้วิจัยทราบถึงสภาพปัญหา จุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาของหลักสูตรฯ แล้วนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรฯ ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ทาบ (Taba, 1962, P.14) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียน การสอน การวัดผลประเมินผลและอื่นๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการ และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

กู๊ด (Good, 2001, P. 152) ได้ให้ความเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรเกิดได้ 2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง

เพื่อให้เหมาะสมกับโรงเรียนหรือระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอน วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน รวมทั้ง การประเมินผล ส่วนคำว่าเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไขหลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนขึ้นใหม่

เซย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor & Alexander, 1974, P.9) ให้ความหมายว่าการ พัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตร อาจหมายรวมถึงการสร้างเอกสารอื่นๆ สำหรับ นักเรียนด้วย สอดคล้องกับสุเทพ อ่วมเจริญ (2557, หน้า 10) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร คือ รายวิชาและเนื้อหาที่ใช้ในการสอนระดับอุดมศึกษา หมายถึง กระบวนการสร้างและทดสอบคุณภาพ ของหลักสูตรที่นำวิธีการเชิงระบบมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะการนำกระบวนการวิจัยและพัฒนามาใช้ ในการสร้างและทดสอบคุณภาพหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น ในส่วนของ สุขสมพร อโนโท และคณะ (2557, หน้า 171) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอิงผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ของครุคณิตศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แขวงสะพานนะเขต สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าผลการพัฒนาหลักสูตรอิงผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ 1) ข้อมูลสำคัญที่ นำมาใช้ในการกำหนดผลลัพธ์ การเรียนรู้ ในการพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้ มาจากการสำรวจ ปัญหาและ ความต้องการของครุคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ สะท้อนให้เห็น สภาพปัญหาและความต้องการที่เป็นจริงของครู ที่พยายามปฏิบัติการการจัดการเรียนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญให้มีความสอดคล้องตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาภาค 1 (พ.ศ. 2560 – 2564) ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง 2) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับการ พัฒนาประเทศ ตามศักยภาพและโอกาสของพื้นที่ 3) ยกระดับคุณภาพการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มี ทักษะการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 4) เสริมสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เสมอภาคและ เท่าเทียม 5) สร้างสำนึกรักสิ่งแวดล้อม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 6) การพัฒนา ประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล

สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร ทำให้สามารถอธิบาย สรุปความหมายของการพัฒนา หลักสูตรได้ การพัฒนาหลักสูตร (Curriculum Development) หมายถึง การจัดทำหลักสูตร การ ปรับปรุง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้ดีขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของบุคคล และสภาพสังคม

2.2 การประเมินหลักสูตร

2.2.1 ความหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation) เป็นกระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูล และการประมวลผลข้อมูลเพื่อนำมาตัดสินใจเกี่ยวกับคุณภาพทั้งประสิทธิภาพและประเมินผลของ หลักสูตรรวมถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นจากผลการใช้หลักสูตรนั้นในระยะยาว การประเมินผลจึงเป็นขั้นตอน

หนึ่งที่สำคัญของภารกิจ เพื่อให้ทราบว่าการทำงานตามกระบวนการนั้นได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีอุปสรรคอย่างไรจะได้แก้ไข ปรับปรุงและพัฒนา ได้มีแนวคิดการประเมินหลักสูตรจากนักการศึกษา ดังนี้

กู๊ด (Good, 2001, P. 209) ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า หมายถึง กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูลกิจกรรมการเรียนการสอนภายในขอบข่ายของการสอน อันนำไปสู่การตัดสินใจในการวางแผนการจัดโครงการและกิจกรรมต่างๆ ให้ดียิ่งขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจหาทางเลือกที่ดีกว่า

มาเรียม นิลพันธุ์ (2555, หน้า 21) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร มาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงถึงระดับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หลักสูตรเกี่ยวกับผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทักษะความสามารถ สมรรถนะ และคุณธรรมจริยธรรม เจตคติ รวมทั้งความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ความสามารถ ประสพการณ์ สมรรถนะ จากการเรียนการสอนในหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริง ความผิดพลาด ปัญหา อุปสรรค ผลกระทบต่อหลักสูตร ในอันที่จะนำไปหาแนวทาง เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน การปรับปรุงการดำเนินหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป หรือยกเลิกหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการ การจัดทำทดลองใช้และผลของการใช้หลักสูตร ตลอดจนการตัดสินใจคุณค่า คุณภาพ และประสิทธิภาพของหลักสูตร

สุพต บุญอ่อน (2558, หน้า 100-101) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรพุทธศาสนบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550 ผลการวิจัยมี 4 ประเด็น ดังนี้ 1) ผลการประเมินด้านบริบท : บริบทด้านปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่าผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ประเมินที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง บริบทด้านโครงสร้างของหลักสูตร พบว่า ผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ประเมินที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง บริบทด้านเนื้อหาของหลักสูตร พบว่า ผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ประเมินที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น : ปัจจัยเบื้องต้นด้านผู้สอน พบว่า ผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ นิสิตชั้นปีที่ 2-4 และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ปัจจัยเบื้องต้นด้านผู้เรียน พบว่าผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ส่วนผู้ประเมินที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยเบื้องต้นด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน พบว่าผู้ประเมินที่

เป็นอาจารย์ นิสิตชั้นปีที่ 2-4 และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการ : กระบวนการด้านการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่าผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ นิสิตชั้นปีที่ 2-4 และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนพบว่า ผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ นิสิตชั้นปีที่ 2-4 และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการประเมินผลการเรียน พบว่าผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ และนิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนผู้ประเมินที่เป็นนิสิตชั้นปีที่ 2-4 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 4) ผลการประเมินด้านผลผลิต : ผลผลิต ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พบว่าผู้ประเมินที่เป็นอาจารย์ นิสิตชั้นปีที่ 5 และผู้ใช้ นิสิตชั้นปีที่ 5 ให้คะแนนประเมินเฉลี่ยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

มารุต พัฒนา (2562, หน้า 19-20) ระบบการประเมินหลักสูตร หมายถึง การตรวจสอบ ประสิทธิภาพของการใช้หลักสูตร รวมทั้งประสิทธิผลของหลักสูตร โดยมีการวางแผน การเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินคุณค่า (value judgments) ของ หลักสูตรในมิติต่างๆ รวมทั้งการปรับปรุงหลักสูตรบนพื้นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ที่ ได้จากการประเมินหลักสูตร มีการรายงานผลการประเมินต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ระบบการประเมิน หลักสูตรประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) การวางแผนการประเมิน 2) การวางแผน เก็บข้อมูล 3) การเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล และ 4) การรายงานผลต่อผู้เกี่ยวข้อง

วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560, หน้า 1189-1203) ได้ให้ความหมายการประเมินหลักสูตร ว่า หมายถึง การรวบรวมข้อมูลหลักสูตรแล้ววิเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา สำหรับหลักสูตรและการจัดการหลักสูตรซึ่งเป็นประโยชน์สำหรับการปรับปรุงกระบวนการ หลักสูตร ในขณะที่ใช้หลักสูตรและเพื่อกำหนดคุณภาพของหลักสูตร ไม่ว่าจะบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งใจไว้ หรือไม่ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพื่อคุณภาพที่ดีขึ้นหรือการกำหนด คุณค่าของหลักสูตรนั้น

กรภัสสร อินทรบำรุง (2558, หน้า 30) ได้ศึกษาการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าเบื้องต้นในการผลิตด้าน อาจารย์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ เอกสารตำราการเรียนการสอนโดยเน้นให้เกิดทักษะและประสบการณ์ มีเทคนิควิธีการสอนที่ เหมาะสมหลากหลาย ควรมีการส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนให้ทำผลงานวิชาการ ซึ่งบางส่วนมีคุณวุฒิระดับ ปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่ยังไม่ขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ จึงขาดความเชี่ยวชาญในศาสตร์ ของวิชาครูและส่งเสริมให้อาจารย์ได้ศึกษาดูงานการสัมมนา ทางวิชาการเพื่อหาประสบการณ์และนำ ความรู้วิทยาการใหม่ๆ มาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านวัสดุครุภัณฑ์การศึกษาและอาคาร สถานที่ ควรมีการสำรวจเพื่อซ่อมแซมบำรุงรักษา ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ

เพียงพอกับผู้ใช่ รวมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติการที่ทันสมัยอาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีบรรยากาศทางวิชาการ

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการหาข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อพิจารณาให้คุณค่าของหลักสูตร และนำมาสรุปตัดสินว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นมานั้นมีคุณค่า มีคุณภาพ ประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ตกผลึกตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ มีส่วนใดต้องปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาอย่างไร

2.2.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรจะต้องครอบคลุมขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร ฉะนั้น การประเมินหลักสูตรจึงมีขอบเขตของการประเมินที่กว้าง แต่ละขั้นตอนมีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน แต่ส่วนใหญ่แล้วจะมีจุดมุ่งหมายของการประเมินใกล้เคียงกัน ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537, หน้า 218) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ได้แก่

- 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรโดยตรวจสอบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่
- 2) เพื่อวัดผลดูว่าการวางเค้าโครงและรูปแบบระบบของหลักสูตร รวมทั้งวัสดุประกอบหลักสูตร และการบริหารและบริการหลักสูตร เป็นไปในทางที่ถูกต้องหรือไม่
- 3) การประเมินจากผู้เรียนเอง หรือการประเมินผลผลิตเพื่อตรวจสอบว่ามีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด สอดคล้องกับจิตพิสัย เซอร์ตันพงษ์ (2539, หน้า 192) ได้กล่าวว่าการประเมินหลักสูตรใดๆ ก็ตามจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

- 1) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร
- 2) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
- 3) เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก หรือควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วน หรือยกเลิกทั้งหมด
- 4) เพื่อต้องการทราบคุณภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตของหลักสูตรว่ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตรหลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่อย่างไร

ในส่วนของสุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 250) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรนั้นโดยดูว่าหลักสูตรนั้นสามารถสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ สมองความต้องการของผู้เรียน และสังคมอย่างไร
- 2) เพื่ออธิบายและพิจารณาลักษณะของส่วนประกอบต่างๆ ของหลักสูตรในแง่ต่างๆ เช่น หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลว่าสอดคล้องกันหรือไม่
- 3) เพื่อตัดสินว่าหลักสูตรมีคุณภาพดีหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับการนำไปใช้
- 4) เพื่อตัดสินว่าการบริหารงานด้านวิชาการและการบริหารด้านหลักสูตร เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องหรือไม่
- 5) เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือ ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หลังจากการผ่าน

กระบวนการทางการศึกษามาแล้ว ตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่ 6) เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขสิ่งบกพร่องที่พบในองค์ประกอบต่างๆ ในหลักสูตร 7) เพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปหรือไม่ หรือควรปรับปรุงพัฒนาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเพื่อยกเลิกการใช้หลักสูตรนั้นทั้งหมด

มาเรียม นิลพันธุ์ (2555, หน้า 23) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ไว้ดังนี้ 1) เพื่อปรับปรุงแก้ไขสิ่งต่างๆ ที่พบในองค์ประกอบของหลักสูตร ระบบการบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2) เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตรว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรนั้นต้องการหรือไม่ และช่วยในการตัดสินใจว่าควรใช้หลักสูตรต่อไปอีก ควรยกเลิกการใช้หลักสูตรเพียงบางส่วนหรือยกเลิกทั้งหมด 3) เพื่อติดตามผลผลิตจากหลักสูตร คือผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังจากการผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วตามหลักสูตรว่าเป็นไปตามความมุ่งหวังหรือไม่

วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ (2560, หน้า 1189-1203) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การประเมินเพื่อตัดสินคุณค่า การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของหลักสูตรหรือเพื่อปรับปรุงหลักสูตรและการประเมินผลลัพธ์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่าจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร เพื่อให้กระบวนการการประเมินหลักสูตรครอบคลุมทุกขั้นตอนมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริง

2.2.3 ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบเป็นระยะเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากข้อบกพร่องของหลักสูตรอาจมีสาเหตุมาจากหลายสาเหตุ ในระยะเวลาที่ต่างกัน เช่น อาจมีสาเหตุมาจากกระบวนการจัดทำ หรือยกร่างหลักสูตรซึ่งทำให้ตัวหลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน และสังคมที่เปลี่ยนไปหรืออาจมีสาเหตุมาจากกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินหลักสูตรที่ดีจึงต้องตรวจสอบตามรอบเป็นระยะ เพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยทั่วไปจะแบ่งเป็น 3 ระยะ (สุนีย์ ภูพันธ์ 2546, หน้า 252) ดังนี้

ระยะที่ 1 การประเมินหลักสูตรก่อนนำหลักสูตรไปใช้ (Project Analysis) ในช่วงระหว่างที่มีการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร อาจมีการดำเนินการตรวจสอบทุกขั้นตอนของการจัดการ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย ไปจนถึงการกำหนดการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งสามารถทำได้ 2 ลักษณะ ดังนี้ 1) ประเมินหลักสูตรเมื่อสร้างสูตรร่างเสร็จแล้วก่อนจะนำหลักสูตรไปใช้จริง ควรมีการประเมินตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฉบับร่าง และองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรในระยะนี้ ต้องอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านพัฒนาหลักสูตร ทางด้านเนื้อหาวิชา ด้านการวัดผลและประเมินผล หรือจะให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์หรือพิจารณาก็ได้

2) ประเมินหลักสูตรในชั้นทดลองใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ขาดตกบกพร่องหรือเป็นปัญหา ให้มีความสมบูรณ์เพื่อประสิทธิภาพในการนำไปใช้ต่อไป

ระยะที่ 2 การประเมินหลักสูตรระหว่างการดำเนินการใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) ในขณะที่มีการดำเนินการใช้หลักสูตรที่จัดทำขึ้น ควรมีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใดหรือบกพร่องในจุดไหน จะได้แก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม เช่น ประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรในการบริหาร การจัดการหลักสูตร การนิเทศกำกับดูแล และการจัดกระบวนการเรียนการสอน

ระยะที่ 3 การประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตร หลังจากที่มีการใช้หลักสูตรมาแล้วระยะหนึ่งหรือครบกระบวนการเรียบร้อยแล้ว ควรจะประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ซึ่งได้แก่ การประเมินองค์ประกอบด้านต่างๆของหลักสูตร ทั้งหมด คือเอกสารหลักสูตร วัสดุหลักสูตร บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร การบริหารหลักสูตร การนิเทศกำกับติดตาม การจัดกระบวนการเรียนการสอน ฯลฯ เพื่อสรุปผลตัดสินว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นควรจะดำเนินการใช้ต่อไป หรือควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นหรือควรยกเลิก

สรุปได้ว่า ระยะเวลาในการประเมินหลักสูตรที่ดีและเหมาะสมตามรอบเป็นระยะ เพื่อลดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต มี 3 ระยะ ได้แก่ ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ระหว่างการนำหลักสูตรไปใช้ และหลังการใช้หลักสูตร

2.2.4 เกณฑ์ในการประเมินหลักสูตร

เนื่องจากการประเมินผลหลักสูตร เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนมาก ผู้ทำหน้าที่ประเมินผล ต้องยึดหลักการที่สำคัญในการประเมินผล เพื่อที่จะทำให้การประเมินผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลจากการประเมินหลักสูตรที่มีคุณค่าเพียงพอที่จะนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตรได้จริง เป็นข้อมูลหรือหลักฐานที่เชื่อถือได้ มีความเที่ยงตรง ยุติธรรม ดังนั้น ในการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ได้ผลการประเมินที่มีคุณค่าเราจึงมีหลักเกณฑ์ที่จะช่วยในการประเมิน ดังนี้

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560, หน้า 1236) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรโดยใช้ผลการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาสรุปรวมกันว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนานั้นว่ามีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หรือต้องปรับปรุงแก้ไขต่อไป นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรยังถูกกำหนดไว้ในเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาว่าต้องมีการประเมินเพื่อพัฒนาหลักสูตรทุก 5 ปี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546, หน้า 254) ได้กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินผลหลักสูตร ดังนี้ 1) มีจุดประสงค์ในการประเมินที่แน่นอนและชัดเจน 2) มีการจะวัดที่เชื่อถือได้ มีเครื่องมือและเกณฑ์การ

วัดเป็นที่ยอมรับ 3) ข้อมูลเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง ต้องได้มาอย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ และมากพอที่จะใช้เป็นตัวประเมินค่าหลักสูตร 4) มีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจน 5) ประเด็นเรื่องที่ประเมินอยู่ในช่วงเวลาที่น่าสนใจ 6) การเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ 7) การวิเคราะห์ผลการประเมินต้องรอบคอบและมีความเที่ยงตรง 8) การประเมินผลหลักสูตรควรใช้วิธีหลายๆ วิธี 9) มีเอกภาพในการตัดสินผลการประเมิน 10) ผลที่ได้จากการประเมินควรนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป 11) ต้องถือปฏิบัติต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งนี้วิชย วงษ์ใหญ่ (2546, หน้า 22-25) เห็นสอดคล้องกันว่า ผลการประเมินหลักสูตรจะมีความเชื่อถือเพียงใด อยู่ที่เกณฑ์สำหรับการใช้พิจารณาตัดสินเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ความเที่ยงตรงภายใน 2) ความเที่ยงตรงภายนอก 3) ความเชื่อถือได้ 4) ความเป็นปรนัย 5) ความสอดคล้องสัมพันธ์อย่างชัดเจน 6) จัดลำดับความสำคัญขององค์ประกอบหลักสูตร 7) ขอบข่ายของการประเมิน 8) ความเชื่อถือและการยอมรับ 9) ระยะเวลา 10) ขอบเขตของการใช้ผลการประเมิน 11) ประสิทธิภาพจากการประเมิน สอดคล้องกับ สิริินทร์ ลัดดาภิรมย์ และคณะ (2559) ที่วิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความเหมาะสมในระดับมาก โดยหลักสูตรมุ่งผลิตบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม ศรัทธาในวิชาชีพครู มีจรรยาบรรณในวิชาชีพและเป็นครูที่มีคุณภาพ วัตถุประสงค์ของหลักสูตรนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 115) ได้เสนอหลักการในการประเมินหลักสูตร ดังนี้ 1) มีจุดประสงค์ในการประเมินที่ชัดเจน 2) ข้อมูลควรได้มาจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ 3) กำหนดขอบเขตให้ชัดเจนและครอบคลุม 4) ดำเนินการอย่างรัดกุมในการรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดเกณฑ์และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล 5) การประเมินผลควรใช้วิธีการที่หลากหลาย 6) การวิเคราะห์ผลการประเมินจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบและมีความเที่ยงตรง 7) มีเอกภาพในการตัดสิน 8) การประเมินควรถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับปัจจุบัน

สรุปได้ว่าเกณฑ์การประเมินหลักสูตรได้คือ ต้องมีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ ความเป็นปรนัยและมีประสิทธิภาพ

2.2.5 ขั้นตอนในการประเมินหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการในการพิจารณาคุณค่าหรือค่านิยม (Worth or Value) ของหลักสูตร ขั้นตอนหรือวิธีการประเมินจึงมีความสำคัญมาก ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรดังนี้

ทาบ (Taba, 1962, P.324) กล่าวถึงแนวทางในการประเมินผลหลักสูตรเป็นกระบวนการมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) วิเคราะห์และตีความวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้มองเห็นกระจ่างชัดในเชิง

พฤติกรรม คือ ปฏิบัติได้จริง (Formulation and Clarification for Objective) 2) คัดเลือกและสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับค้นหลักฐาน (Selection and Construction of the Appropriate Instruments for Getting Evidences) 3) ใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้นประเมินผลหลักสูตรตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (Application of Evaluative Criteria) 4) รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความหลังของนักเรียนและลักษณะของการสอนเพื่อนำมาประกอบในการแปลผลของการประเมิน (Information on the Background of Students and the Nature of Instruction in the light of Which to Interpret the Evidences) 5) แปลผลของการประเมินเพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรและการสอนต่อไป (Translation of Evaluation Findings into Improvement of the Curriculum and Instruction)

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539, หน้า 198-202) สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 256) ได้เสนอแนวคิดในการกำหนดขั้นตอนการประเมินหลักสูตรไว้สอดคล้องกันว่า ในการประเมินหลักสูตรนั้นผู้ประเมินควรดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบดังต่อไปนี้ 1) ขั้นตอนวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินหลักสูตรต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจนก่อนว่าจะประเมินในส่วนใดหรือเรื่องใด และในแต่ละเรื่องจะศึกษาบางส่วนในเรื่องนั้นๆ ก็ได้ 2) ขั้นตอนวางแผนออกแบบการประเมิน ได้แก่ การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การกำหนดแหล่งข้อมูล การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน การกำหนดเวลา ขั้นรวบรวมข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นรายงานผลการประเมิน

นอกจากนี้ อิศักดิ์ อุณารมย์เลิศ (2559, หน้า 175-191) ได้เสนอขั้นตอนการประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น 5 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้ 1) การบริหารจัดการก่อนการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดนโยบาย แนวทาง หลักการในการประเมินหลักสูตร การแต่งตั้งทีมงานประเมินหลักสูตร การเตรียมความพร้อมก่อนการประเมินหลักสูตร 2) การออกแบบการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินหลักสูตร การออกแบบการประเมินหลักสูตร การวางแผนในการประเมินหลักสูตร 3) การดำเนินการประเมินหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินหลักสูตร การกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล การกำหนดเครื่องมือในการประเมิน การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล 4) การรายงานผลและเผยแพร่ผลการประเมินหลักสูตร 5) การรับรองผลการประเมินหลักสูตร

สรุปได้ว่าขั้นตอนในการประเมินหลักสูตรนั้น จะต้องเริ่มกระบวนการ ดังนี้ 1) ขั้นตอนวัตถุประสงค์ในการประเมิน การกำหนดวัตถุประสงค์การประเมินที่ชัดเจนทำให้เราสามารถกำหนดวิธี เครื่องมือ และขั้นตอนในการประเมินได้อย่างถูกต้อง 2) ขั้นตอนหลักเกณฑ์วิธีการที่จะใช้ในการประเมินผล เปรียบเสมือนเข็มทิศนำทาง 3) ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล 5) ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล 6) ขั้นสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผล

2.2.6 ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร

การประเมินผลหลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญและสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้เราทราบถึงคุณภาพ และประสิทธิภาพของหลักสูตร การประเมินผลมีประโยชน์ในการจัดการศึกษา การจัดทำหรือพัฒนา หลักสูตรต้องอาศัยผลจากการประเมินผลเป็นสำคัญ ประโยชน์ของการประเมินผลหลักสูตร มีดังนี้ (สุนีย์ ภูพันธุ์ 2546 : 257-258)

- 1) ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นมีจุดดีหรือจุดเสียตรงไหน ซึ่งจะเป็น ประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงได้ถูกจุด ส่งผลให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น
- 2) สร้างความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ และค่านิยมที่มีต่อโรงเรียนให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน
- 3) ช่วยในการบริหารทางด้านวิชาการ ผู้บริหารจะได้รู้ว่าควรจะต้องตัดสินใจและสนับสนุน ช่วยเหลือหรือบริการทางใดบ้าง
- 4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา
- 5) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้การเรียน การสอนนักเรียนได้ผลดี ด้วยความร่วมมือกันทั้งทางโรงเรียนและที่บ้าน
- 6) ให้ผู้ปกครองทราบความเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ เพื่อหาทางส่งเสริมและปรับปรุงแก้ไข ร่วมกันระหว่างผู้ปกครองนักเรียนกับทางโรงเรียน
- 7) ช่วยให้การประเมินผลเป็นระบบระเบียบ เพราะมีเครื่องมือและหลักเกณฑ์ทำให้เป็น เหตุผลในทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น
- 8) ช่วยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของหลักสูตรช่วยให้สามารถวางแผนการเรียนในอนาคตได้ข้อมูล ของการประเมินผลหลักสูตรทำให้ทราบเป้าหมายแนวทาง และขอบเขตในการดำเนินการ จัด การศึกษาของโรงเรียน

สมจิตรา เรืองศรี และคณะ (2560, หน้า 67) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษา ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่าหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบันสามารถ นำไปปฏิบัติได้จริง และมีความเป็นเอกลักษณ์ในวิชาชีพ นอกจากนี้แล้วการวัดและประเมินผล การศึกษาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดตอนหนึ่งของการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นตัดสิน ผลการเรียนใน ชั้นเรียน หรือการสอบคัดเลือก อีกทั้งการวิจัยการศึกษา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้ ทุกคนต้องมีพื้นฐาน โดยเฉพาะการศึกษาในทุกระดับจึงสอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคที่ ต้องมีการประเมินและการวิจัยในการค้นหาความรู้

สรุปได้ว่า ประโยชน์ของการประเมินหลักสูตร ทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นนั้นมีข้อดี และข้อเสียอย่างไร สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพต่อไป

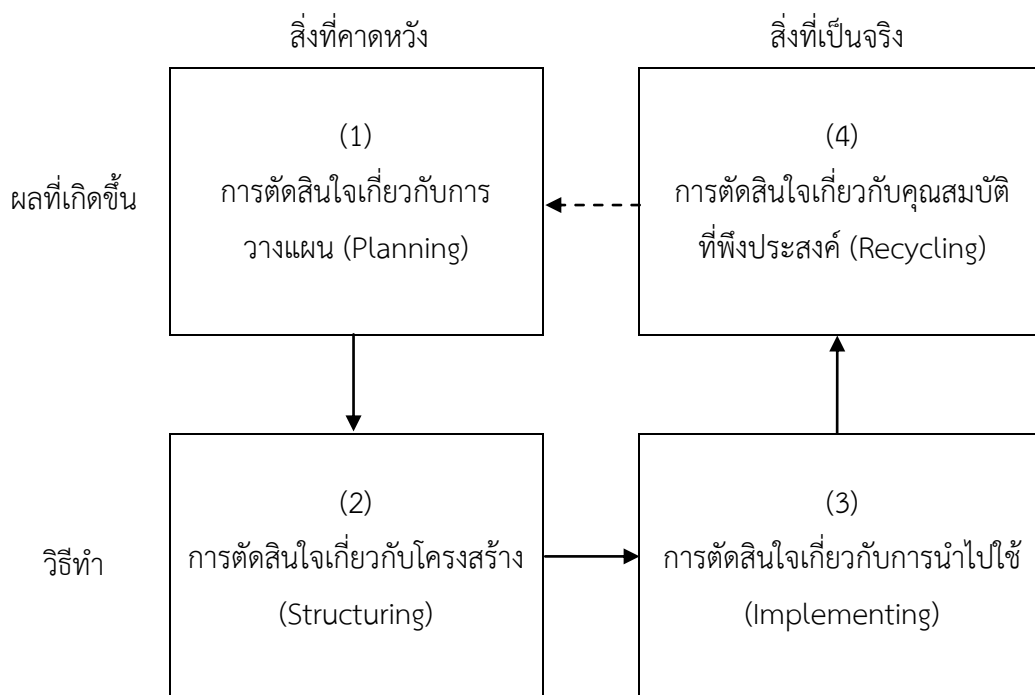
2.2.7 รูปแบบการประเมินหลักสูตร

รูปแบบการประเมินมีอยู่หลายรูปแบบ ดังนั้น ในการออกแบบประเมิน ผู้ประเมินจะต้องพิจารณาว่าจะดำเนินการประเมินอย่างไร จึงจะทำให้ผลการประเมินที่ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริง ครอบคลุม และตอบสนองความต้องการของผู้ที่จะใช้ผลประเมินถ้าพิจารณาให้ละเอียด รูปแบบการประเมินบางรูปแบบ จะมีความคล้ายคลึงกันรูปแบบของการประเมินหลักสูตร มีนักวิชาการซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร และการประเมินผลเสนอแนะหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งสามารถนำมาศึกษาเพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการ ดังนี้

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม (Shufflebeam)

สตัฟเฟิลบีม (Shufflebeam) อ้างถึงใน มาเรียม นิลพันธุ์ (2555, หน้า 43-48) ได้อธิบายความหมายของการประเมินผลทางการศึกษาเอาไว้ว่าเป็นกระบวนการบรรยายการหาข้อมูล และการให้ข้อมูล เพื่อการตัดสินใจหาทางเลือก ฉะนั้นรูปแบบการประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีมจึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมแก่การช่วยตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด ตามปกติสถานการณ์ในการตัดสินใจ (Decision Settings) โดยทั่วไปจะประกอบด้วยมิติที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1. มิติด้านข้อมูลที่มีอยู่ (Information Grasp) คือถ้าเราจะตัดสินใจทำอะไรสักอย่างเราจำเป็นต้องคำนึงว่าเรามีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนั้นอยู่มากน้อยเพียงใดแล้ว
2. มิติด้านปริมาณความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น (Degree of Change) คือหมายความว่าถ้าเราจะตัดสินใจทำอะไรสักอย่างหนึ่ง เราต้องคำนึงว่าเมื่อเราทำไปแล้วจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยสักแค่ไหน การตัดสินใจนั้นไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์แบบใดก็ตามจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประเมิน (Evaluation Data) มาช่วยเป็นพื้นฐาน เพราะการตัดสินใจใด ๆ ของผู้บริหารที่ไม่ใช่ข้อมูลเชิงประมาณมาเป็นพื้นฐานในการหาทางเลือก ย่อมเสี่ยงต่อความล้มเหลวในการดำเนินงานตามทางเลือกนั้นอย่างมาก เช่น เรื่องจัดเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอย่างไร จะจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีไหน จะใช้สื่อการเรียนการสอนอะไร จะจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรอะไร ถ้าพิจารณาในแง่ของวิธีการกับผลที่จะเกิดขึ้นและสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง เราอาจจำแนกการตัดสินใจออกเป็น 4 ประเภท ดังแผนภูมิที่ 2.1

แผนภูมิที่ 2.1 ประเภทและความสัมพันธ์ ของ Stufflebeam ต่อสิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่เกิดขึ้นจริง

ประเภทของการตัดสินใจ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจโดยการคาดหวังว่าเราต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาอย่างไร เช่น หลังจากที่มีนักเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วนักเรียนควรมีคุณสมบัติที่เด่นอย่างไรบ้าง ดังนั้น การตัดสินใจชนิดนี้จึงนำมาเป็นประโยชน์ในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือในการวางแผนจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี จึงเรียกการตัดสินใจอย่างนี้ว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน

2. การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้าง (Structuring Decisions) เป็นการตัดสินใจโดยการคาดหวังว่าถ้าต้องการให้เกิดผลทางการศึกษาตามที่คาดหวังไว้ในข้อ 1 นั้น เราควรจะวางโครงสร้างหรือวางรูปแบบของการใช้หลักสูตรที่พึงประสงค์เอาไว้ได้อย่างไร เช่น ถ้าจะให้เด็กนักเรียนมีคุณสมบัติตรงตามที่คาดหวังเอาไว้แล้ว โรงเรียนควรจัดสภาพแวดล้อมอย่างไร การบริหารควรจะเป็นแบบใด

3. การตัดสินใจเกี่ยวกับการนำไปใช้ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจว่า ตามความเป็นจริงนั้นได้มีการนำหลักสูตรไปใช้ตามแนวทางที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่ มีการควบคุมหรือแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้วิธีการที่เกิดขึ้นจริง ๆ เป็นไปตามที่ต้องการมากน้อยเพียงใด จึงเรียกการตัดสินใจแบบนี้ว่า การตัดสินใจ เกี่ยวกับการนำไปใช้

4. การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณสมบัติที่พึงประสงค์ (Recycling Decisions) เป็นการตัดสินใจหลังจบการศึกษาตามหลักสูตรไปแล้วนั้นจริงแล้วนักเรียนมีคุณสมบัติเป็นอย่างไรมีความรู้ มีทักษะ มีเจตคติ เป็นอย่างไรและตรงตามที่คาดหวังเอาไว้หรือไม่

สตฟเฟิลปีม ได้ให้แนวคิดไว้ว่า ในการประเมินผลหลักสูตรนั้นมีสิ่งสำคัญที่เราต้องประเมินอยู่ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้หลักการและเหตุผลมากำหนดจุดมุ่งหมาย ได้แก่ การวิเคราะห์ความคิดรวบยอด (Conceptual Analysis) การทำวิจัยด้วยการเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์จริง (Empirical Studies) การอาศัยทฤษฎีและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญการประเมินสภาพแวดล้อม ในการตัดสินใจด้านการวางแผนหรือกำหนดจุดมุ่งหมาย (Planning Decisions) 2) การประเมินตัวป้อน (Inputs Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาช่วยตัดสินใจว่าจะใช้ทรัพยากรหรือสรรพกำลังต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้แก่ จัดทำในรูปแบบของคณะกรรมการ อาศัยผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผู้ทำเอาไว้แล้ว ว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษา ทำการวิจัยเชิงทดลองเป็นการนำร่อง 3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสืบค้นจุดอ่อนของรูปแบบการดำเนินงานตามที่คาดหวังเอาไว้ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมปฏิบัติ การวิเคราะห์การปะทะสัมพันธ์ การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม ประเมินมาตราส่วนประมาณค่า การให้เขียนรายงานประเภทปลายเปิด 4) การประเมินผลผลิต (Products Evaluation) มีจุดมุ่งหมายจะตรวจสอบว่าผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนนั้นเป็นไปตามที่คาดหวังเอาไว้มากน้อยเพียงใด

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชีชมพงศ์ ศรีจันทร์ และคณะ (2562, หน้า 94) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าด้านบริบทของหลักสูตร (Context) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษา และมหาบัณฑิต มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะควรเพิ่มรายวิชาเลือกให้หลากหลาย เช่น รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการความขัดแย้ง ภาษาอังกฤษสำหรับผู้บริหาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร เป็นต้น ควรได้แยกออกมาเป็นรายวิชาต่างหากไม่ควรนำมารวมเป็นรายวิชาเดียวกัน ควรได้เพิ่มรายวิชาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเข้าไปด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษา และมหาบัณฑิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์มีข้อเสนอแนะควรได้เพิ่มหนังสือ ทางการบริหาร สถิติทางการวิจัย ควรจัดอบรมเกี่ยวกับภาษาอังกฤษ และรายวิชาพื้นฐานการวิจัยให้กับ

นักศึกษาให้มากขึ้น ด้านกระบวนการ (Process) ตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษา และมหาบัณฑิต กระบวนการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนได้เสนอแนะว่าควรปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง หาข้อมูลจากแหล่งความรู้ และช่วยเหลือกันและกันในกระบวนการช่วยกันซักถาม สรุปประเด็นเน้นการทำงานกลุ่ม จัดบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือรุ่นน้องในการทำวิจัย ด้านผลผลิต (Product) ตามความคิดเห็นของนักศึกษา/มหาบัณฑิตและผู้ใช้มหาบัณฑิต มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์มหาบัณฑิตพบว่า มหาบัณฑิตมีความภาคภูมิใจที่ได้เข้ามาศึกษาและสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาแห่งนี้

นพพร แหม่มแสง (2560, หน้า 100) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับเนื้อหาของหลักสูตรมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก วัตถุประสงค์ของหลักสูตรกับโครงสร้างของหลักสูตรมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยนำเข้า อาจารย์ผู้สอน พึงพอใจ คุณลักษณะของนักศึกษาด้านต่างๆ มีทั้งที่อยู่ในระดับมากและปานกลาง เมื่อหาค่าเฉลี่ยความพึงพอใจโดยรวมได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีความพึงพอใจด้านอาจารย์มากที่สุด ส่วนด้านบุคลากรสนับสนุนทางการศึกษา นักศึกษาจะพึงพอใจเจ้าหน้าที่บริการทางการศึกษาในระดับปานกลาง นอกเหนือจากนี้ในด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งของคณะและมหาวิทยาลัยจะอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการ ประเมินความสอดคล้องระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกเป็นรายกระบวนการวิชา นักศึกษามีความพึงพอใจ/การใช้ประโยชน์มากที่สุด 4) ด้านผลผลิต การนำความรู้จากหลักสูตรไปใช้ประโยชน์ของมหาบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ/การใช้ประโยชน์กระบวนการวิชาต่างๆ ซึ่งมีความพึงพอใจ/การใช้ประโยชน์ระดับมากที่สุด และสามารถนำความรู้ที่เรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำงานตลอด และผู้ใช้มหาบัณฑิตพึงพอใจมหาบัณฑิต ในด้านคุณธรรมจริยธรรม พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก ด้านทักษะทางปัญญา พึงพอใจอยู่ในระดับมาก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

เพ็ญภา หนองนา และธีรชัย เนตรนอมศักดิ์ (2559, หน้า 927-945) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของนักศึกษาครู ในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรรายวิชาที่สร้างขึ้นนี้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.25) ผลการประเมินความสอดคล้องของร่างหลักสูตรรายวิชาด้วยการตัดสินพิจารณาโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert judgement) ในภาพรวมหลักสูตรมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.26) ผลการตรวจสอบแผนการจัดการเรียนรู้และแผนการวัดประเมินผลที่จัดทำขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับรายการ

ประเมินแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.10) ผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการอาชีวศึกษาในแต่ละองค์ประกอบพบว่า เกณฑ์การประเมินความสามารถที่สร้างขึ้น มีความสอดคล้องกัน และใช้ได้ทุกข้อ ซึ่งแสดงว่าหลักสูตรรายวิชาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของนักศึกษาครู ในการจัดการเรียนรู้ บูรณาการอาชีวศึกษาที่สร้างขึ้นนี้ มีความเหมาะสม สอดคล้องเชิงโครงสร้าง สามารถนำไปทดลองใช้และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้

สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์ และคณะ (2558, หน้า 27) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกันภายในองค์ประกอบของโครงสร้างหลักสูตรผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ทำให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิตได้นั้นอาจเนื่องมาจากผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร กำหนดเนื้อหาจากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิต ตามแนวคิด ทฤษฎีทักษะชีวิต และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะชีวิตอย่างเป็นระบบรวมถึงบูรณาการแนวทางการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

สมจิตรา เรืองศรี และคณะ (2560, หน้า 51) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการประเมินหลักสูตรในภาพรวมพบว่าผ่านเกณฑ์ทุกด้านดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1) ด้านเอกสารหลักสูตร พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรด้านความสอดคล้องของสังคมปัจจุบัน ด้านความสามารถนำไปปฏิบัติจริงและมีความเป็นเอกลักษณ์ในวิชาชีพอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โครงสร้างของหลักสูตรมีจำนวนหน่วยกิตพอดี เนื้อหารายวิชาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบัน และมีความทันสมัยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด 2) ด้านทรัพยากรทางการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่านักศึกษา มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงที่สุด 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านคุณภาพของบัณฑิตพบว่า คุณภาพของบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ในภาพรวมตามการประเมินของบัณฑิตอยู่ในระดับมาก ส่วนการประเมินของผู้ใช้บัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด และผลงานวิจัยของบัณฑิตมีการตีพิมพ์เผยแพร่ร้อยละ 83.30 ของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา

วิสูตร โพธิ์เงิน และคณะ, (2560, หน้า 1189-1203) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะ

ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยภาพรวม พบว่านักศึกษา และผู้สอน/กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในรายด้าน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผลผลิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้าผลการวิจัยประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยภาพรวม พบว่า นักศึกษา และผู้สอน/กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ มีความคิดเห็นว่าเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในรายด้าน พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านผลผลิต และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านปัจจัยนำเข้า

ปัญหาและแนวทางการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน พบว่ามีปัญหาและข้อเสนอแนะในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย 1) ด้านบริบท พบว่า รายวิชาในส่วนของจัดการเรียนรู้อยู่มีสัดส่วนที่น้อยไปเมื่อเทียบกับรายวิชาทางด้านหลักสูตร 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าคณะควรมีการจัดทำห้องสมุดเฉพาะทางของคณะ ในห้องเรียน ระบบสัญญาณไร้สาย (WIFI) ไม่มีและไม่เสถียรใช้งานไม่ได้ ฐานข้อมูลวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนมากแต่ยังไม่คุ้มค่า หลักสูตรไม่มีคู่มือให้นักศึกษาและเห็นควรจัดทำคู่มือหลักสูตร ในส่วนของวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ยังมีจำนวนน้อย รายวิชาบางรายวิชาไม่เปิดให้นักศึกษาลงทะเบียน และควรมีการจัดการศึกษาดูงานภายนอกในหน่วยงานที่มีการปฏิบัติที่ดี 3) ด้านกระบวนการ พบว่า ในการจัดการเรียนการสอนอาจารย์ผู้สอนร่วมในรายวิชาเดียวกันสั่งงานซ้ำซ้อนกันและอยากให้อาจารย์มีตารางสอนเป็นของตนเอง และไม่ได้รับคำปรึกษาเรื่องอื่นๆ เกี่ยวกับการเรียนเท่าที่ควร เพราะไม่มีอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการควรมีการแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ และ 4) ด้านผลผลิต พบว่านักศึกษา/อาจารย์ผู้สอนและคณะกรรมการพิจารณาวิทยานิพนธ์ เห็นว่ามีความเหมาะสม

นิวัฒน์ บุญสม และคณะ (2560, หน้า 801) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตรการกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่าการประเมินด้านผลกระทบของหลักสูตร ข้อมูลเชิงปริมาณตามความคิดเห็นของนักศึกษบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต พบว่าในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, S.D.= 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D.= 0.57) คือหน่วยงานของท่านได้รับประโยชน์จากการทำงานของบัณฑิต ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{x} = 4.21$, S.D.= 0.79) คือ ท่านได้นำความรู้ทางวิทยาศาสตรการกีฬาที่ได้เรียนมา ไปส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อื่น

บุญสม สามสีสุข (2562, หน้า 159-160) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินการใช้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่าแผนการดำเนินงานของหลักสูตรว่าหลักสูตรมีแผนการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งแผนการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่

[illegible]

อาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชา ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.07 โดยได้ลำดับชั้น A อีกทั้งผลการประเมินด้านผลงานทางวิชาการของอาจารย์ผู้สอนกระบวนวิชา ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 โดยได้ลำดับชั้น B อยู่ในระดับดีและผ่านเกณฑ์การประเมิน สำหรับการประเมินการประเมินกระบวนการจัดการ

จิรัญญา บุรีมาศ และคณะ (2561, หน้า 19) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าควรพัฒนาสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีเพียงพอเหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาและอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ควรทบทวนจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตร รวมถึงการปรับเพิ่มและลดหน่วยกิตของแต่ละรายวิชาให้มีความเหมาะสมลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาสาระในบางรายวิชา ปรับแผนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องของรายวิชาและให้สามารถบูรณาการเนื้อหาในแต่ละภาคการศึกษา ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักศึกษามีความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ปรับปรุงคำอธิบายรายวิชาให้มีความทันสมัยและเหมาะสมกับหลักสูตร ในบางวิชาควรต้องเพิ่มเนื้อหาให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในชุมชน รวมถึงการพัฒนาความสามารถของนักศึกษา ในการนำความรู้ที่มีอยู่มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง และควรเน้นให้นักศึกษาเรียนรู้ทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติทันที เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้

ธานินทร์ สุธีประเสริฐ และคณะ (2561, หน้า 145) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555) วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่าโครงสร้างของหลักสูตรมีหมวดวิชาต่างๆ ที่เหมาะสมทั้งด้านหมวดวิชา รายวิชา และหน่วยกิต เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ในการทำงาน การศึกษาต่อและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาความรู้ ความคิดและทักษะ

พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ (2561, หน้า 1864) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์หลักสูตรมาเหมาะสมในการสร้างองค์ความรู้สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา สามารถนำไปปฏิบัติได้ และสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในด้านการวิจัย

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และสมาธิ นิลวิเศษ (2561, หน้า 1954) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสนเทศศาสตร์เพื่อการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่าสามารถบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ทางสารสนเทศศาสตร์ เทคโนโลยีการศึกษา วิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ประกอบด้วย 1) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการคัดสรรข้อมูลสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน 2) เพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ใน

การศึกษา ค้นคว้า วิจัย และพัฒนาการ ปฏิบัติงานทางการศึกษา 3) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม ในการเลือกใช้เทคโนโลยีและทรัพยากรในการเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติงาน และ 4) เพื่อผลิต บัณฑิตให้เป็นผู้นำในการสร้างองค์ความรู้ทางด้านสหศาสตร์เพื่อการศึกษา ตลอดจนสามารถ ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรที่ ชัดเจนและเหมาะสม มีการบริหารจัดการรายวิชาในหลักสูตรที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานด้านหลักสูตร มีประสิทธิภาพ ประกอบกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานและ บุคลากรทางการศึกษาได้อย่างครบถ้วน เนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านหลักสูตรและการสอน การนิเทศ กระบวนการวิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมวิชาชีพ

กิงกาญจน์ บุณสินวัฒนกุล (2561, หน้า 132-145) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมิน หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ผลการวิจัยพบว่าแผนการดำเนินงานของหลักสูตรว่าหลักสูตรมีแผนการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งแผนการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่หลักสูตรให้เป็นที่รู้จักแก่สังคมภายนอก แผนการพัฒนาอาจารย์ในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) และแผนการพัฒนา หลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) นอกจากนี้ บัณฑิตเห็นว่าแผนการดำเนินงาน ของหลักสูตรโดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.44) และ นิสิตปัจจุบันเห็นว่าแผนการดำเนินงานของหลักสูตรโดยภาพรวมพบว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.83) และจุดแข็ง/จุดอ่อนของหลักสูตรอาจารย์ประจำหลักสูตร และ อาจารย์ผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) มีความเห็น สอดคล้องกันเกี่ยวกับจุดแข็งของหลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรมีการบูรณาการร่วมผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู ระหว่างคณะศึกษาศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ เพื่อให้บัณฑิตได้รับความรู้ และนำความรู้นั้นไป ประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพได้ ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม ของหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จึงทำให้นิสิตมีองค์ความรู้ และ ประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติพงษ์ ลื่อนาม และคณะ (2560, หน้า 131) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. 2555 สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าผลประเมินด้านผลผลิต พบว่า คณะกรรมการ บริหารหลักสูตร/อาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน/ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็น ด้วยมาก และนักศึกษาสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย มากที่สุด ซึ่งมีทิศทางของความคิดเห็นสอดคล้องกัน ในเรื่องคาดว่าเมื่อจบแล้ว จะเป็นมหาบัณฑิตที่มี ความรู้ทางด้านการวิจัยและประเมินผลการศึกษา สามารถนำความรู้ทางด้านการวิจัยและประเมินผล

การศึกษา ไปพัฒนางานหรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในการทำงานได้ จะเป็นมหาบัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณนักวัดผลนักวิจัย

นิธิดา อติภทรนันท์ (2560, หน้า 714) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการสอน และเทคโนโลยี การเรียนรู้ แขนงวิชาการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์หลักสูตร ผลการประเมินวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกข้อมีความชัดเจนในระดับมากที่สุด มีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมปัจจุบันในระดับมากที่สุด และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในระดับมากที่สุด ด้านคุณลักษณะและคุณภาพของอาจารย์ผู้สอน ปรากฏว่าทรัพยากรในการดำเนินการผลการประเมินคุณวุฒิและคุณภาพของผู้สอน มีค่าเฉลี่ยรวม 3.84 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาคณลักษณะและคุณภาพของอาจารย์เป็นรายข้อพบว่า มีคุณวุฒิเหมาะสมในแขนงวิชาการสอนภาษาอังกฤษมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ระดับคะแนนเฉลี่ยรองลงมาคือ มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนวิชาภาษาอังกฤษ มีขันติธรรมและเมตตาธรรม และช่วยเหลือผู้เรียนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และมีวินัยและความรับผิดชอบต่อหน้าที่และผู้เรียน

มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ (2560, หน้า 1198-1216) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท นักศึกษามีความคิดเห็นต่อหลักสูตร และรายวิชาอยู่ในระดับมาก โดยมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุดในประเด็นปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และน้อยที่สุดคือแผนการศึกษามีความเหมาะสมตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และมีความคิดเห็นต่อรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยของระดับความคิดเห็นมากที่สุดคือ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในการวิจัย พัฒนาหลักสูตร การสอนและการนิเทศ และน้อยที่สุดคือรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด คือมีการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ และมีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด และน้อยที่สุดคือ สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อันหลากหลาย 3) ด้านกระบวนการ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผลอยู่ในระดับมาก ในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) และนักศึกษามีได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ในชั้นเรียนอาจารย์ และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก และน้อยที่สุดคือ มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านหลักสูตรและการสอนที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร ส่วนความคิดเห็นด้านการวัดและการ

ประเมินผลพบว่า อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้ และน้อยที่สุดคือนักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ 4) ด้านผลผลิต มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดคือ มีคุณธรรมในวิชาชีพ และน้อยที่สุดคือ มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการนิเทศ 5) ด้านผลกระทบ นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในองค์ประกอบด้านประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา และมี 3 องค์ประกอบที่พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ การพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะในด้านหลักสูตร การสอน และการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน

อภิรักษ์ จิตรกร (2560, หน้า 2280) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา คณะ จิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่าบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษา ด้านผลกระทบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.46) โดยบัณฑิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$, S.D. = 0.52) และผู้ใช้บัณฑิตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าในข้อคำถาม ท่านสามารถนำผลที่เกิดจากการเรียนไปใช้ในการทำงาน หรือพัฒนาหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.62) รองลงมาคือท่านได้ผลิตและเผยแพร่งานวิจัย/ผลงานสร้างสรรค์หรือผลงานทางวิชาการสู่สาธารณะ ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.49) ท่านได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาไปสร้างผลงานทางวิชาการ ผลงานสร้างสรรค์ หรือนวัตกรรมทางการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.45) หน่วยงานได้รับผลประโยชน์จากการทำงานของบัณฑิตตรงตามที่คาดหวัง ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.42) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือบัณฑิตใช้ความรู้ความสามารถในสายวิชาชีพอย่างเต็มที่ในการช่วยพัฒนาหน่วยงานหรือองค์กร ($\bar{x} = 4.29$, S.D. = 0.33) ส่วน สำเร็จอ่อนสัมพันธ (2562, หน้า 19) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการประเมินหลักสูตรด้านผลกระทบ มหาบัณฑิตและนักศึกษา ให้ความเห็นว่าการประเมินหลักสูตรด้านผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิตและนักศึกษา มีความคิดเห็นว่าการประเมินหลักสูตรด้านผลกระทบในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

พิชิต วัฒนเรืองโกวิท และคณะ (2561, หน้า 114-115) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมด้านบริบท เนื่องจากปรัชญาของหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสภาพสังคม มีความชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ แต่ยังขาดความเชื่อมโยงกับปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบัน ส่วนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรก็มีความ

สอดคล้องกับความต้องการของสังคม เป็นหลักสูตรที่มุ่งผลลัพธ์ (outcome-based) มีความชัดเจน ด้านปัจจัยนำเข้าทั้งเรื่องโครงสร้าง เนื้อหาวิชา อาจารย์ นักศึกษา และปัจจัยสนับสนุน แต่ก็มีประเด็นที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ จำนวนหน่วยกิต ที่ยังมากเกินไปกว่าค่าเฉลี่ยของโรงเรียนแพทย์อื่น เนื้อหาวิชาที่ยังบูรณาการได้ไม่สมดุล ควรเพิ่มเติมการสอนการทำและประยุกต์งานวิจัย และเพิ่มเติมการนำความรู้จากงานวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน ด้านกระบวนการ ทั้งการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตร แต่ยังมีประเด็นที่ต้องปรับปรุง ได้แก่ การวัดและประเมินผล ด้านเจตคติและพฤติกรรม เนื่องจากไม่มีการบรรยายละเอียดชัดเจนว่าจะประเมินอย่างไร โดยใช้เครื่องมืออะไร ไม่ได้ระบุการให้ข้อเสนอแนะของอาจารย์ต่อนักศึกษา (feedback) ด้านผลผลิต เนื่องจากผู้เรียนร้อยละ 95.09 สามารถสำเร็จการศึกษาตรงตามระยะเวลาซึ่งมีอัตราที่สูง และทุกคนที่สำเร็จการศึกษาตรงเวลาสามารถสอบ เพื่อรับการประเมินและรับรองความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมและได้รับใบอนุญาต

สรุปได้ว่า การประเมินหลักสูตรมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบริบทของหลักสูตร (Context) เนื้อหาของหลักสูตรสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร มีความทันสมัย สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ โครงสร้าง เนื้อหาวิชา อาจารย์ นักศึกษา และปัจจัยสนับสนุน ด้านกระบวนการ (Process) เป็นการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการบริหารหลักสูตร ด้านผลผลิต (Product) เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ มีคุณธรรม ความเข้าใจในหลักพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านผลกระทบ เป็นการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะในด้านหลักสูตร การสอน และการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตรและรายวิชา 2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตรในด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก 3) เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร ในด้านการจัดการเรียนรู้การวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการหลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ 4) เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร ในด้านความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร 5) เพื่อประเมินผลกระทบของหลักสูตร ในด้านผลที่เกิดขึ้นกับมหาบัณฑิตภายหลังการจบการศึกษา เกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักสูตรเพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำรูปแบบการประเมินของ CIPP Model มาเป็นหลักในการประเมิน และเพิ่มการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation : I) ทั้งนี้เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับมหาบัณฑิตภายหลังการจบการศึกษา โดยมีรูปแบบการประเมินเป็น CIPPI Model เพื่อให้ครอบคลุมองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน โดยมีรายละเอียดของขอบเขตในการวิจัย การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model

3.1.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา มหาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน จำนวน 5 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ เจ้าอาวาส (กรณีมหาบัณฑิตเป็นพระภิกษุ) หรือผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานของมหาบัณฑิต จำนวน 5 รูป/คน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา รวมจำนวน 40 รูป/คน โดยเลือกแบบเจาะจง

3.1.2 ขอบเขตด้านการประเมิน

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model ประกอบด้วย 1) การประเมินด้านบริบท (Context Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร และรายวิชา 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สภาพห้องเรียน จำนวนอาจารย์ และสิ่งอำนวยความสะดวก 3) การประเมินด้านกระบวนการ (Process Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ หลักสูตร และกระบวนการทำวิทยานิพนธ์ 4) การประเมินด้านผลผลิต (Product Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการวิจัย และการมีคุณธรรม 5) การประเมินด้านผลกระทบ (Impact Evaluation) มีการประเมินเกี่ยวกับความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงาน การพัฒนาวิชาชีพ ความเป็นผู้นำ สมรรถนะในด้านหลักสูตร

ตารางที่ 3.1 ขอบเขตการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำแนกตามผู้ให้ข้อมูล

ประเด็นที่ประเมิน	ผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ผู้สอน	มหาบัณฑิต	ผู้ใช้บัณฑิต	นักศึกษา
C : Context (บริบท)					
วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	√	√	√	-	√
โครงสร้างของหลักสูตร	√	√	√	-	√
รายวิชา	√	√	√	-	√
I : Input (ปัจจัยนำเข้า)					
สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	√	√	√	-	√
สภาพห้องเรียน	√	√	√	-	√
จำนวนอาจารย์	√	√	√	-	√
สิ่งอำนวยความสะดวก	√	√	√	-	√
P : Process (กระบวนการ)					
การจัดการเรียนการสอน	√	√	√	-	√
การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้	√	√	√	-	√

ตารางที่ 3.1 ขอบเขตการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำแนกตามผู้ให้ข้อมูล (ต่อ)

ประเด็นที่ประเมิน	ผู้ให้ข้อมูล				
	ผู้บริหาร	ผู้สอน	มหาบัณฑิต	ผู้ใช้บัณฑิต	นักศึกษา
C : Context (บริบท)					
การฝึกปฏิบัติการ	√	√	√	-	√
การบริหารจัดการหลักสูตร	√	√	√	-	√
กระบวนการจัดทำวิทยานิพนธ์	√	√	√	-	√
P : Product (ผลผลิต)					
ความรู้ความเข้าใจ	-	√	√	√	-
ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร	-	√	√	√	-
ความสามารถในการวิจัย	-	√	√	√	-
การมีคุณธรรม	-	√	√	√	-
I : Impact (ผลกระทบ)					
ความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงานการพัฒนาวิชาชีพ	-	-	√	√	-
ความเป็นผู้นำ	-	-	√	√	-
สมรรถนะในด้านหลักสูตร	-	-	√	√	-

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหาร อาจารย์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 2 สำหรับมหาบัณฑิต ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)

ชุดที่ 3 สำหรับนักศึกษา ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

ชุดที่ 4 สำหรับผู้ใช้บัณฑิต ได้แก่ ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)

การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ประเภท คือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยการรวบรวมเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร โดยจำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 4 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้บริหารและอาจารย์

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับมหาบัณฑิต

ชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับนักศึกษา

ชุดที่ 4 ประเด็นสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้ใช้บัณฑิต

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้บริหารและอาจารย์ เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยใช้การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-end Questions) โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมจำแนกเป็น 4 ด้าน คือ 1) บริบท มีประเด็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำนวนหน่วยกิตแต่ละรายวิชา และความสอดคล้องของโครงสร้างหลักสูตรกับวัตถุประสงค์ 2) ปัจจัยนำเข้า มีประเด็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของคุณสมบัติของผู้สอนกับรายวิชาที่สอน คุณสมบัติของ การรับนักศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สื่อ วัสดุอุปกรณ์ บรรยากาศและสถานที่ 3) กระบวนการ มีประเด็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอนของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา การบริหารหลักสูตร วิธีการดำเนินการวัดและการประเมินผลของแต่ละรายวิชาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา และแนวทางการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน 4) ผลผลิต มีประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับมหาบัณฑิต เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา แบบสอบถามชุดนี้มี 6 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2-6 เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Five Rating Scales) และประเมินหลักสูตรมีค่าตั้งแต่ระดับมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1ตามลำดับ โดยมีประเด็นในการสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรจำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

ตอนที่ 2 ด้านบริบท มีประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา ซึ่งประกอบด้วยรายวิชาได้ส่งเสริมนักศึกษา มีความสามารถในการวิจัยพัฒนาหลักสูตร รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล และรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ)

ตอนที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้า มีประเด็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การมีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด การศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการในช่วงระยะเวลาการศึกษาได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการ มีประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) และในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก ประเด็นเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีการ

ประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษา โดยได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้นมีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ และการประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา)

ตอนที่ 5 ด้านผลผลิต มีประเด็นเกี่ยวกับการมีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา สามารถปฏิบัติงานเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย หรือฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาหรือผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีคุณธรรมในวิชาชีพ

ตอนที่ 6 ด้านผลกระทบ มีประเด็นเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านหลักสูตร นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนและกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills) มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี และมีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication) ผลกระทบเกี่ยวกับสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการสอน ความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เป็นผู้มีความรู้และจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถนำความรู้ด้านพุทธศาสนาและปรัชญาไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่น ความสามารถในการประเมินความต้องการ ความจำเป็นในฐานะนักพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในการเลือกสาระในการจัดการเรียนรู้ ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่สนองต่อความต้องการจำเป็นของนักศึกษา สามารถจัดการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ มีความกระจำชัดในหลักวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คุณภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในการประเมินกระทำในรูปแบบของคณะทำงาน จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ตามแนวคิดทฤษฎี และมีความรู้ (Know how) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา ประกอบด้วยการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้ มีภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา

ชุดที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับนักศึกษา เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา แบบสอบถามชุดนี้มี 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 เป็นแบบตรวจสอบรายการเกี่ยวกับสถานภาพ และข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2-4 เป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Five Rating Scales) และประเมินหลักสูตร มีค่าตั้งแต่ระดับมากที่สุดถึงน้อยที่สุด ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1

ตามลำดับ โดยมีประเด็นในการสอบถามเกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตร จำแนกเป็น 5 ด้าน คือ

ตอนที่ 2 ด้านบริบท มีประเด็นเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา ประกอบด้วย รายวิชาได้ส่งเสริมนักศึกษา มีความสามารถในการวิจัยพัฒนาหลักสูตร รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล และ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ)

ตอนที่ 3 ด้านปัจจัยนำเข้า มีประเด็นเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การมีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียน ซึ่งตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีบุคลากรภายนอก เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้ และกระบวนการคิด การศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการในช่วงระยะเวลา การศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 4 ด้านกระบวนการ มีประเด็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) และในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก ประเด็นเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษา ได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ และการประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา)

ชุดที่ 4 ประเด็นสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guideline) เป็นประเด็นความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและ

ปรัชญา ประกอบด้วย มหาบัณฑิต และนักศึกษา รวมจำนวน 20 คน โดยมีประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหมาะสมของรายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา 2) วิธีการจัดการเรียนการสอน 3) คุณสมบัติและคุณลักษณะของครูผู้สอน 4) ความเหมาะสมและเพียงพอของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการสอน 5) ความเหมาะสมและสอดคล้องของการวัดและการประเมินผลที่ดำเนินการอยู่กับวัตถุประสงค์ของรายวิชา 6) การค้นคว้างานวิจัย กระบวนการการกำกับ การให้คำปรึกษา การทำวิทยานิพนธ์ และระบบการติดตามนักศึกษา 7) การนำ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปรับปรุงการทำงาน และ 8) ความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาที่พึงประสงค์ ทั้งนี้มีกำหนดระยะเวลาในการสนทนากลุ่ม 2 ชั่วโมง การพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับผู้บริหารและผู้สอน เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง (Structured interview) ที่คณะวิจัยสร้างขึ้น ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้สอน เกี่ยวกับความเหมาะสมของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้านผลกระทบ ซึ่งมีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารหลักสูตร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร และการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อกำหนดนิยามตัวแปรและพฤติกรรมบ่งชี้

ขั้นที่ 2 นำพฤติกรรมบ่งชี้ในนิยามตัวแปร มาสร้างเป็นประเด็นในการสัมภาษณ์และใช้คำถามที่สอดคล้องและครอบคลุมทุกประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์

ขั้นที่ 3 นำประเด็นการสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ทั้งนี้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ พิจารณาจากการตรวจสอบด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์นั้น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เห็นว่าสอดคล้อง	ให้คะแนน +1
ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 0
เห็นว่าไม่สอดคล้อง	ให้คะแนน -1

จากนั้นนำมาหาค่าเฉลี่ยของคะแนนรายข้อ ซึ่งค่าเฉลี่ยที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยคำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{n}$$

IOC = ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective
 = Congruence : IOC) ระหว่าง ข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์
 ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับข้อความให้สื่อถึงประเด็นที่ต้องการสัมภาษณ์ ในเรื่องการใช้ภาษาสื่อความหมาย

ขั้นที่ 4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารและผู้สอน จำนวน 15 คน

ขั้นที่ 5 นำแบบสัมภาษณ์มาจัดพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปสัมภาษณ์

2. แบบสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับมหาบัณฑิต มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร และการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษา นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุม และสอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อ ในเรื่องการใช้ภาษาสื่อความหมาย

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถาม มาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มมหาบัณฑิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถาม มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นตามแบบสอบถามของมหาบัณฑิต เท่ากับ 0.85

ขั้นที่ 6 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

3. แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สำหรับนักศึกษา มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร และการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษา โดยนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับปัญหาที่ต้องการศึกษา

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามบางข้อในเรื่องการใช้ภาษาให้สื่อความหมายและมีนัยของข้อคำถามเพียงน้อยเดียว

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามมาแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามในขั้นที่ 4 มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค (α - Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามของนักศึกษา เท่ากับ 0.81

ขั้นที่ 6 จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. ประเด็นในการสนทนากลุ่ม มีขั้นตอนในการพัฒนาและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร และการสนทนากลุ่ม

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษา เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขตของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 กำหนดประเด็นการสนทนากลุ่ม ตามขอบเขตของเนื้อหา

ขั้นที่ 4 นำประเด็นสนทนากลุ่มที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา พบว่ามีค่าระหว่าง 0.67-1.00

ขั้นที่ 5 จัดพิมพ์เป็นประเด็นสนทนากลุ่มฉบับสมบูรณ์

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้สอน

1. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารคณะศาสนาและปรัชญา คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้สอน/กรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อขออนุญาตหมายกำหนดเวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์

2. สัมภาษณ์ผู้บริหารและอาจารย์ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 ขั้นการเตรียมการก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเตรียมแบบสัมภาษณ์เพื่อส่งให้ผู้บริหารคณะศาสนาและปรัชญา คณะกรรมการดำเนินงาน/อาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้สอน/กรรมการ ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ก่อนการสัมภาษณ์ รวมทั้งเตรียมอุปกรณ์ในการบันทึกการสัมภาษณ์ และนัดหมายวันเวลาในการสัมภาษณ์

2.2 ขั้นดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยชี้แจงจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ตามข้อความในแบบสัมภาษณ์ จากนั้นบันทึกผลการสัมภาษณ์ด้วยการจดบันทึก เมื่อสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์

2.3 จัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

3.3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาและมหาบัณฑิต

1. ผู้วิจัยติดต่อขอความร่วมมือจากนักศึกษาและมหาบัณฑิต เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสอบถาม

2. จัดเตรียมข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพสำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้ใชบัณฑิต

2.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) โดยชี้แจงประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อมหาบัณฑิตและหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยมีผู้จดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note Taker) จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่บริการทั่วไป (Provider) จำนวน 3 คน

2.2 กำหนดผู้เข้าร่วมสนทนา (Discussion) ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้ร่วมสนทนากลุ่มในครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้ใชบัณฑิตที่เป็นผู้บริหารงานของมหาบัณฑิต ในขณะที่มหาบัณฑิตปฏิบัติงาน ในช่วงเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกจากผู้บังคับบัญชาของมหาบัณฑิต ซึ่งสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับมหาบัณฑิตได้โดยการเสนอชื่อจากมหาบัณฑิต

3. เริ่มการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยแนะนำผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง จากนั้นชี้แจงวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่มในครั้งนี้ และกล่าวถึงความสำคัญของการ

ประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

4. ดำเนินการสนทนากลุ่มตามประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยนำประเด็นในการสนทนากลุ่มให้ผู้เข้าร่วมสนทนาทุกคน แสดงความคิดเห็นในแต่ละประเด็น จากนั้นสรุปในแต่ละประเด็นอีกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน และคอยควบคุมระยะเวลาในการสนทนากลุ่มให้เป็นไปตามเวลาที่กำหนด

5. เมื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแสดงความคิดเห็นครบทุกประเด็น ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและปิดการสนทนากลุ่ม

6. จัดเตรียมข้อมูล เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ การประเมินตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Five Rating Scales) และประเมินหลักสูตร มีค่าตั้งแต่ระดับมากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ใช้เกณฑ์การให้คะแนนเป็น 5,4,3,2,1 ตามลำดับ แล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ยของความคิดเห็น ต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555)

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความคิดเห็นอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

3. วิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิด (Open-end Questions) ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และผลการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้นำมาจัดหมวดหมู่และลำดับคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะพรรณนาความ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะ
ศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นการวิจัยเชิงประเมิน
(Evaluation Research) โดยใช้รูปแบบของ CIPP Model โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลการประเมิน
ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโท สาขาวิชาพุทธ
ศาสนาและปรัชญา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาและมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
ศาสนาและปรัชญา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา ในด้านบริบท

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา ในด้านปัจจัยนำเข้า

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา ในด้านกระบวนการ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา ในด้านผลผลิต

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พุทธศาสนาและปรัชญา ในด้านผลกระทบ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษาและมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	2	13.33
1.2 หญิง	4	26.67
1.3 บรรพชิต	9	60.00
รวม	15	100.00
2. อายุ		
1.1 ต่ำกว่า 30 ปี	2	13.33
1.2 ระหว่าง 30-39 ปี	3	20.00
1.3 ระหว่าง 40-49 ปี	4	26.67
1.4 50 ปี ขึ้นไป	6	40.00
รวม	15	100.00
3. ตำแหน่ง		
1.1 อาจารย์ผู้สอน	4	26.67
1.2 รั้งราชการ	2	13.33
1.3 นักธุรกิจ	1	6.67
1.4 ไม่ระบุตำแหน่ง	8	53.33
รวม	15	100.00
4. ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน		
1.1 ระหว่าง 1-5 ปี	3	20.00
1.2 ระหว่าง 6-10 ปี	4	26.67
1.3 ระหว่าง 11-15 ปี	5	33.33
1.4 16 ปี ขึ้นไป	2	13.33
1.5 ไม่ระบุประสบการณ์	1	6.67
รวม	15	100.00

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลพื้นฐานของนักศึกษา (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5. สถานที่ทำงาน		
1.1 มหาวิทยาลัย	3	20.00
1.2 ส่วนราชการ	2	13.33
1.3 โรงเรียน	1	6.67
1.4 อื่นๆ	6	40.00
1.5 ไม่ระบุสถานที่ทำงาน	3	20.00
รวม	15	100.00

จากตารางที่ 4.1 พบว่า นักศึกษาทั้งหมด 15 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 เป็นเพศหญิง 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 และเพศบรรพชิต จำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 60.00 มีอายุ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 6 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 4 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 ระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 3 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 20.00อายุน้อยที่สุด ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 2 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่ระบุตำแหน่งมากที่สุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาเป็นอาจารย์ผู้สอน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 รับราชการ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และนักธุรกิจ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน ระหว่าง 11-15 ปี มากที่สุด มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 มีประสบการณ์ ระหว่าง 1-5 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และที่มีประสบการณ์ 16 ปี ขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ไม่ระบุประสบการณ์ มีจำนวน 1 คน มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.67 นอกจากนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่ทำงานอื่นๆ มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา มหาวิทยาลัย มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ไม่ระบุสถานที่ทำงาน มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ส่วนราชการ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และโรงเรียน จำนวน 1 คน มีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 6.67

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของมหาบัณฑิต

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	5	33.33
1.2 หญิง	1	6.67
1.3 บรรพชิต	9	60.00
รวม	15	100.00
2. อายุ		
1.1 ต่ำกว่า 30 ปี	2	13.33
1.2 ระหว่าง 30-39 ปี	3	20.00
1.3 ระหว่าง 40-49 ปี	6	40.00
1.4 50 ปี ขึ้นไป	4	26.67
รวม	15	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่ามหาบัณฑิตส่วนใหญ่เป็นเพศ บรรพชิตจำนวน 9 รูป คิดเป็นร้อยละ 60.00 เป็นชายจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และหญิง มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 อายุของมหาบัณฑิตพบว่า มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวนมากที่สุดคือจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาอายุ 50 ปี ขึ้นไป จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 26.67 อายุระหว่าง 30-39 ปี จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และมหาบัณฑิตที่อายุต่ำกว่า 30 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดคือจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 13.33

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินหลักสูตรในด้านบริบท สามารถแยกวิเคราะห์ได้ 3 ประเด็น ตามตารางที่ 4.3, 4.4 และ 4.5 ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

รายวิชา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต			
GS 42101 สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา	4.35	0.77	มากที่สุด
GS 42102 ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา	3.88	0.65	มาก
วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต			
GS 42203 ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย	3.80	0.61	มาก
GS 42204 ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการ ทาง พระพุทธศาสนา	3.83	0.55	มาก
รายวิชาบังคับ			
GS 42005 สารัตถะในพระไตรปิฎก	3.90	0.63	มาก
GS 42006 ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน	4.43	0.75	มากที่สุด
GS 42007 ระเบียบวิธีวิจัย	4.30	0.72	มากที่สุด
รายวิชาเอก			
GS 42308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาท กับมหายาน	4.65	0.53	มากที่สุด
GS 42309 ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	3.73	0.85	มาก
GS 42310 สัมมนาอภิปรัชญา	4.20	0.88	มาก
GS 42311 สัมมนาญาณวิทยา	3.83	0.59	มาก
GS 42312 ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์	4.00	0.51	มาก
รายวิชาเลือก			
GS 42429 สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและ วัฒนธรรมไทย	4.55	0.50	มากที่สุด
รายวิชาวิจัย			
GS 42537 วิทยานิพนธ์	4.00	0.68	มาก
รวม	4.10	0.72	มาก

จากตารางที่ 4.3 มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรายวิชาต่างๆ ในสาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญามีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$, S.D.= 0.72) เมื่อจำแนกเป็นรายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต รายวิชาบังคับ รายวิชาเอก รายวิชาเลือก วิทยานิพนธ์ โดยในรายวิชาทั้งหมด 14 วิชา มหาบัณฑิตเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุดจำนวน 5 วิชา ซึ่งรายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต ได้แก่ รายวิชา GS 42101 สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา ($\bar{x} = 4.35$, S.D.= 0.77) วิชาบังคับที่มหาบัณฑิตเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ วิชา GS 42006 ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน ($\bar{x} = 4.43$, S.D.= 0.75) วิชา GS 42007 ระเบียบวิธีวิจัย ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.72) ส่วนวิชาบังคับที่มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก มี 1 วิชา ได้แก่ วิชา GS 42005 สารัตถะในพระไตรปิฎก ($\bar{x} = 3.90$, S.D.= 0.63) ด้านรายวิชาเอก มี 5 วิชา พบว่ามหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด 1 วิชา ได้แก่ GS 42308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน ($\bar{x} = 4.65$, S.D.= 0.53) ด้านรายวิชาเอก ที่มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก มี 4 วิชา เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ วิชา GS 42310 สัมมนาอภิปรัชญา ($\bar{x} = 4.20$, S.D.= 0.88), วิชา GS 42308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน ($\bar{x} = 4.00$, S.D.= 0.51), วิชา GS 42311 สัมมนาญาณวิทยา ($\bar{x} = 3.83$, S.D.= 0.59) และ วิชา GS 42309 ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์ ($\bar{x} = 3.73$, S.D.= 0.85) สำหรับรายวิชาเลือก พบว่า มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมากที่สุด มี 1 วิชา ได้แก่ วิชา GS 42429 สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย ($\bar{x} = 4.55$, S.D.= 0.50) นอกจากนี้ ในรายวิชาวิทยานิพนธ์ มี 1 วิชา คือ วิชา GS 42537 วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, S.D.= 0.68)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นผู้บริหาร ผู้สอน และนักศึกษา มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรมีการปรับปรุงรายวิชาและคำอธิบายรายวิชาบางรายวิชา และตัดบางรายวิชา รวมทั้งบูรณาการบางรายวิชาเข้าด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการศึกษาและการศึกษาไทยรวมทั้งเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 แต่ทั้งนี้ควรมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนยังคงต้องมีความรู้ความเข้าใจ และทักษะเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา

จากการสอบถาม และสัมภาษณ์ มหาบัณฑิตอย่างไม่เป็นทางการ พบว่า ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร เนื่องจากมีบางรายวิชา ปรับชื่อวิชาเพื่อให้ครอบคลุมทั้งเถรวาทและมหายาน ปรับรหัสเพื่อบอกระบบโครงสร้างหลักสูตรให้ครบถ้วน เช่น รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต เปลี่ยนรหัส 2 วิชา ได้แก่ GS 1101 ประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็น GS 42101 สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา และรายวิชา GS 2102 ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา เป็น GS 42102 ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา ส่วนรายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต ปรับ

รหัสและเปลี่ยนชื่อใหม่ 2 วิชา ได้แก่ GS 2203 ภาษาบาลีเพื่อการศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา เป็น GS 42203 ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย และ GS 2204 ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพุทธศาสนา เป็น GS 42204 ภาษาอังกฤษเพื่อการวิจัย

ส่วนรายวิชาบังคับปรับรหัสและเปลี่ยนชื่อใหม่ 3 วิชา ได้แก่ รายวิชา GS 2005 สารัตถะพุทธปรัชญาในพระไตรปิฎก เป็น GS 42005 สารัตถะในพระไตรปิฎก, GS 2006 ทฤษฎีและการปฏิบัติกัมมัฏฐาน เป็น GS 42006 ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน และรายวิชา GS 2007 ระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา เป็น GS 42007 ระเบียบวิธีวิจัย ด้านรายวิชาเอกได้เปลี่ยนรหัสจำนวน 4 วิชา ได้แก่ วิชา GS 2308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน เป็น GS 42308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน, GS 2310 สัมมนาอภิปรัชญา เป็น GS 42310 สัมมนาอภิปรัชญา, GS 2311 สัมมนาญาณวิทยา เป็น GS 42311 สัมมนาญาณวิทยา และรายวิชา GS 2312 ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์ เป็น GS 42312 ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์ และได้เพิ่มรายวิชาใหม่ จำนวน 1 วิชา คือ รายวิชา GS 2309 ตรรกศาสตร์ประยุกต์ เป็น GS 42309 ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์ ส่วนรายวิชาเลือก ได้เปลี่ยนรหัส จำนวน 1 วิชา คือ วิชา GS 2429 สัมมนาปรัชญาประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย เป็น GS 42429 สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย รายวิชาวิจัย ปรับรหัสใหม่ วิชาคงเดิม คือ GS 2537 วิทยานิพนธ์ GS 42537 วิทยานิพนธ์ (แผน ก แบบ ก 2)

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นผู้บริหาร และผู้สอน มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และโครงสร้างของหลักสูตร โดยเห็นว่าหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีวัตถุประสงค์เหมาะสมทั้ง 4 ข้อ กล่าวคือ เพื่อผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อเตรียมบุคลากรที่จะเป็นผู้บริหารฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาและอาจารย์ผู้สอน เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพด้านพุทธศาสนาและปรัชญา โดยการศึกษาค้นคว้า วิจัย และเพื่อพัฒนาคุณธรรมในวิชาชีพแก่ผู้เรียนและบุคลากรทางพุทธศาสนาและปรัชญาที่เกี่ยวข้อง และเมื่อพิจารณาโครงสร้างของหลักสูตร พบว่าโดยภาพรวมมีความ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร แต่อาจมีการปรับรหัสเปลี่ยนชื่อ ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาได้มีมุมมองที่หลากหลายเพื่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ ดังนั้น จึงมีการพิจารณาปรับปรุงข้อมูลด้านบริบท รายวิชาในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ในรูปแบบตารางเปรียบเทียบหลักสูตร ดังนี้

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ด้านบริบท						
เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา						
รายวิชาเดิม พ.ศ. 2554		รายวิชาที่ปรับปรุง พ.ศ. 2559			หมายเหตุ	
ชื่อปริญญา		ชื่อปริญญา			- ปรับ ให้	
1. ชื่อหลักสูตร		1. รหัสและชื่อหลักสูตร			เป็นไปตาม	
ภาษาไทย : หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา		ภาษาไทย : หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา			ประกาศของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ภาษาอังกฤษ : Master of Arts Program in Buddhism and Philosophy		ภาษาอังกฤษ : Master of Arts Program in Buddhism and Philosophy			วิท ย า ลั ย ร ่ อ ง ก า ร กำหนดชื่อ	
2. ชื่อปริญญา		2. ชื่อปริญญาและสาขาวิชา			ปริญญาและ	
ภาษาไทย ชื่อเต็ม : ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาและปรัชญา)		ภาษาไทย ชื่อเต็ม : ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาและปรัชญา)			อักษรย่อชื่อปริญญาในสาขาวิชา	
ชื่อย่อ : ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)		ชื่อย่อ : ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)				
ภาษาอังกฤษ :		ภาษาอังกฤษ :				
ชื่อเต็ม : Master of Arts (Buddhism and Philosophy)		ชื่อเต็ม : Master of Arts (Buddhism and Philosophy)				
ชื่อย่อ : M.A. (Buddhism and Philosophy)		ชื่อย่อ : M.A. (Buddhism and Philosophy)				
ตารางเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรเดิมและหลักสูตรปรับปรุง						
เนื้อหาเปรียบเทียบ	จำนวนหน่วยกิต					เหตุผล
	หลักสูตรเดิม		หลักสูตรปรับปรุง 2559			
	แผน ก	แผน ข	แผน ก	แผน ข		
แผนหลักสูตร	1	2	2			คงเดิม
รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต		(6)	(6)	(6)	(6)	คงเดิม
รายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต		(6)	(6)	(6)	(6)	คงเดิม
รายวิชาเรียนไม่น้อยกว่า		24	30	24	30	คงเดิม

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (ต่อ)

ตารางเปรียบเทียบโครงสร้างหลักสูตรเดิมและหลักสูตรปรับปรุง						
เนื้อหาเปรียบเทียบ	จำนวนหน่วยกิต				เหตุผล	
	หลักสูตรเดิม		หลักสูตรปรับปรุง 2559			
- รายวิชาบังคับ (Required Coursea)	9	9	9	9	คงเดิม	
- รายวิชาเอก (Major Coursea)	12	15	12	15	คงเดิม	
- รายวิชาเลือก (Elective Coursea)	3	6	3	6	คงเดิม	
วิทยานิพนธ์ (Thesis)	36	12	-	12	-	ยกเลิก แผน ก 1
สารนิพนธ์ (Thematic Paper)	-	6	-	6	คงเดิม	
รวม	36	36	36	36	36	คงเดิม
ตารางเปรียบเทียบรายวิชาหลักสูตรเดิมและหลักสูตรปรับปรุง						
รายวิชาเสริมพื้นฐาน (สำหรับผู้ไม่ได้จบสาขาพุทธศาสนาและปรัชญา) จำนวน 6 หน่วยกิต						
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล		
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา			
GS 1101	ประวัติและพัฒนากการ พระพุทธศาสนาเถรวาท	GS 42101	สัมมนาประวัติและ พัฒนาการ พระพุทธศาสนา	- ปรับชื่อวิชาเพื่อให้ ครอบคลุมทั้งเถรวาทและ มหายาน - ปรับรหัสเพื่อบอกระบบ โครงสร้างหลักสูตรให้ ครบถ้วน		
GS 2102	ปัญหาพื้นฐานทาง ปรัชญา	GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทาง ปรัชญา	ปรับรหัส		
รายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต						
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล		
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา			
GS 2203	ภาษาบาลีเพื่อการศึกษา วิชาการทางพุทธศาสนา	GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย	ปรับรหัสและ เปลี่ยนชื่อใหม่		

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (ต่อ)

GS 2204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษา วิชาการทางพุทธศาสนา	GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการวิจัย	ปรับรหัสและ เปลี่ยนชื่อใหม่
รายวิชาบังคับ				
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	
GS 2005	สารัตถะพุทธปรัชญาใน พระไตรปิฎก	GS 42005	สารัตถะในพระไตรปิฎก	เปลี่ยนชื่อใหม่
GS 2006	ทฤษฎีและการปฏิบัติ กัมมัฏฐาน	GS 42006	ทฤษฎีและการปฏิบัติ กรรมฐาน	เปลี่ยนชื่อใหม่ เปลี่ยนรหัส
GS 2007	ระเบียบวิธีวิจัยทางพุทธ ศาสนาและปรัชญา	GS 42007	ระเบียบวิธีวิจัย	เปลี่ยนชื่อใหม่ เปลี่ยนรหัส
รายวิชาเอก				
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	
GS 2308	เปรียบเทียบคำสอน พระพุทธศาสนาเถรวาทกับ มหายาน	GS 42308	เปรียบเทียบคำสอน พระพุทธศาสนาเถรวาทกับ มหายาน	เปลี่ยนรหัส
GS 2309	ตรรกศาสตร์ประยุกต์	GS 42309	ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	วิชาใหม่
GS 2310	สัมมนาอภิปรัชญา	GS 42310	สัมมนาอภิปรัชญา	เปลี่ยนรหัส
GS 2311	สัมมนาญาณวิทยา	GS 42311	สัมมนาญาณวิทยา	เปลี่ยนรหัส
GS 2312	ทฤษฎีและปัญหา จริยศาสตร์	GS 42312	ทฤษฎีและปัญหา จริยศาสตร์	เปลี่ยนรหัส
รายวิชาเลือก				
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	
GS 2110	สัมมนาประวัติและ พัฒนาการพระพุทธศาสนา	GS 42110	สัมมนาประวัติและ พัฒนาการพระพุทธศาสนา	ปรับเป็นวิชา เสริมพื้นฐาน
GS 2413	พระพุทธศาสนากับ วิทยาศาสตร์	GS 22413	พระพุทธศาสนากับ วิทยาศาสตร์	ปรับมาจาก วิชาวิชาบังคับ

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (ต่อ)

รายวิชาเลือก				
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	
GS 2414	ปรัชญาหลังนวยุค	GS 22414	ปรัชญาหลังนวยุค	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2415	สัมมนาปรัชญาการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	GS 22415	สัมมนาปรัชญาการศึกษา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2416	สังคมวิทยา ตามแนวพุทธศาสตร์	GS 22416	สังคมวิทยา ตามแนวพุทธศาสตร์	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2417	รัฐศาสตร์ ตามแนวพุทธศาสตร์	GS 22417	รัฐศาสตร์ ตามแนวพุทธศาสตร์	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2418	นิเทศศาสตร์ ตามแนวพุทธศาสตร์	GS 22418	นิเทศศาสตร์ ตามแนวพุทธศาสตร์	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2419	ปรัชญาสังคมและการเมือง	GS 22419	ปรัชญาสังคมและการเมือง	ปรับปรุง สังเขปรายวิชา
GS 2420	สัมมนาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	GS 22420	สัมมนาปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	เปลี่ยนรหัส
GS 2421	สัมมนาบทบาท สตรีในพระพุทธศาสนา	GS 22421	สัมมนาบทบาท สตรีในพระพุทธศาสนา	เปลี่ยนรหัส
GS 2422	สัมมนาปรัชญา ในวรรณศิลป์ไทย	GS 22422	สัมมนาปรัชญา ในวรรณศิลป์ไทย	เปลี่ยนรหัส
GS 2423	สัมมนาปรัชญาจักรวาล วิทยาตามแนวพุทธศาสตร์	GS 22423	สัมมนาปรัชญาจักรวาล วิทยาตามแนวพุทธศาสตร์	เปลี่ยนรหัส
GS 2424	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์ การพัฒนาและภาวะผู้นำ	GS 22424	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์ การพัฒนาและภาวะผู้นำ	เปลี่ยนรหัส
GS 2425	สัมมนาพุทธสันติวิธี	GS 22425	สัมมนาพุทธสันติวิธี	เปลี่ยนรหัส
GS 2426	สัมมนาปรัชญาชีวิต และครอบครัว	GS 22426	สัมมนาปรัชญาชีวิต และครอบครัว	เปลี่ยนรหัส

ตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบท เกี่ยวกับรายวิชาที่ปรับปรุงในหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (ต่อ)

รายวิชาเลือก				
หลักสูตรเดิม พ.ศ. 2554		หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559		เหตุผล
รหัสวิชา	ชื่อวิชา	รหัสวิชา	ชื่อวิชา	
GS 2427	ปรัชญาพุทธศาสนา มหายาน	GS 22427	ปรัชญาพุทธศาสนา มหายาน	เปลี่ยนรหัส
GS 2428	สัมมนาปรัชญาจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร	GS 22428	สัมมนาปรัชญาจริยธรรม สำหรับผู้บริหาร	เปลี่ยนรหัส
GS 2429	สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	GS 22429	สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	เปลี่ยนรหัส
GS 2430	สัมมนาปรัชญาในกฎหมาย ไทย	GS 22430	สัมมนาปรัชญาในกฎหมาย ไทย	เปลี่ยนรหัส
GS 2431	ปรัชญาการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและบุคลิกภาพ	GS 22431	ปรัชญาการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตและบุคลิกภาพ	เปลี่ยนรหัส
GS 2432	ปรัชญาการแก้ปัญหา คอร์ปชั่นตามแนวพุทธ ศาสตร์	GS 22432	ปรัชญาการแก้ปัญหา คอร์ปชั่นตามแนวพุทธ ศาสตร์	เปลี่ยนรหัส
GS 24133	ปรัชญานิพพานตามแนว พุทธศาสตร์	-	-	ปรับออก
GS 2433	สัมมนาปรัชญาในบทเพลง	GS 22433	สัมมนาปรัชญาในบทเพลง	เปลี่ยนรหัส
GS 2434	สัมมนาปรัชญาพุทธศิลป์ และโบราณคดี	GS 22434	สัมมนาปรัชญาพุทธศิลป์ และโบราณคดี	เปลี่ยนรหัส
GS 2435	พุทธจริยศาสตร์	GS 22435	พุทธจริยศาสตร์	ปรับจากวิชา บังคับและ เปลี่ยนรหัส
GS 2536	สารนิพนธ์	GS 42536	สารนิพนธ์	ปรับรหัสใหม่ วิชาคงเดิม
GS 2537	วิทยานิพนธ์	GS 42537	วิทยานิพนธ์ (แผน ก แบบ ก 2)	ปรับรหัสใหม่ วิชาคงเดิม
GS 2538	วิทยานิพนธ์	-	-	-

จากตารางที่ 4.4 พบว่า มีการเปลี่ยนชื่อใหม่ เปลี่ยนรหัส วิชาใหม่ ปรับเป็นวิชาเสริมพื้นฐาน ปรับมาจากวิชาวิชาบังคับ ปรับปรุงสังเขปรายวิชา ปรับจากวิชาบังคับและเปลี่ยนรหัส ปรับรหัสใหม่วิชาคงเดิม ในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จำแนกเป็นหมวดรายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต รายวิชาบังคับ รายวิชาเอก รายวิชาเลือก รายวิชาวิจัย จำนวน 36 หน่วยกิต

ตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านบริบทเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา

ด้านบริบท (รายวิชา)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในพุทธศาสนาและปรัชญา	4.55	0.50	มากที่สุด
2. รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในพุทธศาสนาและปรัชญา	4.38	0.67	มากที่สุด
3. รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง	4.40	0.84	มากที่สุด
4. รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล	4.48	0.72	มากที่สุด
5. รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาวน์อารมณ์ (EQ)	4.60	0.67	มากที่สุด
รวม	4.44	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ความคิดเห็นต่อประเมินหลักสูตรด้านบริบทเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาวน์อารมณ์ (EQ) ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.67) รองลงมา รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.50) รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.72) รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.84) และรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.67)

จากการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและผู้สอน และการสนทนากลุ่มพบว่า ควรมีการเพิ่มเติมด้านเวลาเรียน ด้านเนื้อหาและด้านรายวิชาเรียนในหลักสูตร ดังนี้

ด้านเวลาเรียน ผู้บริหารและผู้สอน เห็นว่า ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เช่น รายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากเป็นรายวิชาที่มีความสำคัญมากในทางปฏิบัติการวิจัย และในรายวิชาการศึกษารายบุคคล ผู้สอนควรจัดเวลาให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเตรียมการทำวิทยานิพนธ์และติดตามความก้าวหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ทุก 2 สัปดาห์ และเมื่อจบการศึกษารายวิชา (Course work) แล้ว ควรให้นักศึกษากำหนดแผนการทำวิทยานิพนธ์ เพื่อป้องกันปัญหาการทิ้งช่วงเวลากการทำวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา

ด้านเนื้อหา ผู้บริหารและผู้สอน เห็นว่าควรเพิ่มเนื้อหาเรื่องสารัตถะในพระไตรปิฎก และเปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน โดยบูรณาการเพื่อการพัฒนาพุทธศาสนาและปรัชญาและแต่ละรายวิชาไม่ควรเน้นเนื้อหาเชิงทฤษฎีมากเกินไป ควรศึกษาจากสภาพจริงกับงานวิจัยควบคู่กับการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี

ด้านรายวิชาเรียนในหลักสูตร ผู้บริหารและผู้สอน เห็นว่าควรเพิ่มรายวิชาพุทธจริยศาสตร์ เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้มีภาวะผู้นำ กล้าแสดงออกเพื่อสามารถนำวิชาที่เรียนทั้งหมดไปใช้ได้อย่างมีคุณภาพ และควรเพิ่มการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษให้มากขึ้น

สำหรับมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของโครงสร้างหลักสูตร/รายวิชา และการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. การจัดโครงสร้างของหลักสูตร และโครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญาเป็นอย่างดี

2. ด้านความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา ควรมีการปรับปรุงในบางรายวิชา เช่น สัมมนาปรัชญาประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย ควรเน้นการเข้าถึงประเพณีล้านนาและวัฒนธรรมไทยมากกว่าการเรียนทฤษฎีที่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน ทั้งนี้ในส่วนของรายวิชาที่มีความเหมาะสมมาก คือ รายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เนื่องจากได้ฝึกปฏิบัติในการทำวิจัยซึ่งสามารถนำไปสู่การทำวิทยานิพนธ์ได้

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ สามารถแยกวิเคราะห์ได้ ตามตารางที่ 4.6 ดังนี้

ตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

ด้านปัจจัยนำเข้า (สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนรู้	3.20	0.72	ปานกลาง
2. มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้	3.28	0.72	ปานกลาง
3. สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.00	0.82	มาก
4. อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	4.40	0.81	มากที่สุด
5. มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด	3.35	0.74	ปานกลาง
6. มีการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ	3.90	0.96	มาก
7. ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง	3.50	0.99	มาก
8. มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของเวลาในการเรียนรู้	3.73	0.75	มาก
9. ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน	3.88	0.69	มาก
10. มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	2.25	0.44	น้อย
รวม	3.55	0.95	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ความคิดเห็นต่อการประเมินหลักสูตรด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.95) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.81) รองลงมาสภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.82) มี

การศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.96) ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน ($\bar{x} = 3.88$, S.D. = 0.69) มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.75) ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.99) มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด ($\bar{x} = 3.35$, S.D. = 0.74) มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.72) มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.20$, S.D. = 0.72) และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 2.25$, S.D. = 0.44) ในส่วนระดับความคิดเห็นปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะเอกสาร ตำรา ที่เกี่ยวข้องโดยตรงจริงๆ ในการพัฒนาการเรียนรู้ยังน้อยไป แหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ในห้องสมุดยังไม่สามารถสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตได้ ส่วนบุคลากรภายนอกที่เข้ามาร่วมในกระบวนการเรียนรู้ยังมีน้อย ปัจจัยเหล่านี้สามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้

จากการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารและผู้สอน มหาบัณฑิต และนักศึกษา และจากการสนทนากลุ่ม พบว่า ควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ผู้สอนประจำสาขาให้เพียงพอ สำหรับการสอนและการดูแลการทำวิทยานิพนธ์ หากในอนาคตเปิดระดับปริญญาเอก ในด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทั้งนี้อุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัย เมื่อมีปัญหานักศึกษาต้องแก้ไขเองซึ่งควรมีการให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่มีอยู่ในห้องเรียน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็ว ในด้านการยืมคืนวิทยานิพนธ์ ควรมีระบบการยืมคืนที่ดีกว่านี้ ทั้งนี้นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนในวันเสาร์และอาทิตย์ ดังนั้นควรมีการให้บริการในวันเสาร์และอาทิตย์ด้วย

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ สามารถแยกวิเคราะห์ที่ได้ 2 ประเด็น ตามตารางที่ 4.7 และ 4.8 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ด้านกระบวนการ (การจัดการเรียนรู้)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบ ร่วมมือกัน	4.53	0.51	มากที่สุด
2. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็น ที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล	4.25	0.71	มากที่สุด
3. นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการ เรียนรู้	4.30	0.61	มากที่สุด
4. นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้	4.95	0.22	มากที่สุด
5. ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธ ศาสนาและปรัชญา	4.55	0.85	มากที่สุด
6. มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่ เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร	4.33	0.83	มากที่สุด
7. นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการ ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ	3.78	0.67	มาก
8. นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้	3.60	0.81	มาก
9. นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ในชั้นเรียน (Interactive Communication)	4.05	0.96	มาก
10. ในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษา มีระดับปฏิสัมพันธ์ อย่างมาก	4.30	0.82	มากที่สุด
รวม	4.26	0.85	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อด้านกระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ และระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.22) รองลงมา ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.85) สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.51) มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร

($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.83) นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ($X = 4.30$, S.D. = 0.61) สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.71) นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.96) นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = 0.67) นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถาม เพื่อพัฒนาความรู้ ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 0.81)

จากการสอบถาม การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่มของผู้บริหาร ผู้สอน มหাবัณฑิต และนักศึกษา เห็นว่ากระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้ง พุทธกาลหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาแทรกเสริม ให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ สามารถ นำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี สอดคล้องกับเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 4.8 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้

ด้านกระบวนการ (การวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้	3.86	0.74	มาก
2. นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้	3.90	0.71	มาก
3. การประเมินกระบวนการเรียนรู้มิใช่พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น	3.95	0.88	มาก
4. มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้	4.25	0.74	มากที่สุด
5. การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์และนักศึกษา)	4.30	0.79	มากที่สุด
รวม	4.01	0.80	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อการประเมินหลักสูตร ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ระดับมาก จำนวน 3 ข้อ

เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา) ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.79) รองลงมา มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.74) การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.88) นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.90$, S.D. = 0.71) และมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้ ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.74)

จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พบว่า ด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีการเรียนภาคทฤษฎี โดยเน้นการเพิ่มพูนทักษะทางด้านพุทธศาสนา และปรัชญา และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติงานในระดับนโยบาย ทำให้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม และฝึกปฏิบัติงานในการประชุมสัมมนาที่แต่ละหน่วยงานจัด นอกจากนี้ยังมีการฝึกจัดทำโครงการประชุมสัมมนาในรายวิชาสัมมนาปรัชญาประเพณีศิลปะและวัฒนธรรมไทย สอนฝึกการทำวิจัย และการสังเคราะห์การวิจัย มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ และมหาบัณฑิตที่เป็นรุ่นพี่มาช่วยให้ประสบการณ์

ผลการสัมภาษณ์มหาบัณฑิตที่จบการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า ควรมีการนำเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร นโยบายของรัฐบาลให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ จะได้ทันกับเหตุการณ์สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติ ในส่วนของการบริหารหลักสูตร พบว่า สาขาวิชาได้มีนโยบายเน้นการจัดการเรียนจากการฝึกปฏิบัติ (Practicum) มีการศึกษาดูงานเพื่อนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญาและสาขาวิชามีระบบการติดตามการทำวิทยานิพนธ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาเกือบร้อยละ 100

สำหรับการวัดและประเมินผล นอกจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในรายวิชาที่ครอบคลุมความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และความสามารถในการปฏิบัติงานแล้ว การประเมินผลยังครอบคลุมถึงการประเมินภาระงาน ชิ้นงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติ นำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของนักศึกษามาปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งมหาบัณฑิตส่วนใหญ่เสนอแนะว่า การวัดและประเมินผลควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การวัดผลควรต้องมีความเที่ยงตรง และที่สำคัญต้องให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผลนอกจากนี้ ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตร มีประธานสาขาดูแล และบริหารจัดการหลักสูตร โดยหมุนเวียนการปฏิบัติงานจากคณาจารย์ในสาขาวิชาปีละ 1 คน มีการประชุมสาขาวิชาเพื่อพิจารณาการดำเนินงานของสาขาวิชา แสวงหาแนวทางการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน จัดระบบขั้นตอนการ

ดำเนินงานต่างๆ อำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาในด้านต่างๆ มีระบบการติดตามนักศึกษาเพื่อการ
ทำวิทยานิพนธ์ หลังจากจบการศึกษารายวิชา (Course work) แล้ว

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต สามารถแยกประเด็นได้ตามตารางที่ 4.9 ดังนี้

ตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธ ศาสนาและปรัชญา	4.48	0.64	มากที่สุด
2. สามารถปฏิบัติงานเป็นรับราชการครู สอน จริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น	3.90	0.67	มาก
3. สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและ ปรัชญา	3.85	0.66	มาก
4. มีคุณธรรมในวิชาชีพ	4.25	0.71	มากที่สุด
รวม	4.21	0.71	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความคิดเห็นที่มีต่อพุทธศาสนาและปรัชญาด้านผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ และระดับมาก จำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การมีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{X} = 4.48$, S.D = 0.64) รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.25$, S.D = 0.71) สามารถปฏิบัติงานเป็นรับราชการครูสอนจริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ($\bar{X} = 3.90$, S.D = 0.67) ส่วนสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D = 0.66)

สำหรับข้อคิดเห็นเพิ่มเติมของมหาบัณฑิต พบว่าสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีแนวปฏิบัติให้ทำวิทยานิพนธ์ โดยพัฒนางานวิจัยจากการทำงานในสถานศึกษา โดยเน้นการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน ทำให้ได้รับประโยชน์จากการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถค้นคว้าวิจัยพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ได้ความรู้ความเข้าใจทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญารวมทั้งการวิจัย สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลงานวิชาการ และสามารถแนะนำเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการได้

นอกจากนี้ ผู้ใช้บัณฑิตให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า มหาบัณฑิตสามารถปฏิบัติงานเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย เน้นผู้นำหลักทางพุทธศาสนาและปรัชญาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร่วมมือกันเรียนรู้ และที่สำคัญคือมีคุณธรรมในวิชาชีพ แม้ว่าสังคมการศึกษาปัจจุบันมีการศึกษาพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความเป็นมืออาชีพที่มีคุณธรรม

ตอนที่ 6 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ

ตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ด้านผลกระทบ (การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ความรู้ ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	4.30	0.61	มากที่สุด
2. ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	4.95	0.22	มากที่สุด
3. นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง	4.30	0.91	มากที่สุด
4. ประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน	4.40	0.71	มากที่สุด
รวม	4.49	0.71	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า ความคิดเห็นต่อการประเมินหลักสูตรด้านผลกระทบเกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.22) รองลงมาประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.71) ความรู้ ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.61) และนักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.91)

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต) สมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา และประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา ดังตาราง 4.11-4.13

ตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต)

ด้านผลกระทบ (การพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต))	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ ของตนเอง	4.43	0.78	มากที่สุด
2. มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills)	4.70	0.46	มากที่สุด
3. มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ	4.40	0.71	มากที่สุด
4. มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ	4.05	0.88	มาก
5. เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี	3.15	0.80	ปานกลาง
6. มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication)	3.78	0.83	มาก
รวม	4.15	0.84	มาก

จากตารางที่ 4.11 พบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนาหลักสูตรด้านการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills) ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) รองลงมา นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.78) มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.71) มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.88) มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication) ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.83) และเป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.15$, S.D. = 0.80)

ตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา

ด้านผลกระทบ (สมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ความสามารถในการด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	4.25	0.78	มากที่สุด
2. ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การสอน	4.48	0.60	มากที่สุด
3. เป็นผู้มีความคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมี ความรับผิดชอบต่อสังคม	4.63	0.59	มากที่สุด
4. สามารถนำความรู้ด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่น	4.60	0.55	มากที่สุด
5. ความสามารถในการประเมินความต้องการ ความ จำเป็นในฐานะพุทธศาสนาและปรัชญา	4.55	0.60	มากที่สุด
6. ความสามารถในการเลือกสาระในการจัดการเรียนรู้	3.40	0.71	ปานกลาง
7. ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	3.25	0.71	ปานกลาง
8. สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อความ ต้องการจำเป็นของผู้เรียน	3.93	0.73	มาก
9. สามารถจัดการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ	4.95	0.22	มากที่สุด
10. มีความกระตือรือร้นในหลักวิชาการประเมิน	2.93	0.62	ปานกลาง
11. ในการประเมินผู้เรียน มีการระบุคุณภาพ พฤติกรรมที่พึงประสงค์	3.65	0.92	มาก
12. ในการประเมินกระทำในรูปแบบของคณะทำงาน	4.50	0.72	มากที่สุด
13. จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ตามแนวคิดทฤษฎีปัญหา	4.55	0.55	มากที่สุด
14. มีทักษะ (Know how) การใช้เทคโนโลยีในการ จัดการเรียนรู้	3.98	0.80	มาก
รวม	4.12	0.88	มาก

จากตารางที่ 4.12 พบว่า ความคิดเห็นของมหาดบัณฑิตต่อสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.88) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ใน

ระดับมากที่สุด จำนวน 8 ข้อ ระดับมาก จำนวน 3 ข้อ และระดับปานกลาง จำนวน 3 ข้อ พบว่า มหาบัณฑิตมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดในประเด็นเรื่อง สามารถจัดการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือได้ว่า มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.95$, S.D. = 0.22) ส่วนประเด็นอื่นๆ พบว่ามีความคิดเห็น เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ เป็นผู้มีความคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.59) ความสามารถในการประเมินความต้องการ ความจำเป็นในฐานะ พุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.60) จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ตามแนวคิดทฤษฎี ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.55) ในการประเมินกระทำในรูปแบบของคณะทำงาน ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.72) ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การสอน ($\bar{x} = 4.48$, S.D. = 0.60) ความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.78) มีทักษะ (Know how) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.80) สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.73) ในการประเมินผู้เรียน มีการระบุคุณภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ($\bar{x} = 3.65$, S.D. = 0.92) ความสามารถในการเลือกสาระในการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.40$, S.D. = 0.71) ความสามารถในการ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.25$, S.D. = 0.71) และมีความกระจำจัดในหลักวิชาการ ประเมิน ($\bar{x} = 2.93$, S.D. = 0.62) ในส่วนระดับความคิดเห็นปานกลาง ที่เป็นเช่นนี้ อาจเป็นเพราะ เนื้อหาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาส่วนใหญ่เกี่ยวกับนามธรรม แนวทางแก้ไขปัญหามองต้องใช้เทคนิค วิธีการสอนอย่างบูรณาการให้เห็นเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผลกระทบ เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

ด้านผลกระทบ (ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา)	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน/ การสอน	4.43	0.71	มากที่สุด
2. สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่น ได้	4.35	0.80	มากที่สุด
3. มีภาวะผู้นำทางวิชาการ	4.30	0.65	มากที่สุด
4. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.50	0.60	มากที่สุด
5. มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา	4.63	0.49	มากที่สุด
รวม	4.44	0.66	มากที่สุด
ภาพรวมทุกด้าน	4.11	0.86	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาในสาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.44$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ทุกประเด็นมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.71) สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.60) การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน/การสอน ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.71) สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้ ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.80) และมีภาวะผู้นำทางวิชาการ ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของมหาบัณฑิตและนักศึกษา มีความคิดเห็นว่าเป็นสาขาวิชาที่มีประโยชน์ต่อบุคคล และต่อการปฏิบัติงาน/พัฒนางาน มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ดังนี้ ประโยชน์ต่อบุคคล มหาบัณฑิต และนักศึกษา มีความภาคภูมิใจในสาขาพุทธศาสนาและปรัชญา คณาจารย์ให้ความรู้ ความเมตตา ดังที่มหาบัณฑิตกล่าวว่า “กราบขอบพระคุณ ขอบพระคุณ คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ความรัก ความใส่ใจ ความเอื้ออาทร การช่วยเหลือกัน” เป็นสาขาวิชาที่รู้สึกภาคภูมิใจ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนและพัฒนางานในวิชาชีพได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่าเป็นหลักสูตรที่มีความสมบูรณ์ทางวิชาการที่ผู้เรียนสามารถเป็น มหาบัณฑิตที่มีคุณภาพได้

ประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน/พัฒนางาน มหาบัณฑิตและนักศึกษา เห็นว่าเป็นสาขาวิชาที่สอดคล้องและเหมาะสมมากที่สุด ในการนำความรู้ที่ได้รับนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างดีและมากที่สุด เสนอให้เปิดสอนต่อไปเพราะหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีคุณภาพมาก สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในด้านการสอนและการบริหารได้ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ทำให้ผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้กว้างสามารถนำไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้จริง มีความมั่นใจในการทำงาน และสามารถทำผลงานทางวิชาการได้อย่างมั่นใจ หลักสูตรที่เรียนสามารถนำไปพัฒนางานและให้ความช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานในด้านวิชาการได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า การสำเร็จการศึกษาจากสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ทำให้มีความมั่นใจในการปฏิบัติงาน และสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างดี ดังที่มหาบัณฑิตคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า “สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ในการทำงานเป็นได้ทั้งนักวิชาการ อาจารย์ ตอนแรกคิดว่าความรู้ที่มีจะสู้เพื่อนร่วมงานได้หรือไม่ แต่เมื่อทำงานแล้วสู้เขาได้แน่นอน”

นอกจากนี้ สาขาวิชายังจัดให้มีการประชุมสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา ทำให้มีความรู้และประสบการณ์ในวิทยาการใหม่ๆ ได้นำเผยแพร่ขยายผลกับเพื่อนร่วมงานและเป็นผู้นำหรือร่วมปฏิบัติงานทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ผลจากความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตดังกล่าว ได้ส่งผลให้มีผู้สนใจมาศึกษา

ในส่วนของผู้ใช้บัณฑิต ให้ข้อคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตที่จบจากสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ปฏิบัติงานได้ดีมีคุณภาพ และสามารถสร้างสรรค์งานได้ และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบในหน้าที่

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีวัตถุประสงค์การวิจัย 1) เพื่อประเมินบริบทของหลักสูตร 2) เพื่อประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร 3) เพื่อประเมินกระบวนการของหลักสูตร 4) เพื่อประเมินผลผลิตของหลักสูตร และ 5) เพื่อประเมินผลกระทบของหลักสูตร โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP Model กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา จำนวน 5 รูป/คน นักศึกษาปัจจุบัน จำนวน 15 รูป/คน มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 5 คน รวมจำนวน 40 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และประเด็นสนทนา กลุ่มที่เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

5.1 สรุปผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) **ด้านบริบท** วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาวน์อารมณ์ (EQ) รองลงมา รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในพุทธศาสนาและปรัชญา รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักใน ความสำคัญทางวัฒนธรรม ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะ กระบวนการคิดขั้นสูง และรายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษา มีทักษะกระบวนการในพุทธศาสนาและ ปรัชญา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายวิชาต่างๆ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายวิชา บังคับ รายวิชาเอก รายวิชาเลือก วิทยานิพนธ์ มหาบัณฑิตเห็นว่าเป็นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ส่วนรายวิชาบังคับรายวิชาที่มีความเหมาะสมมาก คือรายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เห็นว่า รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา

มีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงมีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ทำให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร และโครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสม และให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. ด้านปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ระดับปานกลางจำนวน 3 ข้อ และระดับน้อย จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม รองลงมา สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการ ในการพัฒนาการเรียนรู้ และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

3) ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ และระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ นักศึกษาได้ร่วมวางแผนและจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ รองลงมา ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประเมินหลักสูตร นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดีเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน (Interactive Communication) นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้

ส่วนด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ระดับมาก จำนวน 3 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (ผู้บริหาร

อาจารย์และนักศึกษา) รองลงมา มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้

4) ด้านผลผลิต หลักสูตรมีผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ และระดับมาก จำนวน 2 ข้อ เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ การมีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นข้าราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่า มีความคิดเห็นในระดับมาก

5. ด้านผลกระทบ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมาประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา และนักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง

ผลกระทบเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ ระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ เรียงตามลำดับ จากค่าเฉลี่ยสูงสุดดังนี้ มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกลุ่ม (Collaboration and Interpersonal Skills) รองลงมา นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร (Effective Communication) และเป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี

สาระสำคัญและจุดเด่นของหลักสูตรที่ส่งผลต่อผลการประเมินออกมาดี เพราะหลักสูตรสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยคือ ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับปรัชญาของบัณฑิตวิทยาลัย คือ ส่งเสริมศึกษา ค้นคว้าวิจัย เพื่อองค์ความรู้คุณธรรม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในครั้งนี้คณะผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1) ด้านบริบท วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสม และโครงสร้างหลักสูตรมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ส่วนรายวิชาต่างๆ มีความเหมาะสมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนรายวิชาบังคับรายวิชาที่มีความเหมาะสมมาก คือรายวิชาระเบียบวิธีวิจัย เห็นว่ารายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการพัฒนาและการวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูงมีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ) ทำให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล ควรเพิ่มเวลาเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์ เทคนิคและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี นวัตกรรมการเรียนการสอน และเปิดวิชาเลือกเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับพุทธศาสนาและปรัชญา การจัดโครงสร้างของหลักสูตร และโครงสร้างรายวิชามีความเหมาะสม และให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนสามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรที่ชัดเจนและเหมาะสม มีการบริหารจัดการรายวิชาในหลักสูตรที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรมีประสิทธิภาพ ประกอบกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างครบถ้วน เนื้อหาครอบคลุมทั้งด้านพุทธศาสนาและปรัชญา กระบวนการวิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของ ทรงศักดิ์ พรหมดี และคณะ (2558, หน้า 7) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการประยุกต์หลักสาราณียธรรม เพื่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวัดศรีสุพรรณ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าองค์ประกอบต่างๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา ตลอดจนการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ต่างๆ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษา ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาตนเองเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ในส่วนของ กุลจิรา คำมูล และ ธรินธร นามวรรณ (2561, หน้า 112-129) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีพบว่าหลักสูตรมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเจริญงอกงามของบุคคล สามารถปลูกฝังพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม วางรากฐานความคิดที่เป็น การสนับสนุนและสอดคล้องกับสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม สามารถให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความสนใจ ความถนัด ที่แท้จริงของตนเอง และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย มีอาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้ มีความสะดวกใน

การเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนในการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับความคิดเห็นผู้บริหารและผู้สอน มหาบัณฑิตนักศึกษา

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่าควรเพิ่มจำนวนอาจารย์ผู้สอนประจำสาขาให้เพียงพอ สำหรับการสอนและการดูแลการทำวิทยานิพนธ์ ในด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนใหญ่เห็นว่ายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ทั้งนี้อุปกรณ์การเรียนส่วนใหญ่ยังไม่ทันสมัย เมื่อมีปัญหานักศึกษาต้องแก้ไขเองซึ่งควรมีการให้ความรู้แก่นักศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่มีอยู่ในห้องเรียน เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องและรวดเร็ว ในด้านการยืมคืนวิทยานิพนธ์ ควรมีระบบการยืมคืนที่ดีกว่านี้ ทั้งนี้ นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนในวันเสาร์และอาทิตย์ ดังนั้น ควรมีการให้บริการในวันเสาร์และอาทิตย์ด้วย สอดคล้องกับแนวคิดของ กรภัตสร อินทรบำรุง (2558) ได้กล่าวไว้ว่า เบื้องต้นในการผลิตด้านอาจารย์มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อาจารย์ผู้สอนจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอดความรู้ เอกสาร ตำราการเรียนการสอนโดยเน้นให้เกิดทักษะและประสบการณ์ มีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมหลากหลาย ควรมีการส่งเสริมอาจารย์ผู้สอนให้ทำผลงานวิชาการ ซึ่งบางส่วนมีคุณวุฒิระดับปริญญาโทหรือปริญญาเอก ที่ยังไม่ขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ จึงขาดความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของวิชาครู และส่งเสริมให้อาจารย์ได้ศึกษาดูงานการสัมมนา ทางวิชาการ เพื่อหาประสบการณ์และนำความรู้วิทยาการใหม่ๆ มาพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนด้านวัสดุครุภัณฑ์ การศึกษาและอาคารสถานที่ ควรมีการสำรวจเพื่อซ่อมแซมบำรุงรักษา ให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอกับผู้ใช้ รวมทั้งจัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือในการปฏิบัติการที่ทันสมัย อาคารสถานที่ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการมีบรรยากาศทางวิชาการ

3. ด้านกระบวนการ การจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม รองลงมา สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุ ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการศึกษาดูงาน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้ ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง มีบุคลากรภายนอก (ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้ ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียน และตรงกับความต้องการ

ในการพัฒนาการเรียนรู้ และมีหน่วยงานองค์กรจากภายนอกให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ที่เป็นเช่นนี้มหาบัณฑิตที่จบการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่า ควรมีการนำเหตุการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการในปัจจุบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตร นโยบายของรัฐมาให้นักศึกษาได้ศึกษา วิเคราะห์ จะได้ทันกับเหตุการณ์สอดคล้องกับผู้บริหาร อาจารย์ กล่าวว่างานที่ปฏิบัติในส่วนของการบริหารหลักสูตร พบว่าสาขาวิชาได้มีนโยบายเน้นการจัดการเรียนจากการฝึกปฏิบัติ (Practicum) มีการศึกษาดูงานเพื่อนำประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญา สาขาวิชามีระบบการติดตามการทำวิทยานิพนธ์โดยอาจารย์ที่ปรึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักศึกษาสำเร็จการศึกษาเกือบร้อยละ 100 ขณะที่การสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มพบว่ากระบวนการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ควรมีการนำบุคคลที่เป็นต้นแบบในครั้งพุทธกาลหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาแทรกเสริม ให้นักศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ดี สอดคล้องกับเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ชิชณพงศ์ ศรีจันทร์ และคณะ (2562, หน้า 94) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่าตามความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตร/ผู้สอน นักศึกษาและมหาบัณฑิต กระบวนการบริหารหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และควรปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเอง หาข้อมูลจากแหล่งความรู้ และช่วยเหลือกันและกันในกระบวนการเน้นการทำงานกลุ่ม จัดบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาเป็นพี่เลี้ยงช่วยเหลือรุ่นน้องในการทำวิจัย

ส่วนกระบวนการเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด มาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนี้ การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์และนักศึกษา) รองลงมา มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย สามารถตรวจสอบได้ ที่เป็นเช่นนี้จากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม พบว่าด้านกระบวนการเกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีการเรียนภาคทฤษฎี โดยเน้นการเพิ่มพูนทักษะทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์กับผู้ปฏิบัติงานในระดับนโยบาย ทำให้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม และฝึกปฏิบัติงานในการประชุมสัมมนาที่แต่ละหน่วยงานจัด

นอกจากนี้ยังมีการฝึกจัดทำโครงการประชุมสัมมนาในรายวิชาสัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย สอนฝึกการทำวิจัย และการสังเคราะห์การวิจัย มีการเชิญวิทยากรที่มีความรู้และประสบการณ์ และมหาบัณฑิตที่เป็นรุ่นพี่มาช่วยให้ประสบการณ์ สอดคล้องกับผู้บริหาร อาจารย์ ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผล นอกจากการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนในรายวิชาที่ “ครอบคลุมความรู้ คุณธรรมจริยธรรม และความสามารถในการปฏิบัติงานแล้ว การประเมินผลยังครอบคลุมถึงการประเมินภาระงาน ชิ้นงานที่มอบหมายให้ปฏิบัติ นำข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นของนักศึกษามาปรับปรุงการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล” ขณะที่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่เสนอแนะว่า การวัดและประเมินผลควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การวัดผลควรต้องมีความเที่ยงตรง และที่สำคัญต้องให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 115) ที่กล่าวไว้ว่าการประเมินผลควรใช้วิธีการที่หลากหลาย การวิเคราะห์ผลการประเมินจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบและมีความเที่ยงตรง มีเอกภาพในการตัดสินใจ การประเมินควรถือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านผลผลิต หลักสูตรมีผลผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มาก เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด การมีความรู้ ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมา มีคุณธรรมในวิชาชีพ สามารถปฏิบัติงานเป็นรับราชการครู สอนจริยธรรม อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ส่วนสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา พบว่ามีความคิดเห็นในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ ผู้บริหาร อาจารย์ มีแนวปฏิบัติให้ทำวิทยานิพนธ์ โดยพัฒนางานวิจัยจากการทำงานในสถานศึกษา โดยเน้นการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน ทำให้ได้รับประโยชน์จากการทำวิทยานิพนธ์ โดยสามารถค้นคว้าวิจัยพัฒนางานด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ได้ความรู้ความเข้าใจทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญารวมทั้งการวิจัย สามารถนำไปพัฒนาเป็นผลงานวิชาการ และสามารถแนะนำเพื่อนร่วมงานเพื่อพัฒนาผลงานวิชาการได้นอกจากนี้ ผู้ใช้บัณฑิตให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า มหาบัณฑิตสามารถปฏิบัติงานเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัย เน้นผู้นำหลักทางพุทธศาสนาและปรัชญาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ร่วมมือกันเรียนรู้ และที่สำคัญคือมีคุณธรรมในวิชาชีพ แม้ว่าสังคมการศึกษาปัจจุบันมีการศึกษาพาณิชย์เข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มหาบัณฑิตส่วนใหญ่มีความเป็นมืออาชีพที่มีคุณธรรม สอดคล้องกับการวิจัยของ บุญสม สามสีสุข (2562, หน้า 159-160) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การประเมินการใช้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พบว่ามหาวิทยาลัยได้ปลูกฝังให้นักศึกษามีคุณธรรมจริยธรรม ทั้งด้านความรู้ และสอนให้รู้จักรับผิดชอบ รู้หน้าที่ มีการช่วยเหลือในหมู่คณะ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้

5. ด้านผลกระทบ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงสุด ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา รองลงมาประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน ความรู้ความสามารถด้านพุทธศาสนาและปรัชญา และนักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง และมีความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาไปพัฒนาผู้เรียน มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม สามารถในการวางแผนและการจัดการ มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการมีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร และเป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอน มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนประเด็นอื่นๆ พบว่ามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้ คุณธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สอนและผู้เรียนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีกิจกรรมวิชาการสัมมนาเชิงปฏิบัติการของสาขาวิชาที่ให้มหัศจรรย์และนักศึกษาปัจจุบันทำกิจกรรมวิชาการทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาร่วมกัน ร่วมทำวิจัย เป็นวิทยากรผู้ช่วยกับคณาจารย์ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ต้องการผลิตบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องมีความก้าวหน้าในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา โดยการศึกษาค้นคว้า วิจัย และสามารถพัฒนาคุณธรรมในวิชาชีพแก่ผู้เรียนตลอดถึงบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง และเป็นไปตามผลการเรียนรู้ด้านความรู้ของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ที่กำหนดว่าผู้เรียนต้องสามารถบูรณาการความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญากับความรู้ในศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหา พัฒนาการและแนวโน้ม ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาในบริบทต่าง ๆ สามารถติดตามความก้าวหน้าของความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ได้เหมาะสม สามารถพัฒนาความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาอย่างต่อเนื่องใช้เทคนิควิธีสอน นวัตกรรมที่หลากหลายโดยให้ความรู้ด้านหลักการ/แนวคิด ทฤษฎี และเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ใช้เทคนิควิธีสอน นวัตกรรมที่หลากหลาย โดยให้ความรู้ด้านหลักการ/แนวคิด ทฤษฎี และเน้นการฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง

สอดคล้องผลการเรียนรู้ด้านทักษะทางปัญญา คือสามารถเป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ กิจกรรม แผนงานนโยบายโครงการทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ คือเข้าใจธรรมชาติของบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน สามารถสื่อสารกับบุคลากรทางการศึกษาและผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคมได้ วางแผนทำงานและแก้ปัญหาที่มีความซับซ้อนทางวิชาชีพได้ มีความรับผิดชอบ

ในการดำเนินงานของตนเอง สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ไปแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิ่งกาญจน์ บุรณสินวัฒนกุล (2561) ได้วิจัยเกี่ยวกับ การประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่าผลการปฏิบัติงานของบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตส่วนใหญ่มีความพึงพอใจประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบัณฑิต ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมของหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้ทั้งในภาคทฤษฎีและปฏิบัติ จึงทำให้นิสิตมีองค์ความรู้ และประสบการณ์ในการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีข้อเสนอแนะดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการปรับปรุงรายวิชาในหลักสูตร เนื่องจากมีบางรายวิชาที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกัน และรายละเอียดของเนื้อหาที่มีความทับซ้อนกันบ้าง ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ควรปรับปรุงรายวิชาที่มีความสัมพันธ์ทับซ้อน เพื่อพัฒนาหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา
2. ควรเพิ่มรายวิชาเลือก ดังนั้น สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญาควรมีรายวิชาเลือกให้หลากหลาย ครอบคลุมแนวคิด กระบวนทัศน์ทางการศึกษา แนวโน้มของพุทธศาสนาและปรัชญาในทศวรรษหน้า
3. มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการปฏิบัติงานและทำวิจัย สามารถเป็นผู้นำทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาได้ ดังนั้น ควรมีการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการการสอนแบบการวิจัยเป็นฐาน (Research Based Learning) หรือจัดการเรียนการสอนโดยใช้งานวิจัยทางพุทธศาสนาและปรัชญา

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรประเมินหลักสูตรทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุง/พัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
2. ควรประเมินหลักสูตร ด้วยรูปแบบการประเมิน การวิเคราะห์เชิงระบบและการประเมินแบบผสมผสาน หรือใช้รูปแบบการประเมินแบบอื่นๆ เช่น การประเมินแบบมีส่วนร่วม วิธีการประเมินแบบเสริมพลัง วิธีการประเมินแบบสร้างสรรค์ เป็นต้น

3. ควรประเมินหลักสูตรอื่นๆ ด้วยวิธีประเมินแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือและรายงานผลการประเมินให้ทุกหลักสูตรรับทราบเพื่อหาแนวทางพัฒนาหลักสูตรต่อไป

4. ควรวิจัยถึงประเด็นที่ได้รับการให้คะแนน หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และมีการวิเคราะห์ผลแล้ว เป็นการเติมเต็มเหตุผลของผลการวิจัย เพื่อให้ผลการประเมินหลักสูตรในรอบต่อไปมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือ

- กรภัสสร อินทรบำรุง. (2558). *การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัทธิศิลปากร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ อีสันเพรส.
- จ่าง บัวศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- บัณฑิตวิทยาลัย. (2561). *หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. (2562, พฤษภาคม 1). *ราชกิจจานุเบกษา*. 136(57ก), 50.
- มารุต พัฒผล. (2562). *แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2537). *กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2560). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2557*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- สำนักงานศึกษาธิการภาค 1, สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาภาค 1 (พ.ศ. 2560 – 2564) ฉบับทบทวน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. ปทุมธานี : สำนักงานศึกษาธิการภาค 1.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2545). *หลักสูตรท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สุเทพ อ่วมเจริญ. (2557). *การพัฒนาหลักสูตร: ทฤษฎีและการปฏิบัติ*. นครปฐม: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุนัย ภูพันธ์. (2546). *แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตรยุคปฏิรูปการศึกษาไทย*. เชียงใหม่ : The Knowledge Centre.

2) คุษณินพนธ์ วิทยานิพนธ์และ/หรือสารนิพนธ์

- ดนัยกฤต อินทุทธี. (2555). การประเมินการบริหารจัดการหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การเมือง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทรงศักดิ์ พรหมดี, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโฆ และอุเทน ลาพิงค์. (2558). *การประเมินหลักสูตร ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2554) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา*. รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณพัฒนาบุคลากร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ธีรศักดิ์ อุ่ณอารมย์เลิศ. (2559). *รายงานการวิจัยการประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. นครปฐม : สาขาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). *การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนโดยคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

3) บทความในวารสาร

- กิงกาญจน์ บุณณสินวัฒนกุล. (2561). การประเมินหลักสูตรการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (5 ปี) คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 16(1), 132-145.
- กิตติพงษ์ ลือนาม, สมเกียรติ ทานอก, ศิริพันธ์ ดิยะวงศ์สุวรรณ, ลลิตา ธงภักดี, ชยพล ธงภักดี, ณัฐธิดา ภูบุญเพชร, ธัญญรัตน์ ชิตไธสง และธนวัฒน์ ธิติธนานันท์. (2560). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต พ.ศ. 2555 สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(3), 131.
- กุลจิรา คำมูล และธรินธร นามวรรณ. (2561). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 15(68), 122-129.
- จิรัญญา บุรีมาศ, ณัฐ์ปวิณ์ ดิศาสตร์ และนรา ระวาดชัย. (2561). การประเมินหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4), 19.

- วิชณพงศ์ ศรีจันทร์, บุญช่วย ศิริเกษ, พิมพ์อร สดเอี่ยม, จักรกฤษณ์ โปตาพล, และพระจักรพล ป่องศิริ. (2562). การประเมินผลหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2556) ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. *วารสาร บัณฑิตศึกษา*, 16(73), 94.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). การประเมินและปรับปรุงหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชา บริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(2), 1234-1251.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม และสมาธิ นิลวิเศษ. (2561). การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสนเทศศาสตร์เพื่อการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ*, 11(2), 1946-1957.
- เถลิงพร เต้าตะโร, สุธาสินี บุญญาพิทักษ์, วัลลยา ธรรมอภิบาล อินทนิล. (2561). การประเมิน หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดและประเมินทางการศึกษา (4 ปี) โดย ประยุกต์ใช้เกณฑ์การประกันคุณภาพระดับหลักสูตร (AUN-QA). *วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี*, 13(24), 157-158.
- ธานินทร์ สุธีประเสริฐ, จิรนนท์ ตูลชาติ และสุวรรณี เนตรศรีทอง. (2561). การประเมินหลักสูตร สาธารณสุขศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขชุมชน (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2555) วิทยาลัย การสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 11(1), 145.
- นพพร แหยมแสง. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ใน พระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 12(1), 100.
- นิธิดา อติภัทรนันท์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรการ สอน และเทคโนโลยี การเรียนรู้ แขนงวิชาการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 714-716.
- นิวัฒน์ บุญสม, คุณัตว์ พิธพรชัยกุล, วรณวิสา บุญมาก, ธิตี ญาณปรีชาเศรษฐ์, อัยรัตน์ แกสมาน และนรินทรา จันทศร. (2560). การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขา วิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(1), 801.

- บุญสม สามสีสุข. (2562). การประเมินการใช้หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 17(1), 159-178.
- เบญจพร เหล่าวงษ์ และบัญชา เกียรติจรุงพันธ์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรสำหรับพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ตามรูปแบบการคิดแก้ปัญหาอนาคต ของ Torrance. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 10(ฉบับพิเศษ), 91.
- พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ และยุวรี ญาณปรีชาเศรษฐ. (2561). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 11(3), 1864.
- พิศิษฐ์ วัฒนเรืองโกวิท, วรพล วิแหลม, วันวิศา วงษ์แหวน และบงกช เอี่ยมชื่น (2561). การประเมินหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2552) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *ธรรมศาสตร์เวชสาร*, 18(1), 114-115.
- เพ็ญภา หนองนา และธีรชัย เนตรนอมศักดิ์. (2559). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของนักศึกษาครู ในการจัดการเรียนรู้บูรณาการอาชีวศึกษา. *ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 9(2), 927-945.
- มาเรียม นิลพันธุ์, อรพิน สิริสัมพันธ์, วิสาข์ จิตวิตร, วิสูตร โพธิ์เงิน และอธิมาส มากจ้อย. (2560). การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2556) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1207.
- รวีวรรณ ต๊ะถีน, สุภาพร พงศ์ภิญโญโอภาส และปรีชา อ่วมปัญญา. (2558). แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษาของโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. สักทอง : *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.)*, 21(3), 234-235.
- วิสูตร โพธิ์เงิน, วิสาข์ จิตวิตร, มาเรียม นิลพันธุ์, อรพิน สิริสัมพันธ์ และอธิมาส มากจ้อย. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(3), 1189-1203.

- สกวเนตร ไทรแจ่มจันทร์, จารุวรรณ สกุลคุ, อรรณพ โพธิสุข และจตุพล ยงศร. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนพยาบาลทหารอากาศ. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 16(2), 21-29.
- สมจิตรา เรืองศรี, ทวีภา ตั้งประภา และเยาวภา แสนเขียว. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประเมินและการวิจัยการศึกษา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2555) มหาวิทยาลัยรามคำแหง. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(1), 57-71.
- สำเร็จ อ่อนสัมพันธ์. (2560). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 9(1), 19.
- สุขสมพร อโนไท, ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์ และมาลี ศรีพรหม. (2557). การพัฒนาหลักสูตรอิงผลลัพธ์การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถของครูคณิตศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 37(1), 166-174.
- สุพรด บุญอ่อน. (2558). การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2550. *วารสารบริหารการศึกษา บัณฑิต มหาวิทยาลัราชภัฏอุบลราชธานี*, 15(พิเศษ), 97-106.
- สิรินทร์ ลัดดากลม บุญเชิดชู, มานิตา ลีโทขวลิต อรรณพพรณ, ธิดาพร คมสัน, อรกานต์ เพชรคุ้ม และธนาภา สงค์สมบัติ. (2559). “การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร”. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 9(3), 1246.
- อภิรักษ์ จิตรกร. (2560). การประเมินหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาทัศนศิลปศึกษา คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ และคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ*, 10(3), 2280.
- ออมสิน จตุพร และอมรรรัตน์ วัฒนาร. (2557). หลักสูตรที่เน้นผลลัพธ์เป็นฐาน: การวิเคราะห์วาทกรรมหลักสูตร โดยใช้กระบวนทัศน์ยุคหลังสมัยใหม่. *วารสารครุศาสตร์*, 42(4), 171-184.

2. ภาษาอังกฤษ

- Beauchamp, G.A. (1968). *The Curriculum of the Elementary School*. Boston, Massachusetts : Allyn and Bacon, Inc.

- Bobbitt, F. Lanbin. (1981). *The Curriculum*. Boston : Houghton Mifflin.
- Good, C.V. (2001). *Dictionary of Education*. New York : McGraw-Hill.
- Oliva , Peter F. (1992). *Developing The Curriculum 3rd ed.* New York : Harper Collins Publishers.
- Saylor, J.G. & Alexander, W.M. (1974). *Planning Curriculum for Schools*. New York : Holt, Rinehart and Winston.
- Sowell, Evelyn, J. (1996). *Curriculum An Integrative Introduction*. New Jersey : Prentice Hall.
- Stufflebeam, D.L. (2003). The CIPP Model for Evaluation. *Annual Conference of the Oregon Program Evaluation Network (OPEN)*, Portland, Oregon.
- Taba, H. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace and World.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ดร.	ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบ
ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และ
ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม
- ตำแหน่ง	รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา
- วุฒิการศึกษา	ศน.บ.(ศาสนาและปรัชญา), ศศ.ม.(การวิจัยและพัฒนา
ท้องถิ่น, Ph.D. (Social Sciences: India)
2. พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.	
	ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบ
ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และ
ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม
- ตำแหน่ง	ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- วุฒิการศึกษา	พุทธศาสตรบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา), ศึกษา
ศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) รัฐศาสตร
มหาบัณฑิต, ปร.ด. (การบริหารการพัฒนา) ป.ธ.9
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ	
	ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบ
ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และ
ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม
- ตำแหน่ง	ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา
- วุฒิการศึกษา	ป.ธ.7, ศน.บ. สังคมวิทยา , M.A. (Sociology) , ศศ.ด.
(พัฒนาสังคม)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐๕๓ ๒๗๐๙๗๕ ต่อ ๑๕

ที่ อว ๗๙๑๕(๒)/๔๐๕

วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

กราบเรียน พระครูสุนทรหมหาวจเรติยานุรักษ์, ดร.

ตามที่คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการงานวิจัย เรื่อง “การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๙) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” ตามความทราบแล้วนั้น

กระผม ในฐานะคณะผู้วิจัย จึงขอความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ โดยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร/ผู้สอน)	จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสอบถาม สำหรับมหาบัณฑิต	จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบสอบถาม สำหรับนักศึกษา	จำนวน ๑ ชุด

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

(พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม)

คณะผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐๕๓ ๒๗๐๙๗๕ ต่อ ๑๕

ที่ อว ๗๙๑๕(๒)/๕๐๖

วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เรียน พระมหาวิรัตน์ สุเมธี, ผศ.ดร.

ตามที่คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันพุธที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการงานวิจัย เรื่อง “การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๙) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” ตามความทราบแล้วนั้น

กระผม ในฐานะคณะผู้วิจัย จึงขอความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ โดยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร/ผู้สอน)	จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสอบถาม สำหรับมหาบัณฑิต	จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบสอบถาม สำหรับนักศึกษา	จำนวน ๑ ชุด

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

(พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโม)

คณะผู้วิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์ วิทยาเขตล้านนา โทร. ๐๕๓ ๒๗๐๘๗๕ ต่อ ๑๕

ที่ อว ๗๙๑๕(๒)/๔๐๗

วันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ

เจริญพร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ

ตามที่คณะกรรมการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร ครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีมติอนุมัติให้ดำเนินการงานวิจัย เรื่อง “การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธศาสนา และปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๕๙) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” ตามความทราบแล้วนั้น

ดังนั้น อาตมาในฐานะคณะผู้วิจัย จึงขอความอนุเคราะห์เชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ โดยได้ส่งแบบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด ดังนี้

๑. แบบสัมภาษณ์ สำหรับผู้บริหาร/ผู้สอน)	จำนวน ๑ ชุด
๒. แบบสอบถาม สำหรับมหาบัณฑิต	จำนวน ๑ ชุด
๓. แบบสอบถาม สำหรับนักศึกษา	จำนวน ๑ ชุด

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา

(พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม)

คณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข

แบบประเมินเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหา

แบบประเมินเพื่อวิเคราะห์ความเที่ยงตรงทางเนื้อหา

ชื่อเรื่อง “การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา”

ชื่อผู้วิจัย พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมฺโม, ดร. และคณะ

1. **พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ดร.** ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และตร ว จ ส อ บ ความเหมาะสมของข้อคำถาม
 - ตำแหน่ง รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 - วุฒิการศึกษา ศน.บ.(ศาสนาและปรัชญา), ศศ.ม.(การวิจัยและพัฒนา) ห้องถิ่น, Ph.D. (Social Sciences: India)
2. **พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี, ผศ.ดร.** ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม
 - ตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 - วุฒิการศึกษา พุทธศาสตรบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา), ศีกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนสังคมศึกษา) รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ป.ด. (การบริหารการพัฒนา) ป.ธ.9
3. **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตระกูล ชำนาญ** ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเนื้อหา ตรวจสอบความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับ แบบสอบถาม และตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม
 - ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 - วุฒิการศึกษา ป.ธ.7, ศน.บ. สังคมวิทยา , M.A. (Sociology) , ศศ.ด. (พัฒนาสังคม)

คำชี้แจง

แบบวัดของการวิจัยตอนที่ 2 ทำขึ้นเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามหัวข้อวิจัยเรื่อง “การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” ในแต่ละหัวข้อหากท่านผู้เชี่ยวชาญพิจารณาเห็นว่าคำถามในข้อใดที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามความคิดเห็นของท่าน โปรดทำเครื่องหมาย (/) ลงในช่องความคิดเห็น

โดยคณะผู้วิจัยได้แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) การประเมินด้านบริบท 2) การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า 3) การประเมินด้านกระบวนการ 4) การประเมินด้านผลผลิต 5) การประเมินด้านผลกระทบ

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบสอบถามนี้ไม่มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตรด้านบริบท (สำหรับผู้บริหาร/ผู้สอน)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความเหมาะสมหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงอย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ท่านคิดว่าโครงสร้างของหลักสูตร สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร ถ้าไม่สอดคล้องควรมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมอย่างไร	+1	+1	+1	1
3.	รายวิชาที่จัดในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	ท่านคิดว่าสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นอย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ท่านคิดว่าสภาพห้องเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
3.	ท่านคิดว่าจำนวนอาจารย์ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
4.	สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางสาขาจัดให้ ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 3 การประเมินด้านกระบวนการ

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ท่านคิดว่าการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมหรือไม่	+1	+1	+1	1
3.	ท่านคิดว่าการบริหารจัดการหลักสูตรที่เหมาะสม หรือควรมีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันอย่างไร	+1	+1	+1	1
4.	ท่านคิดว่ากระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ควรวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างไร	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 4 การประเมินด้านผลผลิต

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ท่านมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
3.	ท่านมีความสามารถในการวิจัยหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
4.	ท่านคิดว่าการมีคุณธรรมมีความสำคัญต่อผลผลิตในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 5 การประเมินด้านผลกระทบ

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีภาวะความเป็นผู้นำในด้านพุทธศาสนาและปรัชญาหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
3.	ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีสมรรถนะในด้านหลักสูตรพุทธศาสนาและปรัชญาหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของมหาบัณฑิต (เฉพาะมหาบัณฑิตตอบ)

ตอนที่ 2 บริบทหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านบริบท เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา					
1.	รายวิชาได้ส่งเสริมนักศึกษาที่มีความสามารถในการวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
2.	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
3.	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง	+1	+1	+1	1
4.	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล	+1	+1	+1	1
5.	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาวน์อารมณ์ (EQ)	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้					
1.	มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
2.	มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้	+1	+1	+1	1
3.	สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	1
4.	อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรม การเรียนรู้ที่เหมาะสม	+1	+1	+1	1
5.	มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด	+1	+1	+1	1
6.	มีการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ	+1	+1	+1	1
7.	ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง	+1	+1	+1	1
8.	มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
9.	ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน	+1	+1	+1	1
10.	มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต					
	GS 42101 สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	1
	GS 42102 ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา	+1	+1	+1	1
วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต					
	GS 42203 ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย	+1	+1	+1	1
	GS 42204 ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	1
วิชาบังคับ					
	GS 42005 สารัตถะในพระไตรปิฎก	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
	GS 42006 ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน	+1	+1	+1	1
	GS 42007 ระเบียบวิธีวิจัย	+1	+1	+1	1
รายวิชาเอก					
	GS 42308 เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน	+1	+1	+1	1
	GS 42309 ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	+1	+1	+1	1
	GS 42310 สัมมนาอภิปรัชญา	+1	+1	+1	1
	GS 42311 สัมมนาญาณวิทยา	+1	+1	+1	1
	GS 42312 ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์	+1	+1	+1	1
วิชาเลือก					
	GS 42413 พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42414 ปรัชญาหลังนวยุค	+1	+1	+1	1
	GS 42415 สัมมนาปรัชญาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	+1	+1	+1	1
	GS 42416 สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42417 วิทยาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42418 นิเทศศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42419 ปรัชญาสังคมและการเมือง	+1	+1	+1	1
	GS 42420 สัมมนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1
	GS 42421 สัมมนาบทบาทสตรีในพระพุทธศาสนา	+1	+1	+1	1
	GS 42422 สัมมนาปรัชญาในวรรณศิลป์ไทย	+1	+1	+1	1
	GS 42423 สัมมนาปรัชญาจักรวาลวิทยา ตามแนวพุทธศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42424 สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์การพัฒนาและภาวะผู้นำ	+1	+1	+1	1
	GS 42425 สัมมนาพุทธสันติวิธี	+1	+1	+1	1
	GS 42426 สัมมนาปรัชญาชีวิตและครอบครัว	+1	+1	+1	1
	GS 42427 สัมมนาปรัชญาพุทธศาสนามหายาน	+1	+1	+1	1
	GS 42428 สัมมนาปรัชญาจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร	+1	+1	+1	1
	GS 42429 สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
	GS 42430 สัมมนาปรัชญาในรัฐธรรมนูญไทย	+1	+1	+1	1
	GS 42431 ปรัชญาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพ	+1	+1	+1	1
	GS 42432 ปรัชญาการแก้ปัญหาครอบครัวขั้นตามแนวพุทธศาสตร์	+1	+1	+1	1
	GS 42433 สัมมนาปรัชญาในบทเพลง	+1	+1	+1	1
	GS 42434 สัมมนาปรัชญาในพุทธศิลป์และโบราณคดี	+1	+1	+1	1
	GS 42435 พุทธจริยศาสตร์	+1	+1	+1	1
	รายวิชาวิจัย	+1	+1	+1	1
	GS 42537 วิทยานิพนธ์ (แผน ก แบบ ก 2)	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้					
1	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน	+1	+1	+1	1
2	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล	+1	+1	+1	1
3	นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
4	ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
5	มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร	+1	+1	+1	1
6	นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ	+1	+1	+1	1
7	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้	+1	+1	+1	1
8	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
9	ในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก	+1	+1	+1	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้					
1	มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้	+1	+1	+1	1
2	นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
3	การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น	+1	+1	+1	1
4	มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
5	การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา)	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 5 ผลผลิตของหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านผลผลิต					
1	มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
2	สามารถปฏิบัติงานเป็นผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนาและปรัชญา หรือฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาหรือผู้สอน	+1	+1	+1	1
3	สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
4	มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงาน					
1	ความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
2	ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
3	นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	1
4	ประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ช่วยพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต)					
1	นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง	+1	+1	+1	1
2	มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม	+1	+1	+1	1
3	มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ	+1	+1	+1	1
4	มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ	+1	+1	+1	1
5	เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี	+1	+1	+1	1
6	มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร	+1	+1	+1	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
1	ความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
2	ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม	+1	+1	+1	1
3	ความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
4	เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม	+1	+1	+1	1
5	สามารถนำความรู้ด้านพุทธศาสนาและปรัชญาไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่น	+1	+1	+1	1
6	ความสามารถในการประเมินความต้องการ ความจำเป็นในฐานะนักพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
7	ความสามารถในการเลือกสาระในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
8	ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	1
9	สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อความ	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
	ต้องการจำเป็นของผู้เรียน				
10	สามารถจัดการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	1
11	มีความกระจ่างชัดในหลักวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
12	ในการประเมินผู้เรียน มีการระบุคุณภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์	+1	+1	+1	1
13	ในการประเมินกระทำในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์/นักศึกษา)	+1	+1	+1	1
14	จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ ตามแนวคิดพหุปัญญา	+1	+1	+1	1
15	มีทักษะ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา					
1	การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน/การสอน	+1	+1	+1	1
2	สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้	+1	+1	+1	1
3	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ	+1	+1	+1	1
4	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	1
5	มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา (สำหรับนักศึกษา)

ตอนที่ 2 บริบทหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านบริบท เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา					
1	รายวิชาได้ส่งเสริมนักศึกษาที่มีความสามารถในการวิจัยด้าน พุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
2	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในด้าน พุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
3	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดชั้น สูง	+1	+1	+1	1
4	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทาง	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 2 บริบทหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
	วัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล				
5	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ)	+1	+1	+1	1
ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร ด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้					
1	มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
2	มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้	+1	+1	+1	1
3	สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย	+1	+1	+1	1
4	อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม	+1	+1	+1	1
5	มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด	+1	+1	+1	1
6	มีการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ	+1	+1	+1	1
7	ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง	+1	+1	+1	1
8	มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
9	ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน	+1	+1	+1	1
10	มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร

ข้อความ		การพิจารณาของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้					
1	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีบรรยากาศการเรียนรู้แบบร่วมมือกัน	+1	+1	+1	1
2	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล	+1	+1	+1	1
3	นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
4	ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	+1	+1	+1	1
5	มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร	+1	+1	+1	1
6	นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ	+1	+1	+1	1
7	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้	+1	+1	+1	1
8	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน	+1	+1	+1	1
9	ในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก	+1	+1	+1	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้					
1	มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้	+1	+1	+1	1
2	นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
3	การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น	+1	+1	+1	1
4	มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	1
5	การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะ	+1	+1	+1	1

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
	อาจารย์ และนักศึกษา)				

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ข้อความ		การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)			ค่าเฉลี่ย
1.	รายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตร ปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
2.	อาจารย์ผู้สอนควรมีคุณสมบัติ และคุณลักษณะอย่างไรบ้าง	+1	+1	+1	1
3.	สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการสอน เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
4.	การจัดการเรียนการสอนที่ทันต่อการให้เป็น ควรมีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร	+1	+1	+1	1
5.	การวัดและการประเมินผลที่ดำเนินการอยู่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
6.	การให้คำปรึกษา การทำวิทยานิพนธ์ และระบบการติดตามนักศึกษาเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
7.	ท่านสามารถนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการปรับปรุงการทำงานได้หรือไม่ อย่างไร	+1	+1	+1	1
8.	โดยทั่วไปท่านคิดว่าหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) ที่พึงประสงค์ ควรเป็นอย่างไร	+1	+1	+1	1

ภาคผนวก ค
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

ชื่อหลักสูตร	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา	
ชื่อปริญญา	ภาษาไทย	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนาและปรัชญา) ศศ.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)
	ภาษาอังกฤษ	Master of arts (Buddhism and Philosophy) M.A. (Buddhism and Philosophy)

1. ปรัชญาของหลักสูตร

ปรัชญาของหลักสูตร : พัฒนานุชนุชยตามแนวพุทธปรัชญาศึกษา ค้นคว้า วิจัย ให้บริการ ความรู้คู่สังคม โดยมุ่งส่งเสริมผลิตมหาบัณฑิตทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ทฤษฎีและปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง สังคม และการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

2. ความสำคัญของหลักสูตร

ความสำคัญของหลักสูตร: ปรัชญาของหลักสูตรนี้ มีความสำคัญต่อการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาทั้งระบบ เพราะต้องการพัฒนานักศึกษาให้มีความรู้คู่คุณธรรม สอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัยคือ ความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับปรัชญาของบัณฑิตวิทยาลัย คือ ส่งเสริมศึกษา ค้นคว้าวิจัย เพื่อองค์ความรู้คู่คุณธรรม

สถานที่ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

3. วัตถุประสงค์

1. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา มีความรู้ มีคุณธรรม
2. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเข้าใจหลักพุทธศาสนาและปรัชญา ปรับใช้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน
3. เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความเข้าใจแก่นแท้ของพุทธศาสนาและปรัชญา มีภาวะผู้นำ ใช้ปัญญาวิเคราะห์ด้วยหลักเหตุและผล

4. คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเข้าศึกษา

1. เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ตามที่หลักสูตรกำหนดจากมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอื่นๆ ซึ่งหลักสูตรปริญญาตรีนั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือสภามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยให้การรับรอง

2. มีเกรดเฉลี่ยสะสมในระดับปริญญาตรีไม่ต่ำกว่า 2.50 จากระบบ 4 แต้ม

3. ผู้ที่ได้เกรดเฉลี่ยไม่ถึงเกณฑ์ คณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัยอาจพิจารณารับเป็นนักศึกษาได้โดยพิจารณาจากประสบการณ์การทำงานติดต่อกันเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี

4. ในกรณีที่จบการศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศ ต้องมีคุณสมบัติอย่างอื่นเพิ่มเติม ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด

5. สำหรับผู้ที่ไม่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา จะต้องศึกษารายวิชาทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาเพิ่มเติมไม่น้อยกว่า 2 รายวิชา ตามที่บัณฑิตวิทยาลัยกำหนด

6. มีความประพฤติดี ไม่มีประวัติในทางเสียหาย ไม่เป็นโรคภัยแรงที่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา

5. โครงสร้างหลักสูตร

หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มีโครงสร้างดังนี้

ตารางที่ ข-1 โครงสร้างหลักสูตร

รายการ	จำนวนหน่วยกิต	
	แผน ก แบบ ก 2	แผน ข
รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต	(6)	(6)
รายวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต	(6)	(6)
รายวิชาเรียน (Course) ไม่น้อยกว่า	24	30
- รายวิชาบังคับ (Required Courses)	9	9
- รายวิชาเอก (Major Courses)	12	15
- รายวิชาเลือก (Elective Courses)	3	6
วิทยานิพนธ์ (Thesis)	12	-
สารนิพนธ์ (Thematic Paper)	-	6

จำนวนหน่วยกิตตลอดหลักสูตร	36	36
---------------------------	----	----

หมายเหตุ: 1) นักศึกษาทั้งแผน ก และแผน ข ต้องสอบผ่านวิชาภาษาอังกฤษ ให้ผ่านในระดับคะแนน S (Satisfactory) 2) นักศึกษาผู้ที่ไม่ได้สำเร็จปริญญาตรีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา จะต้องเรียนวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต ทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาเพิ่มเติม จำนวน 2 รายวิชา ซึ่งจะรวมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ดังนี้

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42101	สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา Seminar on Buddhist History and Development	3(3-0-6)
GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา The Problem of Fundamental of Philosophy	3(3-0-6)
3) นักศึกษาจะต้องเรียนวิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต ทางด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาเพิ่มเติม จำนวน 2 รายวิชา ซึ่งจะรวมเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร ดังนี้		
GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย Pali for Research	3(3-0-6)
GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา English for Buddhist Academic Purpose	3(3-0-6)

6. ความหมายของเลขประจำวิชา

ตารางที่ ข-2 ความหมายของเลขประจำวิชา

ลำดับ	เลขรหัส	หมายถึง
อักษรลำดับที่ 1	GS	บัณฑิตวิทยาลัย
เลขลำดับที่ 1	4	ระดับปริญญาโท
เลขลำดับที่ 2	2	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
เลขลำดับที่ 3	0	วิชาบังคับ
เลขลำดับที่ 3	1	วิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต
เลขลำดับที่ 3	2	วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต
เลขลำดับที่ 3	3	วิชาเอก
เลขลำดับที่ 3	4	วิชาเลือก

เลขลำดับที่ 3	5	วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์
เลขลำดับที่ 4-5	01	ลำดับวิชา

ตัวอย่าง	GS 42005	หมายถึง สารัตถะในพระไตรปิฎก
หมายเหตุ	GS	หมายถึง บัณฑิตวิทยาลัย
	เลข 4	หมายถึง ระดับปริญญาโท
	เลข 2	หมายถึง สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
	เลข 0	หมายถึง วิชาบังคับ
	เลข 05	หมายถึง ลำดับวิชาที่ 5

อักษรเลขรหัสหน่วยกิต เช่น	น(บ-ป-ต)
	3(3-0-6)
หมายถึง	3 หน่วยกิต
	3 บรรยาย 3 ชั่วโมง
	0 ไม่มีปฏิบัติ
	6 ศึกษาด้วยตนเอง 6 ชั่วโมง

7. รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตร

1) รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต

นักศึกษาที่ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ต้องศึกษารายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต ดังต่อไปนี้

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42101	สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา Seminar on Buddhist History and Development	3(3-0-6)
GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา The Problem of Fundamental of Philosophy	3(3-0-6)

2) วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต

นักศึกษาต้องศึกษารายวิชาบังคับพื้นฐานที่ไม่นับหน่วยกิต ดังต่อไปนี้

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย Pali for Research	3(3-0-6)

GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา	3(3-0-6)
	English for Buddhist Academic Purpose	

3) รายวิชาบังคับ

นักศึกษาแผน ก แบบ ก 2 และแผน ข ต้องศึกษารายวิชาบังคับ จำนวน 9 หน่วยกิต ในรายวิชาต่อไปนี้

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42005	สารัตถะในพระไตรปิฎก	3(3-0-6)
	Essence in the Tipitaka	
GS 42006	ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน	3(3-0-6)
	Theory and Practice of Meditation	
GS 42007	ระเบียบวิธีวิจัย	3(3-0-6)
	Research Methodology	

4) รายวิชาเอก

นักศึกษาแผน ก แบบ ก 2 ต้องศึกษารายวิชาบังคับเฉพาะสาขา จำนวน 12 หน่วยกิต และนักศึกษาแผน ข เรียน 15 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42308	เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน	3(3-0-6)
	Comparative Study of Theravada and Mahayana Teaching	
GS 42309	ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	3(3-0-6)
	Applied Logis	
GS 42310	สัมมนาอภิปรัชญา	3(3-0-6)
	Seminar in Metaphysics	
GS 42311	สัมมนาญาณวิทยา	3(3-0-6)
	Seminar in Epistemology	
GS 42312	ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์	3(3-0-6)
	Theories and Problems of Ethics	

5) รายวิชาเลือก

นักศึกษาแผน ก แบบ ก 2 ต้องเรียนรายวิชาเลือก จำนวน 3 หน่วยกิต และนักศึกษาแผน ข เรียน 6 หน่วยกิต จากรายวิชาต่อไปนี้

GS 42413	พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์	3(3-0-6)
	Buddhism and Science	

GS 42414	ปรัชญาหลังนวยุค Philosophy of Post Modern	3(3-0-6)
GS 42415	สัมมนาปรัชญาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Seminar on Education for Sustainable Development	3(3-0-6)
GS 42416	สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ Sociology in Buddhistic Approach	3(3-0-6)
GS 42417	รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ Political Science in Buddhistic Approach	3(3-0-6)
GS 42418	นิเทศศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ Communication in Buddhistic Approach	3(3-0-6)
GS 42419	ปรัชญาสังคมและการเมือง Social Philosophy and Politic	3(3-0-6)
GS 42420	สัมมนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง Seminar on Philosophy for Sufficiency Economy	3(3-0-6)
GS 42421	สัมมนาบทบาทสตรีในพระพุทธศาสนา Seminar on Feminine Roles in Buddhism	3(3-0-6)
GS 42422	สัมมนาปรัชญาในวรรณศิลป์ไทย Seminar on Thai Art Literature Philosophy	3(3-0-6)
GS 42423	สัมมนาปรัชญาจักรวาลวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์ Seminar on Buddhist Cosmological Philosophy	3(3-0-6)
GS 42424	สัมมนาปรัชญายุทธศาสตร์การพัฒนาและภาวะผู้นำ Seminar on Strategy of Development and Leadership Philosophy	3(3-0-6)
GS 42425	สัมมนาพุทธสันติวิธี Seminar on Buddhist Peace	3(3-0-6)
GS 42426	สัมมนาปรัชญาชีวิตและครอบครัว Seminar on Life and Family Philosophy	3(3-0-6)
GS 42427	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสนมหายาน Seminar on Mahayana Buddhist Philosophy	3(3-0-6)
GS 42428	สัมมนาปรัชญาจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร Seminar on Ethic for Executive	3(3-0-6)

GS 42429	สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย Seminar on Thai Tradition Arts and Culture Philosophy	3(3-0-6)
GS 42430	สัมมนาปรัชญาในรัฐธรรมนูญไทย Seminar on Thai Constitution Philosophy	3(3-0-6)
GS 42431	ปรัชญาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพ Philosophy of Life Quality and Personality Development	3(3-0-6)
GS 42432	ปรัชญาการแก้ปัญหาคอร์รัปชันตามแนวพุทธศาสตร์ Philosophy of Solution of Corruption	3(3-0-6)
GS 42433	สัมมนาปรัชญาในบทเพลง Seminar on Philosophy in Songs	3(3-0-6)
GS 42434	สัมมนาปรัชญาในพุทธศิลป์และโบราณคดี Seminar on Philosophy in Buddhist Arts and Archaeology	3(3-0-6)
GS 42435	พุทธจริยศาสตร์ Buddhist Ethics	3(3-0-6)

6) รายวิชาวิจัย

ต้องลงทะเบียนวิทยานิพนธ์ จำนวน 12 หน่วยกิต สำหรับแผน ก แบบ ก 2 และสารนิพนธ์
จำนวน 6 หน่วยกิต สำหรับแผน ข

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต
GS 42536	สารนิพนธ์ (แผน ข) Thematic Paper	6
GS 42537	วิทยานิพนธ์ (แผน ก แบบ ก 2) Thesis	12

8. แผนการศึกษา

สำหรับเปิดสอน ณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา อำเภอเมือง
จังหวัดเชียงใหม่

1) แผนการศึกษา แผน ก แบบ ก 2

ตารางที่ ข-3 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/1

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42101	สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา*	(3)	3	0	6
GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทางปัญญา*	(3)	3	0	6
GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย*	(3)	3	0	6
GS 42007	ระเบียบวิธีวิจัย	3	3	0	6
GS 42005	สารัตถะในพระไตรปิฎก	3	3	0	6
รวม		6			

หมายเหตุ * ไม่นับหน่วยกิต

ตารางที่ ข-4 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/2

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42309	ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	3	3	0	6
GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา*	(3)	3	0	6
GS 42006	ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน	3	3	0	6
GS 42311	สัมมนาญาณวิทยา	3	3	0	6
รวม		9			

หมายเหตุ * ไม่นับหน่วยกิต

ตารางที่ ข-5 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/1

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42308	เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน	3	3	0	6
GS 42310	สัมมนาอภิปรัชญา	3	3	0	6
GS 42429	สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมไทย	3	3	0	6
GS 42537	วิทยานิพนธ์	6	-	-	-
รวม		12			

ตารางที่ ข-6 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/2

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS XXXXX	รายวิชาเลือก	3	3	0	6
GS 42537	วิทยานิพนธ์	6	-	-	-
รวม		9			

2) แผนการศึกษา แผน ข

ตารางที่ ข-7 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/1

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42101	สัมมนาประวัติและพัฒนาการพระพุทธศาสนา*	(3)	3	0	6
GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทางปัญญา*	(3)	3	0	6
GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย*	(3)	3	0	6
GS 42007	ระเบียบวิธีวิจัย	3	3	0	6
GS 42005	สารัตถะในพระไตรปิฎก	3	3	0	6
รวม		6			

หมายเหตุ * ไม่นับหน่วยกิต

ตารางที่ ข-8 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 1/2

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42309	ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์	3	3	0	6
GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา*	(3)	3	0	6
GS 42006	ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน	3	3	0	6
GS 42311	สัมมนาญาณวิทยา	3	3	0	6
GS 42312	ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์	3	3	0	6
รวม		12			

หมายเหตุ * ไม่นับหน่วยกิต

ตารางที่ ข-9 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/1

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS 42308	เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับ มหายาน	3	3	0	6
GS 42310	สัมมนาอภิปราย	3	3	0	6
GS 42537	สารนิพนธ์	3	-	-	-
รวม		9			

ตารางที่ ข-10 แผนการศึกษา ชั้นปีที่ 2/2

รหัส	รายวิชา	หน่วยกิต	บ	ป	ต
GS XXXXX	รายวิชาเลือก	3	3	0	6
GS XXXXX	รายวิชาเลือก	3	3	0	6
GS 42536	สารนิพนธ์	3	-	-	-
รวม		9			

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

(สำหรับผู้บริหาร/ผู้สอน)

แบบสัมภาษณ์

**ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและ
ปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตล้านนา**

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของผู้บริหาร/ผู้สอน
เกี่ยวกับหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.
2559) ใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต และด้าน
ผลกระทบ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรในด้านต่างๆ และเพื่อประโยชน์ต่อการจัดการเรียน
การสอนต่อไป

ตอนที่ 1 การประเมินหลักสูตรด้านบริบท

1. ท่านคิดว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง
พ.ศ. 2559) มีความเหมาะสมหรือไม่ และควรมีการปรับปรุงอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าโครงสร้างของหลักสูตร สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่อย่างไร ถ้าไม่
สอดคล้องควรมีการปรับปรุงและเพิ่มเติมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. รายวิชาที่จัดในหลักสูตรมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 2 การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า

1. ท่านคิดว่าสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าสภาพห้องเรียนมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าจำนวนอาจารย์ มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. สิ่งอำนวยความสะดวกที่ทางสาขาจัดให้ ท่านคิดว่าจะมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 การประเมินด้านกระบวนการ

1. ท่านคิดว่าการจัดการเรียนรู้ของสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าการบริหารจัดการหลักสูตรที่เหมาะสม หรือควรมีการพัฒนาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบันอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่ากระบวนการทำวิทยานิพนธ์ ควรวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนอย่างไร

ตอนที่ 4 การประเมินด้านผลผลิต

1. ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มีความรู้ความเข้าใจหรือไม่ อย่างไร

2. ท่านมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่ อย่างไร

3. ท่านมีความสามารถในการวิจัยหรือไม่ อย่างไร

.....

4. ท่านคิดว่าการมีคุณธรรมมีความสำคัญต่อผลผลิตในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 การประเมินด้านผลกระทบ

1. ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีความสามารถในการประยุกต์ใช้เพื่อการปฏิบัติงาน และการพัฒนาวิชาชีพหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีภาวะความเป็นผู้นำในด้านพุทธศาสนาและปรัชญาหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านคิดว่าผู้ที่สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มีสมรรถนะในด้านหลักสูตรพุทธศาสนาและปรัชญาหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(สำหรับมหาบัณฑิต)

แบบสอบถาม

**ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา
และปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตลำนานา**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ สำหรับมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา
2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 การประเมินบริบทของหลักสูตร
 - ตอนที่ 3 การประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร
 - ตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการจัดการเรียนการสอน
 - ตอนที่ 5 การประเมินผลผลิตของหลักสูตร
 - ตอนที่ 6 การประเมินผลกระทบของหลักสูตร
3. โปรดพิจารณาข้อความคำถามและตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สำหรับประกอบการพิจารณา การประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น คำตอบของท่านไม่มีผลกระทบหรือสร้างความเสียหายต่อตัวท่านและหน่วยงานของท่านแต่ประการใด ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขอขอบคุณ/ขออนุโมทนา ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

พระครูสมุทรโชติ จิระธมโม และคณะ

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตลำนานา

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของมหาบัณฑิต (เฉพาะมหาบัณฑิตตอบ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	
1. เพศ	
☐ ชาย	☐ หญิง
☐ บรรพชิต	
2. อายุ	
☐ ต่ำกว่า 30 ปี	☐ 30-39 ปี
☐ ต่ำกว่า 40-49 ปี	☐ 50 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2 บริบทหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	บริบทของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านบริบท เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา						
1	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
2	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
3	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง					
4	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล					
5	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ)					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ปัจจัยนำเข้า	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้						
1	มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความ ต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้					
2	มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้					
3	สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
4	อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ เหมาะสม					
5	มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการ เรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด					
6	มีการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ					
7	ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนา ตนเอง					
8	มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญ เปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้					
9	ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมา ประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน					
10	มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

ความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา (เฉพาะมหาบัณฑิตตอบ)

รายวิชา	ระดับความคิดเห็น					ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	
รายวิชาเสริมพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต						
GS 42101	สัมมนาประวัติและพัฒนการพระพุทธศาสนา					
GS 42102	ปัญหาพื้นฐานทางปรัชญา					
วิชาบังคับพื้นฐานไม่นับหน่วยกิต						
GS 42203	ภาษาบาลีเพื่อการวิจัย					
GS 42204	ภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา					
วิชาบังคับ						
GS 42005	สารัตถะในพระไตรปิฎก					
GS 42006	ทฤษฎีและการปฏิบัติกรรมฐาน					
GS 42007	ระเบียบวิธีวิจัย					
รายวิชาเอก						
GS 42308	เปรียบเทียบคำสอนพระพุทธศาสนาเถรวาทกับมหายาน					
GS 42309	ตรรกศาสตร์เชิงประยุกต์					
GS 42310	สัมมนาอภิปรัชญา					
GS 42311	สัมมนาญาณวิทยา					
GS 42312	ทฤษฎีและปัญหาจริยศาสตร์					

รายวิชา	ระดับความคิดเห็น					ข้อคิดเห็น เพิ่มเติม
	5	4	3	2	1	
วิชาเลือก						
GS 42413	พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์					
GS 42414	ปรัชญาหลังนวยุค					
GS 42415	สัมมนาปรัชญาการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน					
GS 42416	สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์					
GS 42417	รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์					
GS 42418	นิเทศศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์					
GS 42419	ปรัชญาสังคมและการเมือง					
GS 42420	สัมมนาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
GS 42421	สัมมนาบทบาทสตรีในพระพุทธศาสนา					
GS 42422	สัมมนาปรัชญาในวรรณศิลป์ไทย					
GS 42423	สัมมนาปรัชญาจักรวาลวิทยาตามแนว พุทธศาสตร์					
GS 42424	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสตร์การพัฒนาและ ภาวะผู้นำ					
GS 42425	สัมมนาพุทธสันติวิธี					
GS 42426	สัมมนาปรัชญาชีวิตและครอบครัว					
GS 42427	สัมมนาปรัชญาพุทธศาสนamahayan					
GS 42428	สัมมนาปรัชญาจริยธรรมสำหรับผู้บริหาร					
GS 42429	สัมมนาปรัชญาประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม ไทย					
GS 42430	สัมมนาปรัชญาในรัฐธรรมนูญไทย					
GS 42431	ปรัชญาการพัฒนาคุณภาพชีวิตและบุคลิกภาพ					
GS 42432	ปรัชญาการแก้ปัญหาอุปสรรคตามแนว พุทธศาสตร์					
GS 42433	สัมมนาปรัชญาในบทเพลง					
GS 42434	สัมมนาปรัชญาในพุทธศิลป์และโบราณคดี					
GS 42435	พุทธจริยศาสตร์					
รายวิชาวิจัย						
GS 42537	วิทยานิพนธ์ (แผน ก แบบ ก 2)					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	กระบวนการของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้						
1	สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญามีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน					
2	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล					
3	นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้					
4	ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา					
5	มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร					
6	นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ					
7	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้					
8	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน					
9	ในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร (ต่อ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	กระบวนการของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้						
1	มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้					
2	นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้					
3	การประเมินกระบวนการเรียนรู้มีใช้พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น					
4	มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้					
5	การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา)					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ผลผลิตของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ผลผลิตของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านผลผลิต						
1	มีความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
2	สามารถปฏิบัติงานเป็นผู้เชี่ยวชาญทางพุทธศาสนาและปรัชญา หรือฝ่ายวิชาการของสถานศึกษาหรือผู้สอน					
3	สามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
4	มีคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ผลกระทบของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน						
1	ความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
2	ความสามารถในการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางด้านพุทธศาสนา และปรัชญา					
3	นักศึกษานำความรู้ที่ได้ในระหว่างเรียนไปปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง					
4	ประสบการณ์การทำวิทยานิพนธ์ช่วยพัฒนาความสามารถในการ ปฏิบัติงาน					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร (ต่อ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ผลกระทบของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
	ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียน (มหาบัณฑิต)					
1	นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง					
2	มีทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่ม					
3	มีภาวะความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ					
4	มีความสามารถในการวางแผนและการจัดการ					
5	เป็นผู้นำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี					
6	มีการพัฒนาทักษะการสื่อสาร					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร (ต่อ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ผลกระทบของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับสมรรถนะในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา						
1	ความสามารถในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
2	ความสามารถในการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม					
3	ความรอบรู้อย่างลึกซึ้งในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา					
4	เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพและมีความรับผิดชอบต่อสังคม					
5	สามารถนำความรู้ด้านพุทธศาสนาและปรัชญาไปเผยแพร่ต่อบุคคลอื่น					
6	ความสามารถในการประเมินความต้องการ ความจำเป็นในฐานะนักพุทธศาสนาและปรัชญา					
7	ความสามารถในการเลือกสาระในการจัดการเรียนรู้					
8	ความสามารถในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้					
9	สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการจำเป็นของผู้เรียน					
10	สามารถจัดการเรียนรู้ที่น่าเชื่อถือได้ว่ามีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ					
11	มีความกระฉับกระช่ายในหลักวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา					
12	ในการประเมินผู้เรียน มีการระบุคุณภาพพฤติกรรมที่พึงประสงค์					
13	ในการประเมินกระทำในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์/นักศึกษา)					
14	จัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ ตามแนวคิดพหุปัญญา					
15	มีทักษะ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

ตอนที่ 6 ผลกระทบของหลักสูตร (ต่อ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ผลกระทบของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านผลกระทบ เกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา						
1	การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน/การสอน					
2	สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดและขยายผลให้ผู้อื่นได้					
3	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ					
4	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
5	มีความภาคภูมิใจในสาขาวิชา					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

(สำหรับนักศึกษา)

แบบสอบถาม

ความคิดเห็นที่มีต่อหลักสูตรหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ สำหรับนักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 การประเมินบริบทของหลักสูตร
 - ตอนที่ 3 การประเมินปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร
 - ตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการของหลักสูตร
3. โปรดพิจารณาข้อความถามและตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อเพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สำหรับประกอบการพิจารณา การประเมินหลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น คำตอบของท่านไม่มีผลกระทบหรือสร้างความเสียหายต่อตัวท่านและหน่วยงานของท่านแต่ประการใด ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ขอขอบคุณ/ขออนุโมทนา ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างยิ่ง

พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมฺโม และคณะ

สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของนักศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

สถานภาพและข้อมูลทั่วไป	
1. เพศ	
☐ ชาย	☐ หญิง
☐ บรรพชิต	
2. ตำแหน่ง	
☐ ผู้บริหาร	☐ ผู้สอน
☐ รับราชการ	☐ อื่น ๆ ระบุ.....
3. ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน (ข้อ 2)	
☐ ระหว่าง 1-5 ปี	☐ ระหว่าง 6-10 ปี
☐ ระหว่าง 11-15 ปี	☐ 16 ปีขึ้นไป
☐ อื่น ๆ ระบุ.....	
4. สถานที่ทำงาน	
☐ มหาวิทยาลัย	☐ โรงเรียน
☐ วัด	☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 บริบทหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	บริบทของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านบริบท เกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อรายวิชา						
1	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามารถในการวิจัยด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
2	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการในด้านพุทธศาสนาและปรัชญา					
3	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง					
4	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนตระหนักในความสำคัญทางวัฒนธรรมทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล					
5	รายวิชาได้ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาทางเชาว์อารมณ์ (EQ)					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ปัจจัยนำเข้าของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	ปัจจัยนำเข้า	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านปัจจัยนำเข้า เกี่ยวกับสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้						
1	มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อและสนับสนุนผู้เรียนและตรงกับความต้องการในการพัฒนาการเรียนรู้					
2	มีแหล่งสืบค้นแสวงหาความรู้ที่ตอบสนองต่อการสืบค้นหาความรู้					
3	สภาพห้องเรียนมีสื่อและวัสดุที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย					
4	อาจารย์ให้คำแนะนำปรึกษา ในการปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม					
5	มีบุคลากรภายนอก (วิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิ) เข้ามาร่วมในระบบการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาความรู้และกระบวนการคิด					
6	มีการศึกษาดูงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางด้านวิชาการ					
7	ในช่วงระยะเวลาการศึกษา ได้มีการแสวงหาความรู้ในการพัฒนาตนเอง					
8	มีการจัดการด้านเวลาในชั่วโมงเรียน โดยมุ่งเน้นไม่ให้เกิดความสูญเปล่าของช่วงเวลาในการเรียนรู้					
9	ความสะดวกในการเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาประกอบการเรียนรู้ในห้องเรียน					
10	มีหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก ให้การสนับสนุนด้านเครื่องมือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	กระบวนการของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้						
1	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีบรรยากาศเรียนรู้แบบร่วมมือกัน					
2	สาขาพุทธศาสนาและปรัชญามีการจัดคณะทำงาน (การจัดการเรียนรู้) ที่ดี เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในประเด็นที่สำคัญ ทั้งเป็นรายกลุ่มและรายบุคคล					
3	นักศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้					
4	ประเด็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจและครอบคลุมสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา					
5	มีการปฏิบัติการวิจัยทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญาที่เน้นการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาหลักสูตร					
6	นักศึกษาได้รับการตอบสนองจากอาจารย์เมื่อต้องการได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษ					
7	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้กล้าซักถามเพื่อพัฒนาความรู้					
8	นักศึกษาได้รับการกระตุ้นให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน					
9	ในชั้นเรียนอาจารย์และนักศึกษามีระดับปฏิสัมพันธ์อย่างมาก					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 4 กระบวนการของหลักสูตร (ต่อ)

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

ข้อ	กระบวนการของหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
ด้านกระบวนการ เกี่ยวกับการวัดและการประเมินผลการจัดการเรียนรู้						
1	มีการประเมินความก้าวหน้าของนักศึกษาที่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นปรนัย ตรวจสอบได้					
2	นักศึกษาได้ร่วมประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ และปรับแผนการจัดการเรียนรู้					
3	การประเมินกระบวนการเรียนรู้มิใช่พิจารณาเฉพาะผลงานเท่านั้น					
4	มีตัวบ่งชี้ชัดเจนของเกณฑ์คุณภาพที่พึงประสงค์ที่มีประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้					
5	การประเมินในรูปแบบของคณะทำงาน (อาจารย์ คณะอาจารย์ และนักศึกษา)					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

ความคิดเห็นต่อหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
(หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

1. รายวิชาของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) มีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
2. อาจารย์ผู้สอนควรมีคุณสมบัติ และคุณลักษณะอย่างไรบ้าง
3. สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ประกอบการสอน เหมาะสมและเพียงพอหรือไม่ อย่างไร
4. การจัดการเรียนการสอนที่ท่านต้องการให้เป็น ควรมีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร
5. การวัดและการประเมินผลที่ดำเนินการอยู่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของรายวิชาต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร
6. การให้คำปรึกษา การทำวิทยานิพนธ์ และระบบการติดตามนักศึกษาเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร
7. ท่านสามารถนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้รับมาใช้ในการปรับปรุงการทำงานได้หรือไม่ อย่างไร
8. โดยทั่วไปท่านคิดว่าหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2559) ที่พึงประสงค์ ควรเป็นอย่างไร

ประวัติคณะผู้วิจัย

- ชื่อ-นามสกุล :** พระครูสมุห์ธนโชติ จิรธมโม
- เกิด :** 15 สิงหาคม 2504
- ที่อยู่ :** วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
- ประวัติการศึกษา :**
พ.ศ. 2557 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน :**
พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน :** อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50200
- ชื่อ-นามสกุล :** พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร
- เกิด :** 30 มีนาคม 2510
- ที่อยู่ :** วัดเชตุพน ตำบลวัดเกต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100
- ประวัติการศึกษา :**
พ.ศ. 2554 ปร.ด. (ผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
- ประวัติการทำงาน :**
พ.ศ. 2546-ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน :** อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ 50100
- ชื่อ-นามสกุล :** พระอธิวัฒน์ รตนวณฺโณ
- เกิด :** 31 ธันวาคม 2518
- ที่อยู่ :** วัดธาราทิพย์ชัยประดิษฐ์ 91/1 ต.แม่แตง อ.แม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 50150

- ประวัติการศึกษา :** พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน :** อาจารย์ผู้รับผิดชอบ และประจำหลักสูตรสาขาวิชาปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
- ชื่อ-นามสกุล :** ดร.อุเทน ลาพิงค์
- เกิด :** 17 สิงหาคม 2518
- ที่อยู่ :** 204 หมู่ที่ 8 ตำบลริมปิง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน 51000
- ประวัติการศึกษา :**
พ.ศ. 2550 Ph.D. (Philosophy) Mysore University (India)
- ประวัติการทำงาน :** อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
ล้านนา
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน :** พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิตวิทยาลัย
อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่ 50200
- ชื่อ-นามสกุล :** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โพน นามณี
- เกิด :** 20 มิถุนายน 2509
- ที่อยู่ :** 54/2 หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยทราย อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
50130
- ประวัติการศึกษา :**
พ.ศ. 2558 พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ประวัติการทำงาน :** มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
- ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน :** พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย บัณฑิต
วิทยาลัย
อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด
เชียงใหม่ 50200

ชื่อ-นามสกุล : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี
เกิด : 24 มิถุนายน 2522
ที่อยู่ : 263/140 หมู่ที่ 3 ตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ 50140
ประวัติการศึกษา :
 พ.ศ. 2552 Ph.D. (Pali & Buddhist Studies) Banaras Hindu University (India)
ประวัติการทำงาน :
 พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 เลขานุการ/อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
 บัณฑิตวิทยาลัย
ตำแหน่ง/สถานที่ทำงาน : อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัด
 เชียงใหม่ 50200